

АЗƏРБАЈЧАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТƏҺСИЛ НАЗИРЛИЈИ
АЗƏРБАЈЧАН ДƏВЛƏТ ПЕДАГОЖИ
УНИВЕРСИТЕТИ

АЗƏРБАЈЧАН ЕЛМЛƏР
АКАДЕМИЈАСЫ
БЕЈНƏЛХАЛГ
МУНАСИБƏТЛƏР
ИНСТИТУТУ

ИБРАҺИМ БАЈРАМОВ

**ГƏРБИ АЗƏРБАЈЧАН
ТОПОНИМЛƏРИНИН
ТƏРКИБИНДƏ ИШЛƏНƏН
СƏЗ ВƏ ЧОГРАФИ ТЕРМИНЛƏР
ЛУГƏТИ**

2465-

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
İŞLƏR İDARƏSİNİN
KİTAPXANASI

БАКЫ – «ЕЛМ» - 2000

81.2.17-3 + 63,5 (5430)

б

Елми редактор: **Нәсән Мирзәјев,**
филолокија елмләри доктору, профессор.

Рә'јчиләр: **Азәрбајчан ЕА Нәсими адына Дилчилик**
Институтунун лүгәт вә терминология шө'бәси;
Гара Мәшәдијев,
филолокија елмләри доктору, профессор;
Аслан Бајрамов,
филолокија елмләри намизәди, досент.

Ибраһим Бајрамов. Гәрби Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнән сөз вә чографи терминләр лүгәти, «Елм», 2000. – 106 сәһ.

ISBN 5-8066-1197-3

Лүгәтдә инди Ермәнистан адланан әразидәки Азәрбајчан топонимләринин формалашмасында иштирак едән сөз вә чографи терминләр изаһ едилер. Бу сөз вә чографи терминләрлә әмәлә кәлән топонимләр, онларын ареаллары верилир.

Лүгәтдән дилчиләр, чографијачылар, тарихчиләр, еләчә дә бу сәһ илә бағлы тәдгигат апаран арашдырычылар истифадә едә биләр.

И $\frac{4602000000}{655(07)-2000}$ Грифли нәшр

© ЕЛМ, 2000

ӨН СӨЗ ӘВӘЗИ: ҺӘЧМИ КИЧИК, МАҢИЈЈӘТИ БӨЈҮК ОЛАН АРАШДЫРМА

Илк бахышда бу башлыгы охујан һәр бир кәс фикирләшә биләр ки, ахы «Өн сөз әвәзи» ифадәсиндән сонра она әләвә ад вермәјә ештијач вардымы?! Гәти шәкилдә билдирмәк истәрдим ки, бәли, вардыр. Һәр шејдән әввәл она кәрә ки, һәчмчә кичик олан бу китабын һәр сәһифәси һаггында ајрыча монографија јазмаг олар. Бир нечә сәбәбә кәрә. Ән әввәли буну гејд етмәк вачибдир ки, бу китаб елми маһијјәти илә јанашы, ичтимаи-сијаси әһәмијјәт кәсб едир. Јә'ни узун илләр давам едән Ермәнистан – Азәрбајчан мұнагишәсинин (бу мұнагишәнин тарихи илкин формаларда һәлә кечән әсрин әввәлләриндән баш алыр) ич үзүнүн, мөгзинин объектив һәлли јолунда гијмәтли мәнбә вә тәкзиболунмаз фактлар топлусудур. Даһа догрусу, индики Ермәнистан Республикасынын тарихи Азәрбајчан торпаглары олмасы фактыны тәсдиг едән әсас вә субутлар сырасында топонимик адларын, онларын мә'наларынын, һансы дилә мәхсус олмаларынын әһәмијјәти олдугча бөјүкдүр. Мүәллифин өзү дә бу мәсәләни чох дүзкүн гојур: «Индики Ермәнистан адланан Гәрби Азәрбајчанын тарихини, азәрбајчанлыларын тарихи-чографијасыны, Ермәнистан азәрбајчанлыларынын этногенезини арашдырмаг үчүн әразинин топонимләри, хусусилә этнотопонимләри әвәзедилмәз мәнбәдир. Халгын тарихини, дилини вә мәдәнијјәтини өјрәнмәк үчүн онун јашадыгы әразијә нәзәр салмаг вә топонимләрини арашдырмаг лазымдыр. Дилини, тарихини, халгын сојкөкү өјрәниләркән ономастик ваһидләр тутарлы мәнбә ролуну ојнајыр. Һәр бир әразинин ады – чај, кәл, даг, јашајыш мәнтәгәси, мәһәллә адлары халгын миниллик тарихиндән хәбәр верир. Образлы ифадә илә десәк, топонимләр халгын тәле китабыдыр. Бу китабы охудугча халгын кечмиши, бу күнү һаггында там мә'лумат әлдә етмәк олар. Халгын милли варлыгыны өзүндә әкс етдирән ојконимләр, гидронимләр, оронимләр, урбонимләр халгын ана дилиндә јараныр вә јашајыр».

Бәли, мәнз бу амалла, бу әгидә илә, бу бучаг алтында јараныб Ибраһим Бајрамовун мөвчуд китабы вә индики Ермәнистанын тарихи Азәрбајчан торпаглары олдугуну субут етмәк үчүн бундан күчлү филологи факта ештијач јохдур. Бу

гәбилдән олан филологи вә тарихи факт вә материаллар исә истәнилән гәдәрdir.

Галыр онларын арашдырылыб үзә чыхарылмасы. Бүтүнлүкдә, бу сәпкили арашдырмаларын мөвчудлугу Ермәнистан-Азәрбајчан мұнагишәсинә субъектив факт вә материалларла һагг газандырмаг истәјәнләрә тутарлы чавабдыр. Сөз јох ки, Ермәнистан вә ермәнипәрәст алимләр бир чох сүбут вә дәлилләрә ачыг-ашкар көз јуммага чәһд көстәрилләр. Бизим борчумуз исә бу саһәдә фәалијјәтимизи даһа да күчләндирмәкдән, дәнә-дәнә һәгигәти кениш ичтимаијјәтә чатдырмагдан ибарәтdir.

Әлбәттә, И.Бајрамовун китабынын структуру, һәр бөлмәнин мәзмун вә маһијјәти барәдә дә әтрафлы данышмаг олар. Лакин бу иши елә бу китабла мараглананларын, бу саһә илә нәфәс аланларын өз әһдәсинә бурахырыг.

Јеканә истәјимиз ондан ибарәтdir ки, мүәллиф кәләчәкдә дә бу саһәдәки ахтарышларыны давам етдирсин. Чүнки о, артыг бу истигамәтдә апардыгы ахтарышлары, нәшр етдирдији мәгаләләри илә сүбут етмишdir ки, Гәрби Азәрбајчанын өјрәнилмәси саһәсиндә һәлә арашдырылмасы вачиб олан проблемләримиз, о чүмләдән елмимизин бу күнкү угурлары истигамәтиндә тарихи вә филологи арашдырмалара бөјүк еһтијач вардыр.

«Гәрби Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнән сөз вә чографи терминләр» әсәри бир даһа сүбут едир ки, онун мүәллифи һәм филолог, һәм дә тарихчи бачарыгындан истифадә едәрәк белә бир арашдырманын әһдәсиндән кәлә билмиш вә елми ичтимаијјәтә, һәм дә кениш охучу күтләсинә чох әһәмијјәтли бир китаб тәгдим етмишdir.

Бурада бир амили дә нәзәрдән гачырмаг олмаз ки, И.Бајрамов узун илләр Н.Туси адына Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Университетдә мүәллимлик фәалијјәти илә јанашы, нечә илләрdir ки, елми ахтарышлар саһәсиндә дә сәмәрәли ишләр көрүр. Белә ки, онун Азәрбајчан ЕА Бејнәлхалг Мүнасибәтләр (кечмиш Милли Мүнасибәтләр) Институтунун «Азәрбајчанлыларын сојгырымы вә депортасијасы» шө'бәсиндә чалышмасы Ермәнистан – Азәрбајчан мұнагишәсинин һәм нәзәри, һәм дә әмәли проблемләри илә дәриндән мәшгул олмасына бөјүк имканлар јарадыр. Елә бунун сәмәрәли

нәтичәләриндән бири кими һазыркы китабын әһәмијјәти сон дәрәчә чохдур.

Гәрби Азәрбајчанын јер адлары, орадакы ајры-ајры чографи термин вә сөзләрин етимоложи, тарихи, чографи, филологи тәһлили саһәсиндә академик Будаг Будаговун, тарих елмләри доктору Гијасәддин Гејбуллајевин, филологија елмләри доктору Гара Мәшәдијевин, еләчә дә дикәр танынмыш алимләримизин арашдырмаларына зәррә гәдәр дә кәлкә салмадан ифтихарла гејд етмәк истәрдик ки, И.Бајрамовун мөвчуд китабы һамыны севиндирәчәк вә бу саһәдә мүәллифин јени-јени ардычылларынын әлине гәләм алачаглары илә нәтичәләнәчәкdir. һәр шејдән әввал она көрә ки, Гәрби Азәрбајчан проблеми бүтүн агырлығы илә бәрәбәр, һәм дә һәр бир азәрбајчанлы үчүн шәрәф ишиdir.

Вагиф Арзуманлы,
Азәрбајчан ЕА Бејнәлхалг Мүнасибәтләр Институтунун
директору, филологија елмләри доктору, профессор.

КИРИШ

Инди Ермәнистан Республикасы адланан әрази Азербайчанын тарихи торпаглары олмушдур. Азербайчанлылар та гәдимдән әсримизин 80-чи илләринин сонуну, 90-чы илләрин өввәлләринә гәдәр бурада јашамышлар. Бу торпагда јашајан азербайчанлылар заман-заман ермәни тәчавүзүнә мәрүз галараг депортасија олунмушлар. Тәкчә ХХ әсрдә дөрд дөфә (1905-1906, 1918-1920, 1948-1953, 1988-1991) азербайчанлылар индики Ермәнистан әразисиндәки тарихи-етник торпагларындан гыргынларла депортасија олунмушдур. "Түрксүз Ермәнистан" угрунда мүбаризә апаран ермәни милләтчиләри (оху ермәниләр) етник тәмизләмә әмәлијатыны 1991-чи илин августун 8-дә баша чатдырдылар. Һәммин күн Мегри рајонунун ән бөјүк кәндләриндән бири – Нүвәди кәнди сојгырымына мәрүз галараг кәнди сакинләри тарихи-етник торпагларындан депортасија олунду. Беләликлә, инди Ермәнистан адланан Гәрби Азербайчанда бир нәфәр белә азербайчанлы галмады. Һалбуки 1831-чи илдә Ирәван шәһәриндә јашајан 11920 нәфәр әһалинин 7331-и азербайчанлы, 4484-ү ермәни, индики Басаркечәр (Варденис) рајонунун әразисиндә јашајан 4376 нәфәр әһалинин 4367-си азербайчанлы, 9-у ермәни, Чәмбәрәк (Красносело) рајонунда олан 3253 нәфәрин 2373-ү азербайчанлы, 880-и ермәни, Веди (Арарат) рајону әразисиндә јашајан 4765 нәфәр сакинин 3394-ү азербайчанлы, 1371-и ермәни, Пашалы (Әзизбәјов, Вајк) рајонундакы 2775 нәфәр әһалинин 1903-ү азербайчанлы, 872-си ермәни, Амасија рајонундакы 4871 нәфәр әһалинин 3451 нәфәри азербайчанлы, 1420 нәфәри ермәни олмушдур.¹

Индики Ермәнистан әразисиндә јашајан азербайчанлылары тарихи нә Ермәнистанда, нә дә Азербайчанда өјрәнилмишдир. Тарих емләри намизәди Исрафил Мәммәдов доғру олараг гејд едир ки, аборикен әһали олан Ермәнистан азербайчанлыларынын тарихи һаггында гыса мәлүмат вермәји белә нә ермәни тарихчиләри, нә дә Азербайчан тарихчиләри

рәва билмишләр. Ермәни олмадыларына көрә онлар "Ермәни халгынын тарихи"ндән, Азербайчанда јашамадыларына көрә "Азербайчан тарихи"ндән кәнарда галмышлар.¹

Ирәван ханлығы Азербайчан ханлыгыларындан бири олса да, Азербайчан тарихшүнаслыгында индијә кими тәдгигатдан кәнарда галмышдыр. Һәтта "Азербайчан тарихинин хејли ва-чиб проблемләри јени бахымдан арашдырылан" чох кәрәкли "Азербайчан тарихи" әсәриндә Азербайчанын башга ханлыгыларындан бәһс едилсә дә, Ирәван ханлыгындан бәһс едилмәмишдир.² Умумијәтлә, индики Ермәнистан әразиси Азербайчанын гәдим торпагы кими, Азербайчан тәдгигатындан кәнарда галмыш, Гәрби Азербайчан азербайчанлылары һаггында арашдырмалар апарылмамышдыр. Һәтта "Ермәнистан Совет Энциклопедијасы"нда (12 чилд) Азербайчан әразисиндә јашајан ермәниләр, ермәниләрин јашадыгы кәндләр һаггында јетәринчә вә һәддиндән артыг мәлүматлар верилсә дә, "Азербайчан Совет Энциклопедијасы"нда (10 чилд) индики Ермәнистанда јашамыш азербайчанлылар, онларын тарихи илә билаваситә бағлы тарихи абидәләр, Азербайчан кәндләри һаггында мәлүмата, демәк олар ки, раст кәлмәк олмур.³

"Лакин зәнқин вә шахәли мәдәнијјәтимизин бир гатынын гидаландыгы бу гајнағларын чағлајан сәсини, сөјкәндији бу дајағларын мәғрур нәғмәсини биз халгымызын јашајан вә јашадан, јәни мүасирләшмиш кечмишинә аид дәрсликләр вә әсрләрдән дејил, натаныш аләмә ачылмыш пәнчәрәдән тәсадүфән бојланан јаделли сәјјаһ вә тәдгигатчылары (франсыз Ж.Б.Тавернијен, франсыз Ж.Шарден, италјан Чемелли, Иранда Инқилтәрә сәфирлијинин катиби олмуш Моријен, инқилис Кер-Пертер, Дүбүо де Монперо, П.Камеран, Ф.Б.Линч, М.Вегнер, И.Шопен, Л.С.Берг, Г.Абих, Е.Г.Вејденбаум, алман Һ.Һүпшман-ИБ.) билиб-билмәдикләри, истәјиб-истәмәдикләри кими гәләмә алдығлары јол гејдләриндән, еһтималлары вә етирафларындан, тәсвир вә тәәсүратларындан ешидирик. Ешидир, ешитдикчә дә мәдәнијјәтимизин, мадди абидәләримизин үнү бу күнәдәк кәлиб чатан вә чатмајан нүмунәләриндән һејранлыгла сөһбәт ачдығларына көрә онларын зәһмәти

¹ Бах: З.Горгодјан. 1831-1931-чи илләрдә Совет Ермәнистанынын әһалиси, Ирәван, 1932, с. 166, ермәни дилиндә

¹ Ермәнистан азербайчанлыларынын тарихи чоғрафијасы, Бақы, 1995, с.3

² Бах: Азербайчан тарихи, I чилд. Бақы, 1994, с.522-550

³ Әтрафлы мәлүмат үчүн бах: И.Бајрамов. Унуттанлығ фачиәдир, "Зәка" жур., № 2, 1992, с.27-29

вә сә'јини, бу бөјүк хидмәтини миннәтдарлыгла жүксәк гүјмәтә вә дәрин еһтирама лажиг билирик. Бу алышдыгымыз анлашыгылы, бәлкә дә ширин бир һәгигәтдир. Лакин инкарәдилмәз ачы бир һәгигәт дә вар: әсрләр боју бурада јашајыб-јаратмыш сәнәткар бабаларымызын учалтдыглары абидәләр мәдәнијјәт фондумузу бәзәмиш, тарихи кечмишимизин бу мүһүм бир гажнагы лазымынча өјрәнилмәмишдир. Бәлкә, елә бунун бир сәбәби дә одур ки, сәјјаһлар вә тәдгигатчыларын чоху бу абидәләри учалданларын һансы халга мәнсуб олдуғуна, кимлијинә һәмишә е'тинасызлыг кәстәрмиш, адларыны данмыш, фәргинә вармадан онлары каһ фарслар, каһ да садәчә олараг мүсәлманлар кими гәләмә вермишләр"¹. Мәһз бунун нәтичәсиндә ермәнишүнәслығы белә бир фикир формалашдырмышдыр ки, түркләр (азәрбајчанлылар) индики Ермәнистан әразисинә XI әсрдә кәлмишләр. Ачы бир һәгигәт олса да, гејд етмәлијик ки, бу Азәрбајчан тарихшүнәслығында "түркләр Азәрбајчана XI әсрдә кәлмишдир" фикрини һәкм кими сөјләјән И.Әлијевин елми гәнаәтләри илә үст-үстә дүшүр.

Апарылан тәдгигатлардан сонра елми шәкилдә сүбут едилди ки, түркләр Азәрбајчанда, үмумијјәтлә, Загафгазијада нәинки ерамызын әввәлләриндә, һәтта ерамыздан әввәл дә јашамышлар. Бу сәһәдә Г.Гејбуллајев, Ј.Јусифов, Ф.Чәлилов, Т.Һачыјевин тәдгигатлары чох-чох гаранлығы мәтләбләрә ајдынлығы кәтирди, елми вә тарихи һәгигәти үзә чыхартды.

х х х

Индики Ермәнистан Азәрбајчан түркләринин тарихи вәтәнләридир. 1300 иллијини гејд етдијимиз "Китаби-Дәдә Горгуд" дастанларында ады чәкилән Көјчә дәнизи, Көјчә дагы, Алтунтахт топоними әјани шәкилдә кәстәрир ки, индики Ермәнистан әразисинә дахил олан Көјчә маһалы, еләчә дә Дәрәләјез, Зәнкәзур, Зәнкибасар, Ведибасар маһаллары оғузларын даими јашајыш мәскәнләри олмушдур.

Инди Ермәнистан адланан әразинин мүхтәлиф бәлкәләриндән тапылан тарихи абидәләр, даш китабәләр бир даһа ајдын шәкилдә сүбут едир ки, индики Ермәнистанын аборикен халгы Азәрбајчан түркләри олмушлар. Бу бахымдан А.Гурба-

новун Калинино рајонунун Чүчәкәнд (Гызыл Шәфәг) кәндиндән тапдыгы јазылы абидәләр,¹ һәмзә Вәлинин Мегри рајонундакы Нүвәди кәндинин Гаргадаш дагындан тапдыгы, Орхон-Јенисеј јазылы абидәләринин ејни олан даш китабәләр² хүсуси әһәмијјәт кәсб едир.

Ејни заманда Ирәван шәһәринин јахынлығында јерләшән Зәнкибасар (Масис) рајонунун Чәфәрабад (Аргаванд - 4.IV.1946) кәндиндә Гарагојунлу сүлаләсиндән олан Әмир Сәидин оғлу Пир һүсәјнин атасына 1413-чү илдә тикдирдији сәрдабә үзәриндә һикмәтли сөзләр буна әјани мисалдыр: "Бу мүгәддәс гүббәли сәрдабә Әмир Сәјидин бујругу илә учалдылмышдыр".³

Сисјан рајонунун Уруд кәндиндә XVI әсрә аид тапылмыш абидәнин үстүндә Азәрбајчан дилиндә јазылмыш ше'р парчасы да тарихи һәгигәтләрдән сөһбәт ачыр:

Бир чаван назәнин мәскәнидир бу мәзар,

Ејләмиш назик тәнин хакијлә јексан рузикар.

1410-1828-чи иләдәк Ирәван ханларынын һамысы азәрбајчанлы олмушдур.⁴ Һәтта 1420-чи илдә Ирәван ханы олмуш Пир һүсәјнин оғлу Пир Јагубун ады Севандакы килсәнин гапысы үзәриндәки дашда әдаләтли хан кими һәкк едилмишдир вә һәмин абидә инди дә галыр.⁵

XV әсрин әввәлләриндә инди Ермәнистан адланан әрази Азәрбајчан Гарагојунлу дәвләтинин тәркибинә дахил иди. Башга дөвләрдә олдуғу кими, XV әсрдә дә бурада бүтүн мүлкләр азәрбајчанлыларын иди. XV әсрин икинчи јарысындан башлајараг ермәниләрин индики Ермәнистан әразисиндә мәскүнлашмасына көмәк едән Ечмиәдзин килсәси бу мүлкләри азәрбајчанлылардан алмаға башлајыр. Бу һагда 1763-1780-чы илләрдә ермәни килсәсинин башчысы Симеон Ирәванлынын (Симеон Јереванси) "Чамбр" әсәриндә кениш мә'лумат верилмишдир.⁶

¹ Бах: А.Гурбанов. Чүчәкәнд јазылы абидәләри нәдән бәһс едир. "Азәрбајчан дилчилији проблемләри". 2. Бақы. 1996, с.3-9

² Бах: Һәмзә Вәли. Нүвәди китабәләри, Бақы. 1998

³ С.Мәммәдов. Гәрби Азәрбајчан депортасијаја мө'руз галан азәрбајчанлыларын гәдим дијарыдыр. "Депортасија". Бақы. 1998, с.43

⁴ Бах: Ермәнистан азәрбајчанлыларынын тарихи чоғрафијасы, Бақы. 1995, с.18-19

⁵ Бах: Јенә орада, с.18

⁶ Бах: Симеон Ерванци. Джамбр. памятная книга, зеркало и сборник всех обстоятельств святого престола Эчмиадзина и окрестных монастырей. М., 1958, с.179-222

¹ И.Мәммәдов. Бәдилик дүнјамызын догма бир һәниртиси. "Совет Ермәнистанында Азәрбајчан китабы (1925-1985)". библиографија, Јереван, 1985, с.6-7

XV-XVII əsrlərdə indiki Ermənistanda ərazisində azərbaycanlılara məxsus mülklərin Eçmiədzin kiləsəsi və ermənilər tərəfindən ələ keçirilməsini aшагыдакы çədvəлдən ајдын көрмөк олар.

Илләр	Сатан	Алан	Көнд	Сатымыш денкләр	ГИЈМƏТИ		
					түмөн	мин дин (динар)	шаһы
1	2	3	4	5	6	7	8
1431	Аггојунлу Јагуб падшаһын нумажөндәси Әмир Рүстөм	Григор Маквеси	Вагаршабад. Әштәрәк Батринч. Нораговит. Агуна-тун Кирәчли. Муган			525	
1443	Сәид бәј	—	Вагаршабад (там)	6		8040	
1489	Көмалөддин Әбдин бәј	Хоча Сәди Ваккас	Ошакан			8	
1574	Шаһмөһсур ага, Шөһријар ага, Шаһгубад ага	Мирзәчан	Ованавөнк	6	8		
1575	Нубаршаһ	Һованнес	Бердак		41		
1640	Султан бәј	Католикос Филипп	Ошакан	0,5	5		
1641	Султан бәј	—	—	0,5	5		
1641	Баба, Бөндәли, Бәјим	—	—	1	7		
1641	Һәсән və Һүсөјн	—	—	0,5	6		
1642	Исмајыл бәј, Мөчлүмгулу бәј	—	—	0,5	5		
1643	Сәфигулу бәј, Мөчлүмгулу бәј	—	—	0,5	6		
1644	Шејх Зејнәб	—	—	0,5	4		
1645	Мөчлүм бәј	—	—	0,5	6	4	

1	2	3	4	5	6	7	8
1645	Һүсөјн бәј	—	—	0,5	5		
1655	Һундашгулу və Кәлбәли	Католикос Һакоп	Ошакан	0,5	5		
1655	Бәјрамәли бәј	Католикос Һакоп	Батринч	1	—	16	
1655	Әлиаганын вәрәсәси		Франкнов	6	9	9	10
1655	Мөһәммәдали	Тархан	Мастара	2,5	—	12	
1656	Рзагули	Католикос Һакоп	Кјатур	6	2		
1664	Рзагулу	—	Мәликкөнд	6	2		
1666	Бөззәз Дәркәһ	—	Ошакан	0,5	7		
1667	Һәбиб бәј	—		6		11	
1671	Гул Исмајыл	—	Кешишкөнд	6	2		
1672	Сәфигулу	—	Ошакан	0,5	7		
1680	Мүршүд	—	—	0,5	6		
1680	Сәфигулу	—	—	0,5	6		

Симеон Ирөванлынын «Чамбр» әсәриндә XVII әсрдә индики Ермәнистанда јашамыш гачар, ајрымлы, муганлы, коланы və с. түрк тајфалары һаггында да әтрафлы мәлүмат верилир.²

Ејни заманда инди Ермәнистан адланан әразидә ерамыздан әввәл VIII әсрдән ерамызын XI-XII әсрләринә гәдәр мәлүм олан киммер, сак, гугар, пасин, булгар, ширак, гаргар, печенег, кәнкәр, садак, корус, хәзәр, огуз түрк тајфалары јашамыш və онлар Ермәнистан азərbaycanлыларынын етнокөнезиндә иштирак етмишләр.³

Тарихи һәгигәтләрә сөјкөнән бу арашдырмалар инди Ермәнистан адланан әразинин Азərbaycan түркләринин тари-

¹ Чөвәл С. Мөһмәдовун "Азərbayджан по источникам XV-первой половины XVIII вв." әсәриндән көтүрүлүшдүр. Баку. 1993, с. 48-49

² Бах: Симеон Ереванци. Джамбр. М., 1958, с. 105-190

³ Бах: Г. Гейбуллајев. Гәдим түркләр və Ермәнистан, Баку. 1992, с. 72-130

хи вѳтѳнлѳри вѳ азербайчанлыларын исѳ ѳразинин аборикенлѳри олдугуна шаһидлик едир.

х х х

Инди Ермѳнистан адланан Гѳрби Азербайчанын тарихини, азербайчанлыларын тарихи чографијасыны, Ермѳнистан азербайчанлыларынын этнокенезини арашдырмаг үчүн ѳразинин топонимлѳри, хусусилѳ этнотопонимлѳри ѳвѳзедилмѳз мѳнбѳдир. Халгын тарихини, дилини вѳ мѳдѳнијѳтѳни ѳјрѳнмѳк үчүн онун јашадыгы ѳразијѳ нѳзѳр салмаг вѳ топонимлѳрини арашдырмаг лазымдыр. Дилин тарихи, халгын сојкѳкү ѳјрѳнилѳркѳн ономастик ваһидлѳр тутарлы мѳнбѳ ролуну ојнајыр. Гѳр бир ѳразинин ады-чај, кѳл, даг, јашајыш мѳн-тѳгѳси, мѳһѳллѳ адлары халгын миниллик тарихиндѳн хѳбѳр верир. Образлы ифадѳ илѳ десѳк, топонимлѳр халгын тале китабыдыр. Бу китабы охудугча халгын кечмиши, бу кунү һаггында там мѳлумат ѳлдѳ етмѳк олур. Халгын милли варлыгыны ѳзүндѳ ѳкс етдирѳн ојконим, гидроним, ороним вѳ урбонимлѳр халгын ана дилиндѳ јараныр вѳ јашајыр.

Бу ѳразинин топонимлѳри диггѳти хусусилѳ чѳлб едир. Белѳ ки, ѳразинин топонимлѳринин ѳксѳријѳти (Гугарк, Ширак, Бични, Кѳвѳр, Ирѳван, Күмрү, Ајрым, Полад Ајрым, Корус, Бѳјүк Гарагојунлу, Гыпчаг, Гаргадашы, Ахта вѳ с.) түрк тајфаларынын ады, елѳчѳ дѳ гѳдим түрк сѳзлѳри (**балыг, арт, алп, оба, бѳк, кѳпѳз** вѳ с.), мүхтѳлиф чографи терминлѳр (**даг, дѳрѳ, дүз, тѳпѳ, тап, тахт** вѳ с.) ѳсасында формалашмышдыр.

Биз бу ѳсѳрдѳ индики Ермѳнистан ѳразисиндѳ тарихѳн мѳвчуд олан топонимлѳрин* формалашмасында иштирак едѳн сѳзлѳрдѳн вѳ чографи терминлѳрдѳн бѳһс едирик.

х х х

Топонимлѳрин формалашмасында иштирак едѳн сѳзлѳрдѳн, чографи терминлѳрдѳн бѳһс едѳн 1966-чы илдѳ Р.Јүзбашовун "Азербайчан чографија терминлѳри" (тѳдгиглѳр), 1959-чу илдѳ Е. вѳ В.Мурзајевлѳрин "Јерли чографи терминлѳр лүгѳти" (Словарь местных географических терминов), 1971-чи

* XIX ѳсрин ѳвѳллѳриндѳн башлајараг инди Ермѳнистан адланан ѳразидѳки түрк мѳншѳли топонимлѳр мѳнѳви сојгырымына мѳруз галмыш вѳ онлар XIX ѳсрин 40-50-чи иллѳриндѳ. 1920-30-чу вѳ 1935-1994-чу иллѳрдѳ дѳјишдирилмишдир. Биз "тарихѳн мѳвчуд олан топонимлѳр" дѳјѳндѳ мѳһз индики Ермѳнистан ѳразисиндѳки топонимлѳрин дѳјишдирилмѳмиш формаларыны нѳзѳрдѳ тутуруг.

илдѳ В.И.Савинанын "Иран топонимлѳринин формалашмасында иштирак едѳн чографи терминлѳр вѳ башга сѳзлѳрин лүгѳти" (Словарь географических терминов и других слов, формирующих топонимию Ирана), 1971-чи илдѳ Е.Н.Бушијеванын "Азербайчан ССР-ин топонимијасында раст кѳлинѳн чографи терминлѳр вѳ башга сѳзлѳрин лүгѳти" (Словарь географических терминов и других слов, встречающихся в топонимии Азербайджанской ССР), јѳнѳ онун 1971-чи илдѳ "Дагыстан МССР-ин топонимијасында раст кѳлинѳн чографи терминлѳр вѳ башга сѳзлѳрин лүгѳти" (Словарь географических терминов и других слов, встречающихся в топонимии Дагестанской АССР), 1984-чу илдѳ Е.М.Мурзајевин "Халг чографија терминлѳри лүгѳти" (Словарь народных географических терминов) китаблары чап олунмушдур. Бунунла јанашы Г.Гѳјбуллајевин "Азербайчанлыларын этнокенезинѳ даир" (К этногенезу азербайджанцев) ѳсѳриндѳ "Мүасир топонимлѳрдѳ гѳдим түрк сѳзлѳри" (Древнетюркские слова в современных топонимах) башлыгы алтында Азербайчан топонимлѳринин тѳркибиндѳ иштирак едѳн 158 гѳдим түрк сѳзүнүн лүгѳтини вермишдир.¹ Мүѳллиф бу сѳзлѳри чографи термин кѳтүрѳрѳк архаиклѳшмиш түрк сѳзлѳри адландырыр.²

Бу кунѳ гѳдѳр Ермѳнистан адланан ѳразинин топонимлѳринин, илк нѳвбѳдѳ түрк мѳншѳли топонимлѳринин тѳркибиндѳ иштирак едѳн сѳзлѳрдѳн бѳһс едѳн мүкѳммѳл ѳсѳр јазылмамышдыр. Догрудур, Гр. Капансјанын "Историко-лингвистическое значение топонимики древней Армении" ѳсѳриндѳ,³ Г.С.Абрамјан вѳ Е.М.Мурзајевин "Армянская географическая терминология" мѳгалѳсиндѳ⁴ индики Ермѳнистан топонимлѳринин тѳркибиндѳ иштирак едѳн сѳз вѳ чографи терминлѳрдѳн сѳз ачылыр. Лакин бунлар ѳразинин бütүн топонимлѳрини ѳһатѳ етмир. Ејни заманда бу ѳсѳрлѳрдѳ түрк мѳншѳли сѳзлѳр ермѳни дилинѳ мѳнсуб чографи термин кими шѳрһ едилир. Мѳһз буна кѳрѳ дѳ бу лүгѳтдѳ инди Ермѳнистан адланан

¹ Бах: Г.Гейбуллаев. К этногенезу азербайджанцев, т. I, Баку, 1991, с.466-479

² Бах: Јѳнѳ орада, с.466

³ Бах: Гр. Капанян. Историко-лингвистическое значение топонимики древней Армении, Ереван, 1940, с.79-112

⁴ Бах: Г.С.Абрамян, Э.М.Мурзаев. Армянская географическая терминология, сб. "Вопросы ономастики", Свердловск, 1982, с.75-86

эразинин топонимләринин төркибиндә иштирак едән сөз вә чографи терминләрин изаһыны вермәји гаршымыза әсас мөг-сәд гојмушуг.

х х х

Индики Ермәнистанын топонимләринин төркибиндә иштирак едән сөз вә чографи терминләр өз зәнкинлији илә диггәти чәлб едир. Топонимләрин төркибиндә раст кәлинән лексик ваһидләр билаваситә Азәрбајчан дили илә бағлы ол-магла јанашы, эразинин көклү халгынын – азәрбајчанлыла-рын тарихини, дилини өзүндә әкс етдирир.

Лүгәтә индики Ермәнистан топонимләринин төркибин-дә иштирак едән ашагыдакы сөз вә чографи терминләр дахил едилмишдир:

1. Эразинин топонимләринин формалашмасында иш-тирак едән чографи терминләр:

а) мүсбәт релјеф формаларыны билдирән терминләр: га-ја, гузеј, даг, дик, јал, јар, јохуш, күнеј, тахта, кәпәз, бајыр.

б) мәнфи релјеф формаларыны билдирән терминләр: дәрә, дүз, тала, чухур вә с.

2. Гәдим түрк сөзләри: ај, ал, күз, алп, алтын, арбат, саз, арт, бак//бәк, балыг, өрән, каб, ој, бил, гош, јазы вә с.

3. Топонимләрин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едән диа-лектизмләр: нүвәк, бинә, гылыч, гәншәр, кәһриз, ком, кора, чәбә.

4. Топонимләрин јаранмасында иштирак едән, инсанын бәдән үзвләринин метаформалашмасы нәтичәсиндә форма-лашмыш терминләр: бурун, богаз, бел, бармаг, баш, гаш, дабан вә с.

5. Башга дилләрдән кечиб Азәрбајчан дилиндә сабит-ләшән вә топоним јарадычылыгында иштирак едән сөзләр: абад, аван, ван, гала, зејвә, хана вә с.

6. Топонимләрин фәргләндирилмәсиндә иштирак едән сөзләр: ашагы, кичик, баш, бөјүк, бала вә с.

7. Үмумишлөк характерли лексик ваһидләр: кәнд, оба, јайла, јайлаг, әјри, гара, аг, түклү, шиш, архач, арх, дар, дөлик вә с.

Гәрби Азәрбајчанын топонимләринин формалашмасын-да иштирак едән сөзләрин башга түрк дилләриндә мүхтәлиф фонетик формаларда ишләндији, онларын ифадә етдији мән-налар јери кәлдикчә гејд едилир. Инди Ермәнистан адланан

эразинин топонимләринин формалашмасында иштирак едән сөз вә чографи терминләр Азәрбајчан, Европа, Түркия, Ру-сија, Күрчүстан, Дагыстан, Орта Асија, Тачикистан, Чин вә б. өлкәләрин топонимләринин төркибиндә иштиракы изләнилер вә конкрет нүмунәләр верилир. Бу вахт, әсасән, Р.Јүзбашо-вун,¹ Е.М.Мурзајевин,² Е.Н.Бушујеванын³ әсәрләринә истинад едилир.

Китабын сонунда лүгәтдә әксини тапмыш индики Ермә-нистан топонимләринин инзибати-эрази бөлкүсү үзрә сијаһы-сы, дәјишдирилмиш, ләгв едилмиш топонимләрлә бағлы гејд-ләр, еләчә дә топонимләрин нөвләри дә көстәрилер.

¹ Р.Јүзбашов. Азәрбајчан чографи терминләри. Бақы, 1966

² Э.М.Мурзаев. Словарь народных географических терминов, М., 1984

³ Е.Н.Бушуева. Словарь русской транскрипции географических терминов и других слов, встречающихся в топонимии Азербайджанской ССР, М., 1971

**ЛҮҒӘТДӘ ИСТИФАДӘ ЕДИЛӘН
ИХТИСАРЛАРЫН СИҖАҒЫСЫ**

1. АДІЛ, I, 1966 – Азербайжан дилинин изаһлы лүгәти, I чилд, Бақы, 1966
2. АДІЛ, II, 1980 – Азербайжан дилинин изаһлы лүгәти, II чилд, Бақы, 1980
3. АДІЛ, III, 1983 – Азербайжан дилинин изаһлы лүгәти, III чилд, Бақы, 1983
4. АДІЛ, IV, 1987 – Азербайжан дилинин изаһлы лүгәти, IV чилд, Бақы, 1987
5. АДДЛ, 1964 – Азербайжан дилинин диалектоложи лүгәти, Бақы, 1964
6. Л.З.Будагов. I, 1869 – Л.З.Будагов. Сравнительный словарь турецко-татарских наречий, т. I, СПб, 1869
7. Е.Н.Бушуева, 1971 – Е.Н.Бушуева. Словарь русской транскрипции географических терминов и других слов, встречающихся в топонимии Азербайджанской ССР, М., 1971.
8. Г.Гейбуллаев, 1991 – Г.А.Гейбуллаев. К этногенезу азербайджанцев, т. I, Баку, 1991
9. Р.Ејвазова, 1995 – Р.Ејвазова. Әфғаныстанда түрк мәншәли топонимләр, Бақы, 1995
10. Т.Әһмәдов, 1991 – Т.Әһмәдов. Азербайжан топонимикасынын әсаслары, Бақы, 1991
11. Т.Әһмәдов, 1985 – Т.Әһмәдов. Азербайжанын палеотопонимиясы, Бақы, 1985.
12. Р. Јүзбашов, 1966 – Р.Јүзбашов. Азербайжанын чографија терминләри (тәдгигләр), Бақы, 1966
13. В.В.Радлов, I (I), I (II), 1893, II (I), II (II), 1899, IV (I), IV (II), 1911 – В.В.Радлов. Опыт словаря тюркских наречий, I-IV, СПб, 1893-1911
14. Э.М.Мурзаев, 1984 – Э.М.Мурзаев. Словарь народных географических терминов, М., 1984
15. О.Т.Молчанова, 1982 – О.Т.Молчанова. Структурные типы тюркских топонимов Горного Алтая, Саратов, 1982
16. Н.Мәммәдов, 1993 – Н.Мәммәдов. Азербайжанын јер адлары (оронимия), Бақы, 1993
17. Гр. Капанцян, 1936 – Гр. Капанцян. Общие элементы между урартским и хеттским языкам, Ереван, 1936
18. ДТС, 1969 – Древнетюркский словарь, Л., 1969
19. ӘФСЛ, 1985 – Әрәб вә фарс сөзләри лүгәти, Бақы, 1985

20. Э.В.Севортян, 1974, 1980 – Э.В.Севортян. Этимологический словарь тюркских языков, М., 1974, 1980
21. АДГДШ – Азербайжан дилинин гәрб групу диалект вә шивәләри, Бақы, 1967
22. Ә.Абдуллајев, 1992 – Ә.Абдуллајев. Азербайжан дили мәсәләләри, Бақы, 1992
23. М.Каşğari, I, 1992 – М.Каşğari. Divani-lügat-it türk, I cilt, Ankara, 1992
24. Е. Койчубаев, 1974 – Е.Койчубаев. Краткий толковый словарь топонимов Казахстана, Алма-Ата, 1974
25. Т.Һачыјев, АФМ, 1983 – Т.Һачыјев. Азербайжан дилинин јазыјагәдәрки изләри һаггында – Азербайжан филолокија мәсәләләри, Бақы, 1983, с.24-34
26. Е.Әзизов, 1995 – Е.Әзизов. Сөз хәзинәси, Бақы, 1995
27. N.Sevinç, 1983 – N.Sevinç. Gaziantep'te yer adları ve türk boyları, türk aşiretleri, türk oymakları. – Türk dünyası araştırmaları, ekim, 1983, №26
28. К.М.Мусаев, 1975 – К.М.Мусаев. Лексика тюркских языков в сравнительном освещении, М., 1975
29. Ә.Рәчәбов, Ј.Мәммәдов, 1993 – Ә.Рәчәбов, Ј.Мәммәдов. Орхон – Јенисеј абидәләри, Бақы, 1993
30. Т.Әһмәдов, 1996 – Т.Әһмәдов. Гәдим "шен" чографи термининин мәншәјинә даир. – Азербайжан ономастикасы проблемләри, VI, Бақы, 1996, с.63-69
31. А.Һәсәнов, 1976 – А.Г.Һәсәнов. Дәрәшам топоними һаггында. – Азербайжан ССР Али вә Орта Ихтисас Тәһсил Назирлијинин елми әсәрләри, дил вә әдәбијат серијасы, 1976, №4, с.60-66
32. А.Г. Гасанов, Г.А.Гейбуллаев, 1977 – А.Г.Гасанов, Г.А.Гейбуллаев. О некоторых древнетюркских словах в топонимии Азербайджана. – Уч.зап. МВ и ССО Азерб. ССР, сер. языка и литературы, 1977, №1, с.6-11
33. Hüseyin Kuşçu, 78 – Hüseyin Kuşçu. Türkçe sözlük
34. НДА – Намизәдлик диссертасијасынын авторефераты
35. ДДА – Докторлуг диссертасијасынын авторефераты
36. Һ.Мирзәјев, 1997 – Һ.Мирзәјев. Ашыг поезијасында јашајан адларымыз вә тарихимиз, Бақы, 1997
37. Ә.Шүкүрлү, 1993 – Ә.Шүкүрлү. Гәдим түрк јазылы абидәләринин дили, Бақы, 1993
38. М.Сејидов, 1989 – М.Сејидов. Азербайжан халгынын сојкөкүнү дүшүнәркән, Бақы, 1989
39. Е.Әзизов, 1987 – Е.И.Әзизов. Азербайжан дили диалектләриндә гәдим түрк лексик гатынын бәрпасы. – Түрк дилләринә даир етимоложи вә тарихи-морфоложи тәдгигләр. Бақы, 1987.

АБАД – јашајыш мөнтөгөси, кәнд, шөһөр.

Азәрбајчан дилиндә "мүнтөзәм вә чохла тикинтиси, јашајыш үчүн һәр чүр шәраити олан", "шен" мөналарында ишләнир (АДИЛ, I, 1966, 25). Әсасән тајфа вә шөхс адларына гошулараг мүрәккәб топонимләр әмәлә кәтирир.

Аширабад, Абдулабад, Сәрдарабад, Гатырабад, Бајрабад.

Бу сөз Азәрбајчан (Сабирабад, Чөлилабад, Нәриманабад), Түркмәнистан (Ашхабад) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

АВАН – Урарту дилиндә "өлкә" мөнасында ишләнән, ебани (ebani) сөзү әсасында јаранмышдыр (Гр. Капанцян, 1936, 70; Э.М.Мурзаев, 1984, 37).

Аван, Ирәван (Ериван, Јереван).

Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дә бу сөзә раст кәлинир: Нахчыван.

АГ – 1) уча, һүндүр; 2) кичик, хырда, балача; 3) рәнк; 4) кејфијјәтли, ичмәјә јарарлы, јүнкүл.

Аггаја, Агтала, Агбулаг, Аггала, Агкөл, Агкилсә.

Аг сөзү Азәрбајчанын топоним јарадычылыгында фәал иштирак едир: Агдаш, Агдам, Агбулаг, Аггала, Агсу, Аггышлаг, Агкилсә, Агјазы, Агдаг.

АГАЧ – 6-7 км мөсафә.

Үчагач.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Алтыагач.

АГЫЛ – мал-гара сахламаг үчүн дагда һасарланмыш үс-туачыг јер.

Агыллы.

АГЗЫБИР – 1) кичик даг јолу, 2) тәк бир чыхачагы олан јер (В.В.Радлов, I (I), 1893, 67; АДЛ, I, 1966, 39).

Агзыбир.

АГЧА – агымтыл, гуру, шумланмыш бозумтул торпаг (Т.Әһмәдов, 1984, 22-23).

Агчаарх, Агчагала, Агчакәнд.

Азәрбајчан топонимләринин јаранмасында **агча** сөзү иштирак едир: Агчабәди, Агчајазы, Агчакәнд.

АДА – һәр тәрәфи су илә әһатә олунмуш гуру саһә.

Ада, Адакут, Ада тәпә.

Ада сөзү Азәрбајчан (Пираллаһы адасы), Түркмәнистан (Гарада), Русија (Адагум) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

АЈ – батаглыг, мешә кәнарында мамырлы јер (Э.М.Мурзаев, 1984, 40).

Ајсәси, Ајтаг.

АЈ – гырмызы.

Алдәрә, Алјурд.

АЈА – 1) һамар, дүз; 2) дүзәнликдә мүхтәлиф рәнкли битки; 3) рәнк.

Алатала, Алакөл.

Аја сөзүнә Азәрбајчан топонимләриндә дә раст кәлмөк олур: Алагаја, Алачадырлы.

АЈАЧЫГ – дахма, кома, мүвөггәти јашајыш јери.

Алачыгдаш, Алачыг гаја.

Алп – икид, гочаг, гәһрәман.

Алпава.

АЛТ – ашагы, даг әтәји.

Дашалты.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Дашалты.

АЛТЫН – гызыл мөнасында ишләнир. Топонимләрин тәркибиндә торпагын сүхуруну (гырмызы) билдирир.

Алтынтахт, Јухары Алтынтахт, Ашагы Алтынтахт,

Алтындаг.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Алтынтахта.

АЛЧА – битки, мејвә.

Алчалы, Алчалыг, Алчалы тәпә.

АНА – әсас, башлыча, бөјүк.

Анакүнеј.

АНГАР – 1) хәндәк, сәнкәр; 2) чатламыш јер; 3) дәрә, дар дәрә, вади.(Э.М.Мурзаев, 1984, 50-51).

Анкерсак.

АР – 1) арха, дал тәрәф; 2) дагын күн дүшмәјөн тәрәфи (Э.М.Мурзаев, 1984, 52).

Аргел.

АРАЛЫГ – ики јерин арасы; орталыг, орта, ара (АДИЛ, I, 1966, 117).

Аралыг.

Бу сөзө Азербайжан топонимләринин төркибиндә раст кәлинир: Арачыг, Аралыгобу, Ашагы Аралыг, Лухары Аралыг, Дашарасы.

АРБАТ – јулгун, битки ады (ДТС, 58).

Арбат.

АРТ – даг, даглыг, даг кечиди (ДТС, 1969, 55; Э.М.Мурзаев, 1984, 56).

Арданыш, Артик, Арталас.

Арт сөзү Азербайжан (Арта, Артупа), Дагыстан (Гумашарт), Алтај (Семисарт, Чезарт, Артјар), Гыргызыстан (Гызарт), Тачикистан (Зулумарт) топонимләринин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едир.

АРНА/ЕРНӘ – арх (Э.В.Севортян, 1974, 188; Э.М.Мурзаев, 1984, 55).

Ернәзур.

Бу сөз Газахыстан (Арнасај, Жана-Арна), Өзбәкистан (Арна, Тахтаарна, Арнасај) топонимләринин төркибиндә дә ишләнир.

АРХ – тарлаја, бостана вә с.-јә су ахытмаг үчүн ачылан јол (АДИЛ, I, 1966, 128). Мүасир түрк дилләриндә "чај", "чајын голу" мәнәсында да ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 57).

Агчаарх, Хатунархы, Арх гырагы, Архашан, Архүстү.

Арх сөзү өзбәк, Алтај, газах, гыргыз дилләриндә арых, арык, ујгур дилләриндә ерик фонетик вариантларында ишләнир.

Бу сөз Азербайжан (Чајархы, Гараарх, Шаһсевәнарх, Дашарх, Ындарх), Гыргызыстан (Чуванарык), Өзбәкистан (Бешарык, Пајарык), Газахыстан (Тасарык, Акарык) топонимләринин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едир.

АРХАШАН – архын тирәдән кечиди јер (Р.Јүзбашов, 1966, 120).

Архашан.

АРХАЧ – јәј вахты малын, гојунун сахландыгы јер, мал, гојун јатагы.

Гараархач, Ханархач, Архач.

Архач сөзү Азербайжан топонимјасында ишләнир: Гајнарархач, Чајархач, Гараархач.

АС – ашмаг.

Чурасдан.

АХЫС – чај агзы, мәнсәби, кечид (ДТС, 1969, 21; Э.М.Мурзаев, 1984, 38).

Ғахыс.

Сөз һәм дә агыз, агыс формаларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 38).

Бу сөз газах вә башгырд дилләриндә ауыз, гыргыз дилиндә ооз, өзбәк дилиндә огиз, түрк дилиндә агыз, балкар дилиндә ауз формаларында ишләнир. Бу сөзә мұхтәлиф фонетик вариантларда Азербайжан (Агзыбир чала, Чајагзы, Агызкүнеј, Агызтала), Газахыстан (Аузорпа, Аузу), Түркмәнистан (Агзыгајра, Агзыдашт) топонимләринин төркибиндә раст кәлинир.

АЧЫ – һүндүр даг ашырымы.

Ачыбач.

Бу сөз Даглыг Алтајын түрк топонимләринин төркибиндә ажу//ажу формаларында ишләнир (О.Т.Молчанова, 1982, 235).

АШАҒЫ – топонимләрин әввәлиндә кәләрәк фәргләндиричи әләмәт мәнәсыны ифадә едир.

Ашагы Гызгала, Ашагы Гаранлыг, Ашагы Гархын, Ашагы Гаракојмаз, Ашагы Гулубәјли.

Бу сөз Азербайжан топонимләринин төркибиндә фәал иштирак едир: Ашагы Агчајазы, Ашагы Дашарх, Ашагы Гышлаг, Ашагы Узуноба, Ашагыюба. Ашагы сөзүнә ашага формасында Дагыстан топонимјасында раст кәлинир: Ашага јатаг, Ашага Стал, Ашага Архит (Е.Н.Бушуева, 1971, 28-29).

БАЗАР – алвер, тичарәт јери.

Гаргабазар.

БАИР//БАЈЫР – төпә, һүндүр јер, төпәлик (Э.В.Севортян, 1978, 37-38; Э.М.Мурзаев, 1984, 64)

Бајрабад.

Азербайжан (Чалбајыр, Бајыл), Түркмәнистан (Гызыл Бајр), Крым (Еминә Баир), Болгарыстан (Бејүк баир) топонимләринин төркибиндә бајыр, бајыл, бајр, баир формаларында ишләнир.

БАЛА – кичик

Бала Зага, Балакәнд, Бала Мәзрә, Бала түклү төпә.

БАЛДЫРҒАН – иријарпаглы узунбој битки.

Балдырғанлыг, Балдырғанлы.

БАЛЫГ – шөһөр, гала (МК, I, 379; ДТС, 1969, 80; Э.М.Мурзаев, 1984, 70-71).

Балыглы, Сајбалы

Гәдим түрк сөзү балыг Чин (Бешбалыг), Русија (Балаган) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

БАЛЫГ – суда јашајан һејван.

Балыгчај.

БАРМАГ – дагын шиш тәпәси, зирвәси (Э.М.Мурзаев, 1984, 87).

Бешбармаг.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә иштирак едир: Бармагбинә, Бешбармаг.

БАТАГ – лыг, ләһмә, палчыг (АДИЛ, I, 1966, 203)

Батаглы.

Бу сөз **баткак** формасында Гырғызыстан (Гарабаткак), **батпак** формасында (Батпаксу, Батпаккөл) топонимләринин тәркибиндә ишләнмәкдәдир (Э.М.Мурзаев, 1984, 75-76).

БАШ – 1) јухары, тәпә, зирвә; 2) әввәл, әсас; 3) бөјүк.

Баш Абаран, Башкәнд, Гајабашы, Баш Абдаллар, Башкөј, Баш Көзәлдәрә, Загабашы.

Газах, јакут, ногај дилләриндә **бас**, шор вә чулым дилләриндә **паш**, хакас дилиндә **пас** формаларында ишләнир.

Баш сөзү Азәрбајчан (Сарыбаш, Дашбашы, Башгышлаг, Башдизә, Баш Дашагыл, Башкәнд), Даглыг Алтај (Акбаш, Атбажы), Газахыстан (Ешкибасы) топонимләринин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едир.

БЕЛ – һүндүр дагын ики тәпәси арасындакы әјрилмиш јер, алчаг кечид, даг тирәси, даг јалынын һәр ики тәрәфи бојунча узанан золаг, алчаг вә кениш даг ашырымы (Р.Јүзбашов, 1966, 99; АДИЛ, I, 1966, 227; Е.Н.Бушуева, 1971, 36; Н.Мәммәдов, 1993, 50).

Инчәбел, Кәзбел.

Бу сөз түркмән дилиндә **бил**, хакас дилиндә **пил**, шор дилиндә **пел**, јакут дилиндә **бејл**, чуваш дилиндә **пилек** формаларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 78).

"Бел" сөзү Азәрбајчан (Узунбел, Башлыбел, Кечибели), Газахыстан (Гарабел, Алабел), Түркмәнистан (Гарабил, Јахбил), Крым (Белбәк), Алтај (Белбулаг) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

БЕРД – Урарту дилиндә "шөһәр" мә'насында ишләнән **пагар** (patar) сөзү (Гр. Капанцян, 1936, 71) әсасында формалашмышдыр (Э.М.Мурзаев, 1984, 81).

Азнаберд, Бердадаг, Бердатег, Бердгалачыг, Берттәпә, Охчуберд.

Түрк дилиндә берт//берд сөзү "чәтин кечилән јер" мә'насында ишләнир (О.Т.Молчанова, 1982, 239).

БӘК – 1) тәпәлик, јүксәклик, зирвә, башлангыч, һүндүрлүк; 2) тәпә; 3) һүндүр, бөјүк.

Бу сөз **бак**, **бәј** формаларында да ишләнир (В.В.Радлов, IV (I), 1911, 754; Е.Н.Бушуева, 1971, 35; Г.Гейбуллаев, I, 1991, 468).

Пәмбәк, Баку, Көчбәк (Көчбәј//Көшбәј), Кечбәјчај, Бәјдаг, Бәјкәнд, Бәкдаш.

"Бәк" сөзү өз изини түрк дилиндә "тәпәләр тирәси" мә'насында ишләнән баку сөзүндә сахламышдыр (ДТС, 1969, 83).

Бу сөзә Азәрбајчан (Бакы, Бәјгышлаг, Бәјтәпә), Дагыстан (Лакибаку, Урчбаку, Мусилбаку) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

БӘЛИ – түрк дилиндә "дүзәнлик, ачыглыг, ачыг јер", "кениш дүзәнлик" мә'наларында ишләнән **пыла//пала** сөзүнүн (В.В.Радлов, IV (II), 1911, 1162) фонетик варианты.

Ләмбәли.

БӘНӨВШӘ – битки.

Бәнөвшәбушт.

БӘРК – чәтин.

Бәркдәрә.

БИЛ – нишан, әләмәт. Гәдим түрк дилиндә һәммин мә'нада ишләнән **белгү** сөзү әсасында әмәлә кәлмишдир (Е.Әзизов, 1995, 27).

Газанбил.

БИЛӘК – чајын голу (ДТС, 1969, 99; Э.В.Севортян, 1978, 146).

Биләк.

БИНӘ – көчәриләрин мал-гара илә көчүб, кәнддән кәнарда, дагда, јајлагда мәскән салдыглары јер, јурд.

Охтар бинәси

Бинә сөзү Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: һәсәнбинә, Зоғалбинә, Бозбинә, Газахбинә, Бармагбинә, Гојунбинәси, Малбинәси

БИРИНЧИ – топонимләрин әввәлиндә ишләниб фәргләндиричи әләмәт билдирир.

Биринчи Алјанлы. Биринчи Бәһлул.

БОҒАЗ – дәрәләрин, чајларын баш тәрәфи; чај агзы; ики даг арасындакы дар кечид (АДИЛ, I, 1966, 295), кечид (Р.Јүзбашов, 1966, 99).

Гурубоғаз, Боғаз

"Боғаз" сөзү, Орта Асија вә Крым топонимиясында "ики су һиссәсини бирләшдирән дар јол" вә "даг кечиди" мәналарында ишләнир (Р.Јүзбашов, 1966, 99).

Бу сөзә Азәрбајчан (Гарабоғаз, Гызылбоғаз), Крым (Кебит Боғаз, Ангар Боғаз), Түркмәнистан (Боғаз лиманы, Гарабоғаз гол), Кипр (Боғаз), Түркия (Чанагала боғазы) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

БОЗ – чылпаг, отсуз, мешәсиз (Е.Н.Бушуева, 1971, 38-39; Э.М.Мурзаев, 1984, 87-88).

Бозбурун, Бозгала, Бозјохуш, Бозкаһа, Бозкәј.

Бу сөз Азәрбајчан (Боздаг, Бозбинә, Бозкүнәј, Бозагыл), Газахыстан (Бозајгыр), Тачикистан (Бозбајтал), Өзбәкистан (Бозсу, Бозгала) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

БОРА – сырсыра (Р.Јүзбашов, 1966, 121).

Борадагы.

БӨЈҮК¹ – топонимләрин әввәлиндә кәләрәк фәргләндиричи әләмәт билдирир.

Бөјүк Ајрым, Бөјүк Арыхвәли, Бөјүк Армудлу, Бөјүк Веди.

БӨЈҮК² – кениш, һүндүр.

Бөјүкдүз, Бөјүкјохуш, Бөјүк тәпә, Бөјүк түклү тәпә.

БУДАГ – чајын голу.

Сарыбудаг

Будаг сөзү Газахыстан топонимләринин тәркибиндә һәмин мәнада ишләнир: Гарабудаг, Будаг, Тәрсбудаг.

БУК – даг кечиди; дар, енсиз вади, јарган; даг әтәјиндә, чај саһилиндә дүзәнлик јер (Э.М.Мурзаев, 1984, 99-100).

Бугакар.

БУЛАГ – јер алтындан сызыб чыхан су мәнбәји, чешмә, гајнаг (АДИЛ, I, 1966, 322). Бә'зи түрк дилләриндә "арх", "кичик чај" мәналарында да ишләнир (В.В.Радлов, IV (I), 1911, 4).

Агбулаг, Гарабулаг, Күллүбулаг, Сарыбулаг, Булаглар.

Алтај дилиндә **булак**, өзбәк дилиндә **булок**, хакас дилиндә **пулук**, **пулах**, татар дилиндә **болөк** фонетик формаларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 100). **Булаг** чографи термини Азәрбајчан (Агбулаг, Атбулаг, Көјбулаг), Гыргызыстан (Талдыбулаг, Минбулаг, Сарыбулаг) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

БУН – сој, нәсил (В.В.Радлов, IV (II), 1911, 1813).

Бунуд

БУРУН – ирәлијә чыхан вә ја суја доғру узанан гуру (Р.Јүзбашов, 1966, 99), дагын чыхынтысы, даг голу, гумлу тәпә, сылдырым гаја (Э.М.Мурзаев, 1984, 103).

Бозбурун, Бурун, Јухары Гарабурун.

Газах, јакут, гыргыз дилләриндә **мурун** формасында ишләнир.

Бу сөз Азәрбајчан (Гызылбурун, Дашбурун, Агбурун, Бозбурун, Иланбурун), Газахыстан (Мурунбулак, Мурунтал), Јакутија (Мурунах), Чәнуби Сибир (Мурун), Түркия (Гарабурун, Бозбурун, Једдибурун, Инчәбурун) топонимләринин тәркибиндә дә ишләнир.

БУШТ – фарс дилиндә "кичик тәпәчик" мәнасында ишләнән **пүштә** сөзүнүн (ӘФСЛ, 1985, 507) фонетик варианты.

Бәнәвшәбушт.

ВАЗ – бу сөзүн әсли "базы" олуб, "дүзән јердә тирә, тәпәчик, һүндүр јер; чухур, чөкәк" мәнасында ишләнир (Р.Јүзбашов, 1966, 120; Э.М.Мурзаев, 1984, 64).

Күнәјваз.

ВАН – Урарту дилиндә "өлкә" мәнасында ишләнән **сбани/лубани** сөзү әсасында (Г.А.Меликишвили, 1964, 68) формалашмышдыр.

Бу сөз ејни заманда "вани", "вана" формаларында ишләниб "јер, ев, торпаг" мәналарыны ифадә едир (Э.М.Мурзаев, 1984, 112).

Ирәван, Чучеван, Кораван.

ВАР – 1) дәрә, вади, дәрин јарган; 2) мөһкәмләндирилмиш (истеһкам мәнасында) кәнд, гала, бәнд (Э.М.Мурзаев, 1984, 113; Е.Н.Бушуева, 1971, 42).

Вармазиар, Инчәвар, Арпавар, Ләлвар, Хознавар.

Вар сөзүнә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Һачывар, Мусавар, Маһмудавар, Әһмәдавар

"Вар" сөзү башгырд дилиндә ур, шор дилиндә ора, газах дилиндә ор формаларында ишленир.

ВӘНК – түрк дилиндә "абидә, дашдан јазылан абидә, даими абидә, түкәнмәјән абидә, мөһкәм абидә" мә'насында ишләнән **бенкү, беникү, бенү, менкү, менү** сөзләри (ДТС, 1969, 94-95, 341-342; Һ.Мирзәјев, 1997, 208) әсасында әмәлә кәлмишдир. "Илләр кечдикчә сөзүн сонундакы "ү" саити дүшмүш, "е" саитини "ә", "б" вә "м" самитләрини дә "в" самити әвәз етмиш вә бу сөз "вәнк" шәклиндә формалашмышдыр (Һ.Мирзәјев, 1997, 208).

Вәнк, Гаравәнк, Гызылвәнк, Кәдиквәнк, Гошавәнк, Күнәјвәнк, Годухвәнк, Әјривәнк, Гаргавәнк. "Вәнк" сөзү ермәни дилиндә **ванк** формасында "килсә" мә'насында ишленир.

ВИРАН – учуг, јыхыг, дагылымыш, виранә галмыш; хараба.

Кешишверан.

ГАБАГ – өн тәрәф.

Габаг күнеј, Габагтәпә.

Бу сөзә Азәрбајчан (Габагтәпә, Габагтәпәчәј, Габагдаг, Габагјал, Габагдиби), Газахыстан (Аггабаг, Гарагабаг), Кабардин-Балкар (Орта Кабак, Тебен-Кабак, Аман-Кабак), Алтај (Кабак, Тај-Кабак, Кабак-Тајга), Түркмәнистан (Кабаклы, Габаглы) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Ә.М.Мурзәев, 1984, 239).

ГАЈА – сыра даглардан ајрылмыш гол, дагларын мөјјән һиссәсиндә даш сүхурлары олан чәтин кечилән јер (Н.Мәммәдов, 1993, 36); дашлыг, сарп, дашлыг учурум, јарган (АДИЛ, I, 1966, 395).

Шишгаја, Аггаја, Алачыг гаја, Гајабашы, Гарагаја.

"Гаја" сөзү өзбәк дилиндә **која**, јакут дилиндә **хаја** формасында ишленир (Ә.М.Мурзәев, 1984, 267).

Бу чографи термин Азәрбајчан (Бозгаја, Сарыгаја, Гызгаја дагы, Короглу гајасы, Улугаја дагы, Гызыл гаја, Гајадлиби вә с.), Дагыстан (Гајалы), Ростов (Гајала), Јакутија (Урјунг хаја), Тува (Кызыл хаја, Кок хаја), Түркия (Гајалыдаг, Гајалы Исыклар), Алтај (Аг гаја, Адар гаја) топонимләринин тәркибиндә ишленир.

ГАЛА – Әрәб мәншәли сөздүр. 1) узун мүддәт ичиндә гапаныб дүшмәнә мүгавимәт кәстәрмәк үчүн мөһкәм мүдафиә тикилиләри вә васитәләри олан истәһкам (мәнтәгә); 2) гәдим

гала ролу ојнамыш жүксәк вә әксәрән даирәви шәкилдә олан тикили; бүрч; 3) шәһәр (АДИЛ, I ч., 1966, 402); 4) мөһкәмләндирилмиш јер (Е.Н.Бушуева, 1971, 79; Ә.М.Мурзәев, 1984, 242).

Аггала, Гарагала, Ашагы Гызгала, Галадәрәси, Галакәнд.

Бу сөз Азәрбајчан (Агчагала, Галакәнд, Галаалты, Галадәрәси, Чанаггала, Гала), Дагыстан (Маһачгала, Мөммәдгала), Күрчүстан (Наригала), Түркмәнистан (Гарагала), өзбәкстан (Бозгала, Галалы, Ичәнгала), Түркия (Башгала, Чанахгала) топонимләринин тәркибиндә ишленир.

ГАМЫШ – сулаг јерләрдә битән узун, ичибош кәвдәли, бугумлу битки; гаргы (АДИЛ, I, 1966, 411).

Гамышгут, Гамышкөл, Гамышлы.

Бу сөзә Азәрбајчан (Гамышдәрә, Гамыштала, Сарыгамыш, Гамышлыкөл, Гамышлыгала), Түркия (Сарыгамыш) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

ГАНА – Азәрбајчан дилиндә "арх, канал" мә'насында ишләнән гано сөзүнүн (Р.Јүзбашов, 1966, 122) фонетик формасы.

Ганалы.

ГАПЫ – дар дәрәнин јарыглара бөлүнмүш јухары һиссәси; даг јамачында дар дәрә (Ә.М.Мурзәев, 1984, 253).

Гапылы, Гапычыг

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Гапычәј, Гапычыг, Гапычымәһлә.

ГАРА¹ – кејфијјәтсиз, ичмәјә јарарлы олмајан, агыр су.

Гарасу, Гарабулаг.

«Гара» сөзү Азәрбајчан (Гарабулаг, Гарасу, Гарабулаг су, Гараарх, Гаракөл) топонимләринин тәркибиндә дә "агыр, ашагы кејфијјәтли, кејфијјәтсиз" мә'насында ишләнмишдир (Т.Әһмәдов, 1985, 72).

ГАРА² – бөјүк, кениш, сых, галын (Т.Әһмәдов, 1985, 70).

Ашагы Гарачимән, Гарабурун, Гаравәнк.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә һәмин мә'нада ишленир:

Гарабаг јәјласы, Гарабаг.

ГАРА³ – тәпә, гаја, дагын зирвәси, зирвә (Ә.М.Мурзәев, 1984, 256).

Ашагы Гаранлыг, Ашагы Гарагојмаз.

ГАРАНЛЫГ – ишыгы олмајан, ишыгсыз, зүлмәтли (АДИЛ, I, 1966, 432).

Гаранлыгкаһа.

ГРАНЛЫГ – даг, тәпә

Гаранлыг, Гаранлыг дәрә.

ГАРЫН – кичик арх, кичик су јолу. Бу сөз Азәрбајчан дилинин гәрб групу диалект вә ишвәләриндә гарым (АДИЛ, I, 1966, 205), гарным (Р.Јүзбашов, 1966, 122) формаларында ишләнир.

Гарынбурун, Гарныјарыг.

ГАТ¹ – батаглыг (Э.М.Мурзаев, 1984, 141).

Голгат

ГАТ² – јашајыш мәнтәгәси, ев, кәнд, шәһәр, гала (Э.М.Мурзаев, 1984, 263)

Мәрзгат

«Јашајыш мәнтәгәси, ев, кәнд, гала» мә'насында ишләнән **гат** сөзү Газахыстан (Тункат), Тачикистан (Шашкат, Дахкат), Өзбәкистан (Навкат), Иран (Кутабад, Кутек, Кут-шејх) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

ГАТАР – чәркә, силсилә сыраланмыш даг силсиләси, даг зирвәси.

Гатаргаја, Гатардаш, Гатар.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дә ишләнир: Гатардаш

ГАТЫР – сылдырым, јарганлы јер (О.Т.Молчанова, 1982, 115).

Гатырабад

ГАХ – бәрк, мөһкәм (Р.Ејвазова, 1995, 103).

Гахсу, Гыргах

ГӘНШӘР – габаг, гаршы, өн (АДДЛ, 1964, 228; АДГДШ, 1967, 205).

Гәншәр дагы.

ГИСАР – дүзәнликдә гала, мөһкәмләндирилмиш шәһәр (Э.М.Мурзаев, 1984, 143).

Гисар хараба

Бу сөз хисар, хисор фонетик вариантларында да ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 593). һәм гисар, һәм дә хисар, хисор формаларында Түркијә (Шебин Карахисар, Афон Кархисор), Иран (Гиссар, Хасардәрә, Көһнәһасар), Һиндистан (Хисар),

Әфганыстан (Болохисар), Болгарыстан (Хисарија) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

ГЫЗ – Азәрбајчан дилиндә р ~ з сәс өвәзләнмәсинин га-нунаујгун олдуғуну (Ә.Абдуллаев, 1992, 234-248) нәзәрә алыб гејд едә биләрик ки, **гыз** сөзү **гыр** сөзүнүн фонетик формасы олуб, "јајла" (М.Каşğari, I, 1992, 324), "чөл, даг зирвәси, даг, тәпә, даг гылычы" (Э.М.Мурзаев, 1984, 327-328) мә'наларында ишләнир.

Ашагы Гызгала, Гызгала.

ГЫЗЫЛ – гырмызы

Гызылбулаг чајы, Гызылгаја, Гызылгышлаг, Гызылкил-сә, Гызылвәнк, Гызылгоч.

ГЫЛЫЧ – һүндүр бир јерин тәпәси, дикдир, јохушун башы, јал (Р.Јүзбашов, 1966, 16; Е.Н.Бушуева, 1971, 53).

Биринчи Гылычјатаг, Дөвәгылычы.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дә раст кәлинир: Гылынч, Гылычјурд, Гарагылыч.

ГЫРАН – дүшәркә, һәрби дүшәркә; малдарларын мүвөгтәти дајаначаг јери (Э.М.Мурзаев, 1984, 317).

Гуран фонетик формасында да ишләнир. Монгол дилиндә дүшәркә, һәрби дүшәркә, һасар мә'насында ишләнән **хурен** сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 317-318) фонетик формасыдыр.

Гонаггыран, Итгыран, Чатгыран, Шачгуран.

ГЫРМЫЗЫ – рәнк.

Гырмызыдаш

ГЫРХ¹ – чохлау.

Гырхбулаг

ГЫРХ² – кичик мә'насында ишләнән кырк сөзүнүн (кырк амбар, В.В.Радлов, I(I), 1899, 746) фонетик формасы.

Гырхдәјирман

ГЫСЫР – отсуз, биткиси олмајан торпаг.

Гысырхараба, Гысырдаг

ГЫШЛАГ – гыш вахты һејвандарларын јашадыгы јер; јашајыш јери, кәнд; һејванларын сојуг, әсасән, гыш вахты сахландыгы јер, отлаглы гышлама јери.

Агчагышлаг, Гарагышлаг, Гышлаг, Бајрамәли гышлагы, Дөдәгышлаг.

Бу сөз Азәрбајчан (Гышлаг, Ашагы гышлаг, Бөјүк гышлаг, Дәрәгышлаг, Дүзгышлаг, Падаргышлаг, Көһнәгышлаг, Гарагышлаг), Алтај (Гышту), Башгырдыстан (Иске-Гышлау),

Газахыстан (Мангышлаг) топонимлэринин јаранмасында иштирак едир.

Газах дилиндэ **кыстау**, өзбөк дилиндэ **кышлөк**, башгырд дилиндэ **кышлау**, якут дилиндэ **кыстык** формаларында ишлэнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 276).

ГОЗ – битки.

Гозлу, Гозлуча

ГОЈУН – дэрэ, чухур, дајаз, дэрэ (Э.М.Мурзаев, 1984, 282).

Аралыг гојун

ГОЛ – дэрэ, вади (ДТС, 1969, 453).

Голгат

ГОНАГ – дајаначаг, истираһат јери (ДТС, 1969, 455).

Гонагыран, Гонагкөрмөз

ГОРУГ – әкилмиш јер, истифадэ едилмәси гадаган олу-нан јер.

Илхыгоругу

ГОТУР – биткисиз, отсуз јер.

Готур, Готуртәпә, Готурбулаг, Готурсу.

Бу сөзә Азәрбајчан (Готурноһур, Готуртәпә, Готуристису), Түркмәнистан (Готуртәпә), Газахыстан (Готыртас, Готыртау, Готуркол) топонимлэринин тәркибиндә раст кәлинир.

ГОШ – 1) дүшәркә 2) чобанларын мүвәггәти јашајыш јери, јурд. Топонимлэрин тәркибиндә **гоч**, **көч**, **коп** формаларында да ишлэнир.

Гош, Атгоч, Гызылгоч, Көчбәк (Көшбәк)

ГОША – чүт, јанашы.

Гошабулаг, Гошавәнк, Гошакәһә.

Азәрбајчан топонимлэринин тәркибиндә кениш шәкилдә ишлэнир: Гоша, Гошабулаг, Гошадизә, Гошакәнд, Гошагышлаг, Гошајатаг, Гошабәрә.

ГОШУН – жыгын, топа.

Гошундашы

ГУЗЕЈ – күн дүшмәјән јер, шимал.

Гарагузеј, Гузеј, Гузејкаб.

Гузеј Азәрбајчан топонимлэринин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едир: Гарагузеј, Ганлыгузеј.

ГУЗУ – гојун баласы.

Гузукаһасы

ГУЈТУЛ – чухур, чөкөк, дәрин јер (Р.Јүзбашов, 1966, 123).

Бу сөз Газах рајонунда "чајда бурулган, гују кими ән дәрин јер" мә'насында гујтун формасында (АДДЛ, 1964, 152), "дәрин" мә'насында гутул формасында (Р.Јүзбашов, 1966, 123) ишлэнир. Гәдим түрк дилиндә "дәрәнин диби" мә'насында гој сөзү дә ишләнмишдир (М.Кашғари, II, 1992, 142).

Гојтул

Бу гәнаәтә кәлирик ки, гојтул гујтул сөзүнүн фонетик формасыдыр.

ГУЛА – дагын шимал јамачы, гузеј.

Гарагула

ГУЛАГ – уч, кәнар.

Түрк дилләриндә чографи термин кими "гобу, дәрә, чухур" мә'наларында ишлэнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 310-311).

Көрпүгулагы, Гурдгулаг.

Бу сөзә Азәрбајчан (Гарыгулаг, Гулаглыча), Дагыстан (Газангулаг), Алтај (Гулагаш) топонимлэринин тәркибиндә раст кәлинир.

ГУЛАХ – дәрә, төпә, төпәлик, һүндүр јер, јајла, төпәләр арасында дүзәнлик (Э.М.Мурзаев, 1984, 310-311).

Гарагулах

ГУМ – бәрк минералларын, әксәрән кварсын нарын дәнәләри (АДИЛ, I, 1966, 572).

Гумлу јол, Гумлу јурд.

Гум сөзү Азәрбајчан (Гум, Гумбашы, Гумтәпә, Гумлу, Гумлуг), Газахыстан (Гум, Гарагум, Гызылгум, Гумбулаг, Гумтаг, Гумбел, Гумгала), Јакутија (Гумах-Јурјах, Гумаг-Ајан, Сис Гумах) топонимлэринин тәркибиндә дә ишлэнир.

Бу сөз газах дилиндә **кумак**, якут дилиндә **кумах**, түркмән дилиндә **гум** формаларында ишлэнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 313-314).

ГУРД¹ – јумшаг бәдәнли, узунсов, ајагсыз, сүрүнән һејван.

Гурдлубулаг

ГУРД² – чанавар.

Гурдагы, Гурдтәпә.

ГУРУ¹ – гуру дашлы дүзәнлик (Э.М.Мурзаев, 1984, 320); биткисиз чылпаг.

Гурубоғаз, Гуру Араз, Гурудаг, Гурудәрә.

Бу сөз Азербайжан (Гуручај, Гурудөрө, Гурудаг, Гуругобу, Гуругарачај), Якутија (Гурунгурујах), Түркия (Гуручај, Гуручешмө), Јунаныстан (Гуручај), Чин (Гуругол) топонимләринин төркибиндә дә ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 320).

ГУРУ² – сују гурујан, сују олмајан.

Гуручај

ГУРУМ – јамачда вә јайлагын јасты зирвәсиндә даш гырыглары, гаја парчасы (ДТС, 1969, 460; Э.М.Мурзаев, 1984, 320).

Гурумсулу.

Гурум сөзү хакас дилиндә **хорым**, тува дилиндә **харум**, якут дилиндә **курум** формаларында ишләнир.

Бу сөзә Гырғызыстан (Гурумдусу, Горумды), Түркмәнистан (Гурумсај), Якутија (Гурумкан, Гурум) топонимләринин төркибиндә раст кәлинир.

ГУТАН – хутор, көчөри чобанларын дагда олан отлагы (Э.М.Мурзаев, 1984, 323).

Гуругудан

Азербайжан (Кешкутан), Дагыстан (Гамышкутан, Кутан, Какакутан, Кутанаул), Урал (Кутантал), Өзбәкистан (Аманкутан) топонимләринин төркибиндә **кутан** формасында ишләнир.

ДАБАН – 1) жүксәк даг ашырымы, даг ашырымы, ашырым (Э.М.Мурзаев, 1984, 168); 2) төпә (Р.Јүзбашов, 1966, 100); 3) даг вә ја гаја ајагынын ашагы һиссәси, дагын дибинә јахын јер (Н.Мөммөдов, 1993, 52).

Агдабан.

Топоним јарадычылығында даван (евенк дилиндә), дава (тунгус-манчур дилиндә, халха-монгол дилиндә), довон (өзбәк дилиндә) формаларында иштирак едир (Э.М.Мурзаев, 1984, 168).

Дабан чографи термининә Азербайжан (Агдабан), Иран (Дабанлы), Якутија (Дабан), Тачикистан (Јанкидавон) топонимијасында да раст кәлинир.

ДАГ – 1) јерин һүндүр, дик јамачлы вә зирвәли һиссәси; 2) јайлаг, дагүстү дүзәнлик. 3) "аран" гаршылығы оларга уча јер, даглыг јер (АДИЛ, II, 1980, 11).

Бәјдаг, Инәкдаг, Шишдаг.

"Даг" чографи термини өзбәк дилиндә **тог**, гумуг дилиндә **тав**, газгах дилиндә **тау**, түркмән дилиндә **таг**, **туу**, **тоо**, түрк

дилиндә **таг**, гырғыз дилиндә **тоо** формаларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 537, 546-547, 554).

Бу сөз Азербайжан (Даг гушчу, Шаһдаг, Гурддагы, Дәлидаг), Крым (Чатырдаг, Аждаг), Түркмәнистан (Көпәтдаг), Дагыстан (Јарыдаг), Хакасија (Пиртаг, Изәртаг), Газахыстан (Дәмиртау, Алатау), Башгырдыстан (Кырктау, Курмантау, Мәсимтау) топонимләринин төркибиндә фәал иштирак едир.

ДАМ – дивар, ев. дөјө, газма, хүсуси мөһкәмләндирилмиш јер, гала, гала дивары (ДТС, 1969, 529; Э.М.Мурзаев, 1984, 170-171).

Гәдир дамы, Дамгаја, Гојун дамы, Агдамлар, Јухары Агдам.

Өзбәк дилиндә **том**, газгах, гарагалпаг, гырғыз дилләриндә **там**, ујгур дилиндә **там**, **тамуј** фонетик формаларында ишләнир.

Дам сөзүнә Азербайжан (Агдам, Дамбулаг, Дәмирчидам, Сарыдамлы, Агдамкәнд), Өзбәкистан (Тамды, Тамды Труба), Түркмәнистан (Агдам, Дамлы мөзар), Чин (Тограктам, Агтам), Газахыстан (Тјура там) топонимләринин төркибиндә раст кәлинир.

ДАМДЫРА – дөф, нагара.

Дамдыра гаја

ДАМЧЫ – аз сулу булаг, гују типли, кичик бир мәнбәнин мөјјән вахтда вердији су (Э.М.Мурзаев, 1984, 171, 543).

Дамчылы.

Азербайжан (Дамчылы булаг), Гырғызыстан (Тамчи), Монголустан (Тамсаг булаг), Түркмәнистан (Гылыч-Дамла, Угурлу дамла), Болгарыстан (Дамлы дәрә) топонимләринин төркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 171, 543).

ДАН – чөл, сәһра, ачыг јер (Г.Гейбуллаев, I, 1991, 470).

Агдан, Ашагы Агдан, Јухары Агдан, Әлидан,

Чурасдан

ДАНА – инәк баласы

Данадамы, Данакирмәз.

ДАР – енсиз.

Дар, Дарбаз, Дарлыг

Азербайжан топонимләриндә дә ишләнир: Дардөрә, Дарјурд.

ДАРАЈ – түрк дилиндө "тахыл, дары, экинчилик" мәнәсында ишләнөн тараг (тарыг) сөзүнүн (ДТС, 1969, 536-537) фонетик варианты.

Дарајзәми

ДАҺАР – дик саһил (Р.Јүзбашов, 1966, 124).

Даһарлы

ДАШ – 1) чөл, сәһра, ачыг јер (ДТС, 1969, 539); 2) даг, төпә, сылдырым гаја, сылдырым (Э.М.Мурзаев, 1984, 173).

Чалдаш, Дашгала, Дашлы, Дашнов, Малдаш Агдаш, Дашкәнд, Алачыгдаш, Атдаш.

Бу сөзә Азәрбајчан (Дашбурун, Дашалты, Дашсалаһлы, Дашкәсән, Дашдыдәрә, Јалдашы, Дашлыјатаг), Түркмәнистан (Дашгудуг, Бекдаш) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

ДАШАҒАН – ашыб дашан.

Дашаган чај

ДАШТ – чөл, дүзәнлик, дашлыг саһә (Э.М.Мурзаев, 1984, 173). Гәдим түрк дилиндә "бајыр, чөл" мәнәсында ишләнөн таш (даш) сөзүнүн (Ә.Шүкүрлү, 1993, "Лүгәт", 314) ермәни дилиндә ишләнөн формасыдыр.

Басаркечәри дашт.

Бу сөзә Азәрбајчан (Даштатјук, Даштимуган, Даштојуг), Тачикистан (Дашти-Күло, Дашти-ангари, Даштичум, Дашт), Өзбәкистан (Дашт, Даштакиболо, Даштегаз) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 173-174).

ДӘВӘИ/ДАВА – даг ашырымы, һүндүр даг кечиди.

Дәвәгылычы, Дәвәдашы, Дәвәкәз, Дәвәхараба.

Азәрбајчан әдәби дилиндә даба вә дабан формасында ишләнир.

Бу сөз Азәрбајчан (Гәјнаг дабанчај, Агдабан), Бурјатија (Халардабан), Јакутија (Дабан), Тачикистан (Јанкидавон), Чин (Даванчин, Дабаншан), Монголустан (Енқидава, Бурулдава) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир (Э.М.Мурзаев, 1984, 168-169).

ДӘЛИК – дәрин дар чухур (АДИЛ, II ч., 1980, 53), магара (Е.Н.Бушуева, 1971, 61).

Дәликдаш, Дәликдаг.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин дө тәркибиндә иштирак едир: Дәликдаш, Дәликбашы, Дәликкли.

ДӘМИР – түрк дилиндә "арх" мәнәсында ишләнөн тамир сөзүнүн (ДТС, 1969, 330) фонетик варианты.

Гызылдәмир.

ДӘРӘ – 1) ики даг вә ја төпә арасында, дүзәнликдә дәрин чухур; 2) чај јатагы, чајын ахдыгы јер (АДИЛ, II, 1980, 74); 3) јарган.

Бу сөз түрк дилләриндә (гыргыз, түрк, Крым-татар вә с.), еләчә дө фарс, әфган, тачик дилләриндә дө ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 171).

Дәрәкәнд, Өвандәрә, Шәрдәрә, Дәрә, Аббас дәрәси, Дәрәчичәк, Ојдәрә, Узундәрә, Ашагы Көзәлдәрә, Көзәлдәрә, Алдәрә, Галадәрәси, Гушчу дәрәси, Кирәшдәрә.

"Дәрә" чографи термини Азәрбајчан (Агдәрә, Пәјәдәрә, Дәрәкәнд, Шордәрә), Орта Асија (Агдәрә, Узундәрә, Чардәрә), Күрчүстан (Дарбаз, Көлдәрә) топонимләринин јаранмасында иштирак едир (Е.А.Бушуева, 1971, 62-63; Э.М.Мурзаев, 1984, 171).

ДИ – фарс дилиндә "кәнд, гышлаг" мәнәсында ишләнөн деһ сөзүнүн фонетик варианты.

Диан, Нүвәди.

ДИБ – ән узаг, ән дәрин јер (АДИЛ, II, 1980, 90). Топонимләрдә "даг өтәји" мәнәсында ишләнир.

Галадиби, Тәпәдиби.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә иштирак едир: Габагдиби, Гышлагдиби, Гајадиби, Енишдиби (Е.Н.Бушуева, 1971, 66).

ДИБӘК – дуз, јарма дөјмөк үчүн ичи ојуг даш.

Дибәкли

ДИН (ДЫН) – динчәлмөк үчүн дајанмаг, истираһәт, динчәлмөк (Э.В.Севортян, 1980, 341-343).

Шабадин, Тачәдин

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дө ишләнир: Чермадин, Шабадын, Чамалдын, Гајадын.

ДЫҒА – төпә, зирвә. "Дыга" сөзү түрк дилиндә "төпә", "зирвә" мәнәсында ишләнөн тигеј сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 552) фонетик формасыдыр. Гәрби Азәрбајчанын Гафан рајонундакы Гарадыга кәнди адынын Гафгазын 5 верстлик хәритәсиндә Гарадыгја формасында гејд едилмәси (с.116) белә бир нәтичәјә кәлмәјә әсас верир ки, "дыга" сөзү тегеј>тигеј >дыгја>дыга кими фонетик дәјишмләр просеси кечирмишдир.

Гарадыга

ДЫҒЫР – түрк дилиндө "кениш, бөјүк килликли дүзәнлик жер", "отсуз, бош саһә", "отсуз, кечәл" мә'насында ишләнән такыр сөзүн фонетик вариантыдыр (В.В.Радлов, III (I), 1911, 783; Э.М.Мурзаев, 1984, 540-541).

Дыгыр

Бу сөз Газахыстан (Такыр гол, Такыр), Хакасија (Тахыртаг), Кабардин – Балкар (Баштыкыр), Тува (Тахыр-Тайга) топонимлеринин дә тәркибиндә ишленир (Э.М.Мурзаев, 1984, 541).

ДОВ – гәдим түрк дилиндә "даг" мә'насында ишләнән тав сөзүнүн (Г.Гейбуллаев, I, 1991, 483) фонетик варианты.

Доври.

ДОВШАН – һејван

Довшангышлаг

ДОЛАМА – дүмдүз, олмајан, өјри-үјрү.

Сарыдолама

ДӨШ – дагын, төпөнин јамачы (АДИЛ, II, 1980, с.152)

Дөш.

Даглыг Алтај топонимлеринин тәркибиндә төш формасында ишленир (О.Т.Молчанова, 1982, с.239).

ДҮЗ – 1) вади, чөл, дүзән, дүзәнкаһ, дүзәнлик; 2) ениши, јохушу, чухуру, төпәси олмајан, һамар (АДИЛ, II, 1980, 168).

Ашагы Күллүдүз, Дүзкәнд, Дүзјурд, Дүз, Күлүдүзү.

Түрк дилиндә түз, гыргыз дилиндә тјүздүк, өзбөк дилиндә тјүз формаларында ишленир (Э.М.Мурзаев, 184, 195).

Бу сөзә Азәрбајчан (Дүзчырдахан, Бөјүкдүз, Гарадүз, Дүзгышлаг, Улудүз, Дүзрәсуллу), Кабардин-Балкар (Сары Тјүз), Дагыстан (Дүзсырт) топонимлеринин тәркибиндә раст кәлинир (Е.Н.Бушуева, 1971, 68, Э.М.Мурзаев, 1984, 195).

ЕРНӨ – түрк дилиндә "арх" мә'насында ишләнән арна сөзүнүн фонетик вариантыдыр.

Ернөзор.

ӨЈАР – өз тәшкилаты олан вә варлылар (агыллы вә бич кишиләр, һејирхаһ сојгунчулар) һесабына касыблара көмөклик көстөрмәк мәгсәдини күдән шәһәр јохсулларындан ибарәт тәбәгә ("Муниснамә", (Б., 1991) әсәринин "Лүгәт" һиссәси, 574).

Өјар, Әјарлы.

ӘЈРИ – ајрылмыш, дүз сөзүнүн антоними.

Әјрису, Әјривәнк, Әјридаш.

Бу сөз Азәрбајчан (Әјричај, Әјрису, Әјријајлаг), Тачикистан (Ајрытош, Гулајрык), Башгырдыстан (Гашгад ајры, Кәбәк ајры), Газахыстан (Аиртау) топонимлеринин тәркибиндә дә ишленир (Э.М.Мурзаев, 1984, 42).

ӘРИНЧ – түрк дилиндә "мөһкәм, гүввә, гүввәтли, дөвләт" мә'насында ишләнән еринг сөзүнүн (М.Сејидов, 1989, 88) фонетик формасы.

Әринч

ӘР – икид, гочаг.

Әркәз, Әркәзчај

ЗАР – түрк дилиндә "јарган" мә'насында ишләнән чар сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 178-179) фонетик варианты.

Зар

ЗЕЈВӨ – әрәб дилиндә "кушә, күнч, бучаг" мә'насында ишләнән завијә сөзүнүн (ӘФСЛ, 1985, 207) фонетик формасы.

Бөјүк Зејвө.

ЗОҒАЛ – јабаны киләмејвө.

Зоғаллы булаг

ЗОР/ЗУР – түрк дилиндә "јарган, сылдырым, сылдырым дәрә" мә'насында ишләнән чар сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 178-179) фонетик варианты.

Ернөзор, Дәјмәзур, Зәнкәзур

ИЈДӨ – битки ады.

Ијдәли

ИКИНЧИ – топонимин әввәлиндә ишләнәрәк фәрғләндиричи әләмәт билдирир.

Икинчи Арыглы, Икинчи Бәһлул, Икинчи Гајахараба, Икинчи Гылычјатаг.

ИЛХЫ – ат сүрүсү

Илхыгоруғу, Илхыјабы.

Бу сөз Азәрбајчан (Илхыдаг, Илхыдәрәчај), Күрчүстан (Илхыдагы) топонимлеринин тәркибиндә иштирак едир.

ИН – даһма, кома, мағара (ДТС, 1969, 209).

Ив сөзү јакут дилиндә "чала, чухур", "хәндәк", "гәбир", "мағара", хакас дилиндә "јарган", "хәндәк", "чухур" мә'наларында ишленир (Э.М.Мурзаев, 1984, 234).

Чигин, Талин, Иринд, Һешин, Ашагы Талин, Јухары Талин.

Хакасија (Инжул, Инкөл), Жакутија (Иннјах, Ин-көл, Ин-Журјаге), Хабаров (Ин) топонимләринин таркибиндә дә ишләнir.

ИР – дагын күн дүшән тәрәфи (ДТС, 1969, 211).

Иринд

ИСТИ – јердән тәбии шәкилдә чох исти чыхан су сөзүнүн әввәлиндә ишләнir.

Истису

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин таркибиндә раст кәлинir: Истибулаг, Истису, Истидаш, Истисучај.

ЈАҒ – јурд, ел (ДТС, 1969, 237).

Јагдан

ЈАЗЫ – чөл, дүзәнлик.

Јазјурдсу

Бу сөзә Азәрбајчан (Чејранјазы, Агјазы, Гарајазы), Алтај (Сурјазы) топонимләринин таркибиндә раст кәлинir.

ЈАЈЛА – јајлаг; даглыг олан дүзән јерләр (АДИЛ, II, 1980, 477).

Бозавдал јајласы, Ханмәдин јајласы.

Крым (Јајла, Бабухан јајла, Гараби јајла), Алтај (Јајла, Баш јајла), Түркмәнiстан (Јајла), Газахыстан (Жајлау, Тере жајлау), Болгарыстан (Јајла) топонимләринин таркибиндә раст кәлинir (Э.М.Мурзаев, 1984, 647).

ЈАЈЛАГ – јајда истираһәт едилән даг јери, јајда гојун, мал-гара сахланылан јер.

Әмирхан јајлагы, Јајлаглы, Моллајајлагы.

Бу сөз Азәрбајчан (Јајлаг, Гарајајлаг, Чәфәрјајлаг, Тахтајајлаг, Ханјајлаг) топонимләринин таркибиндә иштирак едир.

ЈАЛ – 1) һүндүр јерин тәпәси, диқдир, һүндүр, кечид, тәпә; 2) даг бели (Р.Јүзбашов, 1966, 16).

Сарыјал, Бөјүк Сарыјал, һачы Гара јалы, Кәнчәјал.

Јал сөзүнә Азәрбајчан (Көјјал, Сарыјал, Агјал, Јалјурд, Јалобакәнд, Јалдашы), Алтај (Јалду, Јал-Мөнку) топонимләринин таркибиндә раст кәлинir.

ЈАН – тәрәф, јан; дагын дөшү (Е.Н.Бушуева, 1971, 166).

Көлјанд.

Бу сөз Азәрбајчан (Дөјирманјаны, Јенкијан, Гарајан), Әзбәкистан (Јанбаш), Алтај (Алајан) топонимләринин таркибиндә иштирак едир.

ЈАНЫГ – јанан, јанмыш јер, сусуз гуру јер.

Јаныгпөјә, Јаных.

Азәрбајчан топонимләринин таркибиндә иштирак едир: Јаныгдаг, Јаныглы, Јаныгпөјә.

ЈАР – дәрә, гобу, јарган.

Агјар, Сарыјар.

Русија (Сухој јар, Почтовыј јар), Алтај (Јарлы, Јарлы гол, Јарлыг, Јарбажи, Јар - гобу), Дагыстан (Кизилјар, Гызыл јар) топонимләринин формалашмасында иштирак едир.

ЈАРҒАН – әтрафы сылдырымлы ири, узун дәрә (АДИЛ, II, 1980, 498).

Агјарган.

Јарган чографи термини түрк дилләриндә һәм дә јар формасында ишләнir (Э.М.Мурзаев, 1984, 650-651).

ЈАРЫГ – јер сәтһиндә олан чат, дәрә.

Гарныјарыг.

Јарыг газах вә гыргыз дилләриндә жарык, тува дилиндә чарыг формаларында ишләнir (Э.М.Мурзаев, 1984, 179).

Бу сөзә Газахыстан (Гарныјарыг, Жарык, Жарыхты), Тува (Чарык, Поштуг-Чарык-Тажазы), Алтај (Јарыг, Гарајарыг), Гыргызыстан (Чарык-Тал), Түркмәнiстан (Јарыгекже) топонимләринин таркибиндә раст кәлинir.

ЈАРПЫЗ – јабаны ијили битки.

Јарпызлы.

Јастапа – даг үстүндә дүзәнлик; дагда јасты саһә, әтрафы учурумла енән дүз саһә (Р.Јүзбашов, 1966, 125).

Дана дамынын јастанасы.

ЈАТАГ – ачыг һавада гојун салынан, сахланан јер, ағыл.

Манчан јатагы, Икинчи Гылычјатаг, Биринчи Гылычјатаг, Марал јатагы, Дөвәјатагы.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин таркибиндә ишләнir: Агјатаг, Сарыјатаг, Гарајатаг, Дашјатаг, Әрәбјатагы.

ЈАШЫЛ – көј рәнк.

Јашыл

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин таркибиндә раст кәлинir: Јашыллы.

ЈЕЛ – күләк

Јелдагы, Јеллијурд, Јелличә.

Бу сөзә Азәрбајчан (Јелкәдик, Јелбулаг), Күрчүстан (Јелкәдик) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Е.Н.Бушуева, 1971, 69).

ЈЕЛГОВАН – битки ады.

Јелгован

ЈЕНКИ – тәзә

Јенкичә

ЈЕР – әрази, саһә, јурд.

Бәбирли јери.

ЈОГУН – чохлу, бол сулу.

Јогунсу

ЈОЛ – кедиш- кәлиш јери.

Кәнчәјолу

ЈОНЧА – битки.

Јончалы, Јончалыг

ЈОХУШ – 1) јолун дага, тәпәјә галхан һиссәси (АДИЛ, II, 1980, 561); 2) тәпә.

Агјохуш, Бала јохуш, Бөјүк јохуш, Боз јохуш, Көј јохуш.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Агјохуш, Сарыјохуш, Јохуш, Гарајохуш.

ЈУРД – 1) јашајыш јери, ев-ешик, мәскән; 2) өлкә, вәтән.

Јурд сөзү башга түрк дилләриндә дә (өзбәк, гыргыз, башгырд, татар, тува) ишләнир.

Агрыјурд, Дәрәјурд, Дүзјурд, Јазјурдсу, Халачлар јурду.

Бу сөзә Азәрбајчан (Чухурјурд, Газыјурд), Түркмәнистан (Чухурјурд), Дагыстан (Хасавјурд, Бабајурд, Газыјурд), Түркіјә (Чәмилјурд), Башгырдыстан (Сантаратјурд) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

ЈУХАРЫ – топонимләрин әввәлиндә ишләниб фәргләндиричи әламәт билдирир.

Јухары Агбаш, Јухары Агдам, Јухары Агдан,

Јухары Алгунтаһт, Јухары Гарачимән вә с.

КАБ – ашырым (Э.М.Мурзаев, 1984, 239); гајалыгдан кечән јол, учурум, дашлыг (Р.Јүзбашов, 1966, 126).

Јузејкаб.

Бу сөз "даг кечиди" мә'насында кав формасында Фүзули рајонунда ишләнир (Р.Јүзбашов, 1966, 125).

КАЛАФА – 1) дагылмыш тикинтинин галыгы, дагылмыш јер, харабалыг (АДИЛ, III, 1983, 10); 2) чөкәк, ојуг (Р.Јүзбашов, 1966, 125).

Калафалар, Көһнәкалафа
КАЈЫР/КАИР, ХАЈР – сылдырым, гаја, сылдырымлы гаја (Э.М.Мурзаев, 1984, 241, 589).

Әмирхејир.

Бу сөзә Алтај (Каирлыг, Каирты), Украјна (Кајыр), Газахыстан (Кајир//Каир) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 241).

КАН – мешә (В.В.Радлов, IV (II), 1911, 1499).

Күрәкан

КАР – 1) шәһәр, гала, мөһкәмләндирилмиш јер (Э.М.Мурзаев, 1984, 254); 2) Сылдырым гаја (Е.Койчубаев, 1979, 107).

Карби, Бугакар, Әмракар.

КАРВАНСАРА – өзкә јерләрдән кәлән карванларын вә јолчуларын мүвәггәти галмасы, гошгу һејванларын вә миник вәсаитинин сахланмасы үчүн бөјүк һәјәти олан хусуси бина (АДИЛ, III, 1983, 18).

Карвансара

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Карвансара (Е.Н.Бушуева, 1971, 101).

КАҺ – дагда ојуг, магара.

Хараткаһ

КАҺА – гајалыгда, дагда тәбии вә ја сүн'и ојуг (АДИЛ, III, 1983, 26).

Бозкаһа, Гаранлыг каһа, Гошакаһа, Гузукаһасы, Чаталкаһа.

КЕЧӘЛ – отсуз, чылпаг, от битмәјән јер (Е.Н.Бушуева, 1971, 88, АДИЛ, III, 1983, 32).

Кечәл тәпә

Бу сөз Азәрбајчан (Кечәлгаја, Кечәлтәпә, Кечәлдаг, Кечәлгар), Күрчүстан (Кечәл-Тба) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

КЕЧИД – ики даг арасында олан дар богаз.

Газанкөл кечиди.

КЕЧИШ (КЕШИШ) – 1) кечид, бәрә, көрпү; 2) јашајыш мәнтәгәси.

Кешишкәнд, Кешишверан.

КӘЛӘК – јан тәрәфләри дашла һөрүлмүш ағыл, һејван салынан јер (АДДЛ, 1964, 256).

Кәләкарх

КӘМӘР – дагын җамачы; тәпә, даг, алтдан јујулуб овул-муш јер (Э.М.Мурзаев, 1984, с.248).

Кәмәрдаг.

КӘНД – јашајыш јери, шәһәр (ДТС, 1969, 290).

Дашкәнд, Башкәнд, Кешишкәнд, Дәрәкәнд, Чајкәнд, Көлкәнд.

Кәнд сөзү Азәрбајчан (Әликәнд, Агкәнд, Күнәјкәнд, Дәрәкәнд, Галакәнд), Дагыстан (Ғајакәнд, Башлыкәнд), Кабардин-Балкар (Бабукәнд) топонимләринин формалашмасында фәал иштирак едир.

КӘНКАН – гују газан, гујучу (ӘФСЛ, 1985, 273).

Кәнкан

КӘП – пилләли ғаја (Р.Јүзбашов, 1966, 125).

Кепәшин

КӘПӘЗ – ғаја; су кәнарында ғаја (Р.Јүзбашов, 1966, 64).

Кәпәз дагы, Кәпәз тәпә

Бу сөз Азәрбајчан (Кәпәз), Түркијә (Кәпәз) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

КӘПӘНӘК – јапынчы (Китаби-Дәдә Горгуд, Б., 1988, с.98).

Кәпәнәк

КӘТ – мешәсиз даг җамачынын күн дүшән тәрәфи (Э.М.Мурзаев, 1984, 264).

Бөјүк Кәти

КӘҤРИЗ – јералты су јолу, су кәмәри (АДИЛ, III, 1983, 62).

Ашагы Кәһриз

КИЛСӘ – дини мө'бәд.

Килсәкәнд, Гаракилсә.

КИТ – истигамәт, тәрәф.

Мәнбәләрдә **кыг** формасында ишләнир (В.В.Радлов, II (I), 1899, 786).

Киркитли

КИР – 1) даг силсиләси, сыра даглар; 2) чөл, даг; 3) һүндүр јер, тәпәлик; 4) даг гылычы; 5) чөл, сәрһәд, јајла (В.В.Радлов, II (I), 1899, 860; Э.М.Мурзаев, 1984, 327).

Киркитли, Кирс, Ашагы Кирәтаг, Јухары Кирәтаг.

КИРӘЧ – тикинтидә, һејкәлтарашылыгыда, чәрраһлыгыда ишләнән аг вә ја сары рәнкли әһәнкли минерал маддә (АДИЛ, II, 1980, 71).

Кирәшдәрә

КИЧИК¹ – балача, хырда, саһәси аз олан.

Кичик дүз, Кичик кәнд, Кичик тәпә.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Кичик Боздаг, Кичик Ғызылгаја, Кичикдаг.

КИЧИК² – топонимин әввәлиндә ишләниб фәрғләндиричи әламәт билдирир.

Кичик Ајрым, Кичик Арыхвәли, Кичик Веди, Кичик Ғарагојунлу.

КОМ – гојун салынан јер, төвлә.

Тахчаком

КОНДАК – әсли "кундак"-дыр вә түрк дилиндә "гојун јурду" мәнәсында ишләнир (Л.З.Будагов, II, 1871, 95).

Кондаксаз

КОР – чыхыш јолу олмајан, көзү олмајан (булагда), ја-рыда гурујан.

Корбулаг

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Корарх, Кордәрә.

КОРА – мал-ғара үчүн пәјә, һәјәт.

Кораван

КОТАН – һејванларын салындыгы јер, шәһәр, гала диварлары (Э.М.Мурзаев, 1984, 295-296); төвлә, јашајыш мән-тәғәсинин јахынлыгында ахшамлар гојунларын салындыгы јер (В.В.Радлов, II, (I), 1899, 606-607).

Хошкотан

Бу сөз түрк дилиндә **кутап** формасында "хутар, көчәри чобанларын дагдакы отлагы" мәнәсында да ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 323).

КОТУЗ – "чөл сыгыры" мәнәсында ишләнән китуз сөзүнүн (М.Кашғари, I, 1992, 365) фонетик варианты.

Котуз

КӨЈ – кәнд.

Башкөј, Бөјүк Тәпәкөј, Дәрәкөј, Тәзәкөј.

Бу сөз Түркијә (Кадыкөј, Бағазкөј, Јазыкөј, Јеникөј), Болғарыстан (Јеникөј), Кабарда-Балкар (Јаныкөј), Крым (Чанкөј) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

КӨМҮР – даг башында дар, јарғанлы, учурумлу јер (В.В.Радлов, II (II), 1899, 1321).

Көмүрдаг, Көмүрлү, Комур, Комурлу.

Бу сөз Азербайжан топонимләринин таркибиндә ишләнир: Көмүрдаг, Көмүр, Күмүркөј, Көмүр Дөһнә.

КӨННӨ – топонимин әввәлиндә ишләнәиб "гәдим" мә'насыны ифадә едир.

Көһнә Гышлаг, Көһнә Калафа, Көһнә Шаһаблы.

КУТ – даг чыхынтысы, даг голу (Ә.М.Мурзаев, 1984, 320).

Кутнигышлаг.

Бу сөзә Дагыстан (Баш Кут), Крым (Тарханкут), Украјна (Червонныј Кут), Словакија (Кути) топонимләринин таркибиндә раст кәлинир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 320).

КУР – даг (Т.Һачыјев, АФМ, 1983, 30).

Куруд

КУРА – агыл, һејван сахланылан јер (В.В.Радлов, IV (II), 1911, 1499).

Күрәкан

КҮМБӘТ – јарымкүрә шәклиндә бина, гүббә (АДИЛ, III, 1983, 127).

Көјкүмбәт.

Күмбәт сөзү мүасир Азербайжан әдәби дилиндә күмбәз, күнбәз, күнбәз, күнбәд формаларында ишләнир (АДИЛ, III, 1983, 127, 214).

КҮС – түрк дилиндә пәјыз мә'насында ишләнән "күз" сөзүнүн фонетик варианты.

Күсүз

КАҺ – Азербайжан дилиндә "гајалыгда, дагда тәбии вә сүн'и ојуг, мағара" мә'насында ишләнән каһ (каһа) сөзүнүн (АДИЛ, III, 1983, 26) фонетик формасы.

Сарыкаһ

КЕН – кениш, бөјүк.

Кендәрә, Кендәрәчәј.

КӘДИК – даг бели, ашырым; даг белиндә батыг, һүндүр дағарасы јол (Н.Мәммәдов, 1993, 39).

Ганлы кәдик, Гаракәдик, Кәдиквәнк, Кәдикдаг.

Азербайжан топонимләринин бир групу **кәдик** чоғрафи термини әсасында формалашмышдыр: Кәдик, Кәдик зирвәси, Агкәдик, Арпакәдик, Кәдикгышлаг, Јәһәр кәдик дагы, Јелкәдик дагы.

КӨЗ – ашырым, кәздәк, даг чөкәји, дагын гылычында назик јер, дагын тәпәсиндәки чөкәклик; кәдијин ән алчаг јери (Р.Јүзбашов, 1966, 126).

Аткәз, Кәзбин, Ашагы Кәзбин, Јухары Кәзбин, Дәвәкәз, Кәзбел.

Бу чоғрафи терминә Азербайжан топонимләриндә раст кәлинир: Гаракәз, Кәздаг, Чилкәз.

КӘЗДӘК – јүксәк вә орта даг бели тирәсиндә енли јер; учуг, батыг јер, ашырым, даг чөкәји, дагын тәпәсиндәки чөкәк јер. Азербайжан дилиндә кәдик формасында да ишләнир (Р.Јүзбашов, 1966, 126).

Кәздәк

КӘР – ев, јурд.

Кәрд

КИЛ – јер сәтһиндә вә ја алтында олан, јаш һалда өзлү күтләјә чеврилән чөкүнтү сухуру (АДИЛ, III, 1983, 163).

Киллијин дүзү

КОРА – түрк дилиндә "мал-ғара пөјәси" мә'насында ишләнән кура сөзүнүн (В.В.Радлов, II, (I), 1899, 920) фонетик варианты.

Кораван, Кораванчајы.

КӨДӘК – гыса, узун олмајан, алчаг.

Көдәкбулаг, Көдәкбулагчај, Көдәкбурун.

Бу сөзә Азербайжан (Көдәкгобу, Көдәкдәрә, Көдәкдаш), Күрчүстан (Көдәкдагы дәрәси) топонимләринин таркибиндә раст кәлинир.

КӨЗ – булагын башладыгы јер, сујун чыхдыгы јер, гајнаг, мәнбә (АДИЛ, III, 1983, 174; Ә.М.Мурзаев, 1984, 142).

Дәвәкөзү.

Бу сөзә Азербайжан (Көзлүбулаг, Биркөз), Түркмәнистан (Гаракәз, Көз, Көзбашы), Иран (Көзбел, Көз), Чин (Көздәрја) топонимләринин таркибиндә раст кәлинир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 142).

КӨЗӘ – тәбии су мәнбәји; сулу, нөмиш отлуг, јашыллыг јер, чәмәнлик (АДИЛ, III, 1983, 184).

Агыллынын көзәси, Көзә.

КӨЈ¹ – рәнк.

Көјсу, Көјчај, Көјчә.

КӨЈ² – јашыллыг, отлуг.

Көјдаг, Көјјохуш, Көјғала, Көјтәпә, Көјчал.

КӨЛ – дәннзлә әлагәси олмајан тәбии су һөвзәси.

Түрк дилләриндә **кјол**, **көл**, **кул** формаларында да ишләнир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 312).

Көлкөнд, Ајгыркөл, Көлјанд.
Көл гидроними Азербайжан (Үчкөл, Гаракөл, Газанкөл, Көжкөл), Кыргызыстан (Иссыкул, Чатыркул), Алтај (Алтыкөл) топонимлеринин таркибиндә ишленир.

КУЗ – гојун салынан јер, агыл.

Манкјуз, Манкүс.

КУЛЛУ – чичәклик.

Куллүбулаг, Куллүдүз, Куллүчә.

КУМУШ – филиз.

Күмүшхана, Күмүш.

КУНЕЈ – 1) күн дүшән јер; 2) чәнуб; 3) дагын чәнуб јамачы.

Күнеј, Алакүнеј, Гаракүнеј, Анакүнеј, Габагкүнеј, Күнеј-ваз, Күнејвәнк, Күнејјурд.

Бу сөз Азербайжан топонимлеринин таркибиндә кениш ишленир: Күнејкөнд, Күнејмәһлә, Күнејбулаг, Гаракүнеј, Сарыкүнеј.

ЛӘМ – рүтубәтли, бүркүлү зоналар үчүн сәчијјөви олан тикили (Е.Әзизов, 1995, 16).

Ләмбәли.

Ләмбәран топоними (Азербайжан) ләм сөзү асасында формалашмышдыр (Е.Әзизов, 1995, 16).

МАГАРА – даг вә гајанын ичинә догру узанан јахуд јер алтында олан кениш ојуг; зага, каһа (АДИЛ, III, 1983, 252).

Магарачыг, Гызылмагара, Магаратәпә.

Бу сөз Азербайжан (Магара, Магарачај), Күрчүстан (Магара, Магароскали), Түркијә (Магарачыг, Магара) топонимлеринин таркибиндә ишленир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 357).

МАЈМАГ – Татар дилинин диалектлериндә "сүрүшмә-јөн, дајанаглы мә'насында ишләнән мајмаг, ујгур дилиндә "әјрипәнчә, әјриајаг" мә'насында ишләнән мајмак, түркмән дилиндә "әјри" мә'насында ишләнән мајмык сөзүнә (Е.Әзизов, 1987, 26) истинад едиб бу гәнаәтә кәлирик ки, "мајмаг" чографи термин кими "әјри" мә'насыны ифадә едир.

Мајмаг, Мајмаг дагы.

МАЛ – ев һејваны, гарамал.

Малдаш.

МАН – дәрдилик, дөрд јашар гојун (ДТС, 1969, 335).

Манкјуз, Манкүс.

МАР – тәпә (А.А.Радлов, IV (II), 1911, 20, 25).

Маратуз.

Бу сөз Азербайжан топонимлеринин таркибиндә ишленир: Марсан.

МАС – түрк диллериндә мес формасында "мешәсиз даг, дагын чәнуб тәрәфи" мә'насында ишленир (О.Т.Молчанова, 1982, 238).

Мастара.

Алтај (Тарбагандумес), Тува (Хаирлыг-Мес, Кызыл-Мес) топонимлеринин таркибиндә мес формасында ишленир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 369).

МӘЗРӘ – әкилмиш јер, тарла (ӘФСЛ, 1985, 343).

Бөјүк Мәзрә, Бала Мәзрә,

Мәрзгат, Мәзрә.

МОЗ – аг, чал, боз, бозумтул (ДТС, 169, 147).

Моз.

МҮЛК – дөвләтә аид, гејри-һәрби, гејри-әскәри.

Мүлки, Мүлк.

НОВ – дәмирдән, агачдан, дашдан дүзәлдилән су јолу, арх, канал.

Дашнов, Новлар, Новлү, Новтала.

Азербайжан (Новлү), Тачикистан (Дуновкагба, Новибедак, Новабат), Иран (Нав, Навруд) топонимлеринин таркибиндә «нов» формасы илә јанашы, «нав» фонетик вариантында ишленир (Ә.М.Мурзаев, 1984, 395).

НОРА – түрк диллериндә "сылдырым гајалыг, дәрин дәрә, учурум" мә'насында ишләнән нори сөзүнүн (М.Ә.Аббасова, Н.С.Бәндәлијев, Х.һ.Мәммәдов, Бөјүк Гафгазын чәнуб-шәрг һиссәсинин топонимијасы, Б., 1993, с.79) фонетик формасы.

Норадүз, Норашеник, Норашеник ахта.

НУР – Азербайжан дилиндә "көл", "көлмәчә" мә'насында исиләнән ноһур (ноур, новур) сөзүнүн (Р.Јүзбашов, 1966, 128) фонетик формасы.

Нурнус.

Топонимлерин таркибиндә һәм дә нор, нуур, нуора формасында ишленир.

Ноһур (нур, нор) чографи термининә Азербайжан (Гызылноһур, Ноһургышлаг, Ноһурлар, Ачыноһур, Ширинноһур), Газахыстан (Зајсоннор), Алтај (Алтын нор), Монголустан (Убус Нур, Хара Нур, Хараусунур), Чин (Далај нор),

Дагыстан (Нохур, Донгуз нохур), Бурјатија (Улан-нор, Нур тухум), Тува (Хара Нур, Ногон Нур) топонимлэринин тэркибиндэ раст кэлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 397).

НУС – эрөб дилиндэ "учу шиш минарэли тикинти" мән-насында ишлөнөн наус сөзүнүн фонетик варианты.

Нурнус.

НУВӘК – «нүжөк» формасында ишлэниб "даг өтэјиндө овуг, чөкөк" мәннасыны ифадэ едир (Р.Јүзбашов, 1966, 128).

"Нүј" формасында Ајрым шивэсиндэ (Дашкэсэн) "ики тэрэфи гаја олан саһө" (АДИЛ, 1964, 344), Азэрбајчан дилинин гэрб группу диалект вэ шивэлэринэ дахил олан Борчалы шивэлэриндэ (Гачаган) нүэх'//нүјэх' формаларында ишлэниб "даг дешүндө чөкөк јер" (Азэрбајчан дилинин гэрб группу диалект вэ шивэлэри, 1967, 231) мәнналарында ишлэнир.

Нүвэди.

Азэрбајчан топонимлэринин тэркибиндэ нүкэди формасында раст кэлинир: Биринчи Нүкэди, Икинчи Нүкэди.

ОБА – кэнд, јашајыш мәнтөгэси јурд; көчэрилэрин, һейвандарларын мүвэггэти сакин олдуғлары бир нечэ алачыг вэ ја чадырдан ибарэт јер, көч јери.

Узуноба.

Азэрбајчан (Горхмазоба, Кәһризоба, Јалоба, Кәндоба, Шыхоба, Чөкәкоба), Түркмәнистан (Гошаоба, Пахтаоба), Газахыстан (Бесоба, Гараоба) топонимлэринин бир группу **оба** сөзү әсасында формалашмышдыр

ОВА – дүзәнлик, дүзәнкаһ, дүзән јер (АДИЛ, III, 1983, 432; Э.М.Мурзаев, 1984, 404).

Овандәрә.

Бу сөз Азэрбајчан топонимлэринин тэркибиндэ ишләнир: Татова

ОҒ – тајфа иттифагы, бој тәшкилаты (Э.В.Севортян, 1974, 437; Ф.Сүмәр, 1992, 25).

Огбин.

ОЈ – чала, чухур, гобу, дүзән (О.Т.Молчанова, 1982, 238; Э.М.Мурзаев, 1984, 408-409; Э.В.Севортян, 1974, 425-427).

Ој дәрәси.

Чографи термин кими **ој** сөзүнә Азэрбајчан (Муров), Башгырдыстан (Уј), Тува (Ногон-Ој, Кош-Ој), Алтај (Ојлу, Ојлыг), Гырғызыстан (Ојгал, Тогон ој), Хакасија (Копој) топонимлэринин тэркибиндэ раст кэлинир.

ОЈУГ – нишанламаг үчүн јер бөлкүсүндө сәрһэд билдирмәк мәгсәди илә бир нечэ бел торпаг вэ ја даш јыгымы (АДДЛ, 1964, 346).

Ојуглу.

ОР¹ – хәндәк, чухур, тәпә, гала истәһкамы, гала сәдди, бәнди (Э.М.Мурзаев, 1984, 415-416).

Чырахор.

Бу сөзә Татарыстан (Ор), Тачикистан (Уратјубә) топонимлэринин тэркибиндэ раст кэлинир.

ОР² – түрк дилиндэ "икид, гочаг" мәннасында ишлөнөн әр сөзүнүн фонетик формасыдыр. Белә ки, индики Ермәнистанын Әштәрәк рајонунда Оргов адлы кәнд тарихи мәнбәләрдә, о чүмләдән 1728-чи илдә тәртиб едилмиш "Ирәван әјаләтинин ичмал дефтәри" әсәриндә кәндиң ады Әргов (с.89), Гафгазын 5 верстлик хәритәсиндә Ергов кими (с.302) гејд едилмишдир. Бурадан чыхыш едәрәк бу гәнаәтә кәлирик ки, Оргов топониминин I компоненти **ор**, **әр**, **ер** сөзлэринин фонетик формасыдыр.

ОХ – бој, гәбилә.

Охтар.

ӨКҮЗ – чај (ДТС, 1969, 382; О.Т.Молчанова, 1982, 237).

Өксүз.

Бу сөз Азэрбајчан топонимлэринин тэркибиндэ ишләнир: Әјсүз, Агусам.

ӨРӘН – учулмуш, дагылмыш, хараб едилмиш (В.В.Радлов, I (1), 1893, 1219; N.Sevinç, 1983, 105).

Агәрән, Гызыләрән.

ПАЛЫД – ағач ады

Палыдлы.

ПАМБ – түрк дилиндә ишләнөн бом//боом сөзү әсасында әмәлә кәлиб "јүксәк даг бурну" (Э.М.Мурзаев, 1984, 91), "јол кечән даг вә чај арасында назик јер", "гајалыг, јарган, учрум", "сылдырым гајаларын саһили, кәнары" (О.Т.Молчанова, 1982, 238) мәнналарыны ифадэ едир.

Памб, Пәмбәк.

Бу сөз **бом** формасында Гырғызыстан (Бом дәрәси), Јакутија (Бом, Буом), Хабаров вилајәтинин (Бомнак, Ует Бом), Алтај (Ак Бом) топонимлэринин тэркибиндә ишләнир.

ПАР – тәпә, тәпәчик.

Бу сөз өзүнү "тәпә, шиш тәпә" мәнәсында бармак (пармак) сөзүндө сахламышдыр (В.В.Радлов, IV (II), 1911, 1160; Р.Үзбашов, 1966, 100; Э.В.Севортян, 1978, 66-68).

Парби.

ПАРА – торпаг саһәси, яры, хиссә (Е.Н.Бушуева, 1971, 120; Э.М.Мурзаев, 1984, 429).

Әскипара, Агпара.

Азәрбајчан топонимләринин формалашмасында пара сөзү иштирак едир: Паракәнд, Парадаш, Әскипара.

ПАРАХ – кечәләр һејван салынан, һасарланмыш јер (А.Г.Гасанов; Г.А.Гейбуллаев, 1979, 10).

Хачапараг, Чәмбәрәк.

ПАТР – урарту дилиндә "шәһәр" мәнәсында ишләнән патар сөзүнүн (Гр. Капанян, 1936, 71) фонетик формасы.

Патринч.

ПӘЈӘ – төвлә.

Алханпәјәси, Јаныгпәјә, Пәјәдәрә.

ПИР – дини мә'бәд.

Пирмәзрә, Пирмөләк, Пирчавидан.

ПУЛ – көрпү. Мәншәчә фарс дилинә мәнсуб олан пүл сөзү әсасында формалашмышдыр (ӘФСЛ, 1985, 503; Э.М.Мурзаев, 1984, 466).

Пулкәнд.

Бу сөз Тачикистан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Пуличукур, Пулбог, Пуликирдоб.

САЗ – 1) батаглыг, торпаг (грунт) суларынын чыхдыгы јерин батаглашмыш саһәси, кил; 2) батаглыгда битән битки, гамыш.

Кондаксаз, Сазлыг.

Саз, сас формасында Азәрбајчан (Лүләсаз), Башгырдыстан (Чермасаз), Тјумен вилајәтинин (Кујуксаз, Тумарлысаз), Алгај (Сас, Сасбажы), Газахыстан (Саз, Састоба), Гыргызыстан (Сазановка), Түркијә (Сазлыдәрә, Султан сазлыгы) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

САЈ – вулкан мәншәли дашлыг, дүзәнлик, дүзәнлик сәһра (ДТС, 1969, 481; Э.М.Мурзаев, 1984, 491).

Сажбалы

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Сусај

САКМА//СОКМА – чыгыр, батаглыгдан кечән чај кечи-ди (Э.М.Мурзаев, 1984, 493). Бу сөз фонетик дәјишликлијә угра-јараг **сагма//согма** формасына дүшмүш вә индики Ермәни-станын Әштәрәк рајонунда јерләшән **Сагмосавәнк** топониминдә өз әксини тапмышдыр.

САП – бу сөз сөзүнүн фонетик формасыдыр вә "учу-рум, јарган, јамач, даг дөшү" мәнәсыны ифадә едир.

Сападәрә.

САР – әсас, јухары, бөјүк (Э.М.Мурзаев, 1984, 496).

Галасар.

САРА – дүзәнлик, дүз, чөл, саһә (В.В.Радлов, IV (I), 1911, 315).

Сарајурд, Сарату.

САРЫ¹ – ири, нөһәнк, уча, һүндүр, јүксәк, дик (Т.Әһмәдов, 1985, 74).

Сарыјал, Сарыгаја, Сарыкаһ, Сарыдәрә.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин формалашмасында иштирак едир: Сарыбаш, Сарыгаја, Сарытәпә, Сарыјохуш, Сарыкүнәј.

САРЫ² – 1) дүзәнлик, дүз, чөл, саһә (В.В.Радлов, IV (I), 1911, 315; Т.Әһмәдов, 1984, 75).

Сары сөзү "дүзәнлик, дүз, чөл, саһә" мәнәсында гәдим түрк дилиндә **сара** формасында да ишләнмишди (В.В.Радлов, IV (I), 1911, 315).

Бөјүк Сарыјал, Сарыјар.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дә раст кәлинир: Сарыгышлаг, Сарыјатаг (Т.Әһмәдов, 1984, с.75).

САРЫ³ – тәмиз, садә, пак, ичмәјә, истифадәјә јарарлы су (Т.Әһмәдов, 1985, 73-74).

Сарыбулаг.

Бу сөз Азәрбајчан (Сарыбулаг, Сарысу), Газахыстан (Сарысу) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

САС – батаглыгда битән битки, гамыш.

Ајсәси.

СЕЛ – су дашгыны.

Селдагылан.

СӘЛӘНЧ – монгол дилиндә "раһат, кениш, сакит" мәнәсында ишләнән селенге сөзүнүн (Е.Әзизов, 1995, 27) фонетик варианты.

Сәләнч чајы.

СЭНКЭР – даг бурну (ДТС, 1969, 495), хэндэк (Н.Мәм-мөдов, 1993, 24).

Сәнкәр.

Сәнкәр оротермини Азәрбајчан оронимләринин тәркибиндә кениш шәкилдә ишләнир: Сәнкәрдаг, Сәнкәртәпә дагы, Сәнкәр гајасы, Сәнкәр чај тәпәси, Сәнкәр тәпәси, Сәнкәртәпә (Н.Мәммөдов, 1993, 24).

СӘРДАР – бир вилајәти идарә едән вә дөвләт башчысы адындан сәрәнчам вермәк һүгугуна малик олан һаким (АДИЛ, IV, 1987, 59).

Сәрдарабад, Сәрдар карвансарасы.

СОЈУГ – сәрин.

Сојугбулаг.

СУ – чај (ДТС, 1969, 512; О.Г.Молчанова, 1982, 237).

Агсу, Истису, Гарасу, Әјрису, Јогунсу.

Өзбәк, гумыг, ногај дилләриндә **сув**, хакас, тува дилләриндә **суг**, јакут дилиндә **у(у)**, Сибир түрк дилләриндә **чул**, **шул**, **суг** фонетик вариантларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 528).

Бу сөз Азәрбајчан (Шорсу, Истису, Суговушан), Алтај (Суг, Сугат, Карасуг), Өзбәкистан (Чарсу) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

СУБАТ – Азәрбајчан дилиндә "чајда, чөлдә һејван суварылан вә ја су көтүрүлән јер" мәнасында ишләнән суат, суват сөзүнүн (Р.Јүзбашов, 1966, 132; Азәрбајчан дилинин гәрб групу диалект вә шивәләри, 1967, 236) фонетик варианты.

Әјрисубат.

СҮДЛҮ – кејфијјәгли, аг.

Сүдлүбулаг.

ТАЈ – түрк дилиндә "кичик даг, тәпә" мәнасында ишләнән теј (тај) сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 542, 548) фонетик варианты.

Тайтан.

ТАЈА – топа, јыгын, һүндүр, үст-үстә јыгылмыш.

Тайагаја.

ТАЛ – сөјүд, сөјүд колу (К.М.Мусаев, 1975, 180-182; О.Т.Молчанова, 1982, 235).

Талин, Ашагы Талин, Јухары Талин.

ТАЛА – 1) мешәдә агачсыз, чылпаг јер, саһә, ачыглыг; 2) дүзәнлик, чөл.

Тала, Көјтала, Узунтала, Агтала, Моллатала.

"Тала" сөзү Азәрбајчан дили илә јанашы башга түрк дилләриндә (өзбәк, гыргыз, газах, гарагалпаг вә с.) "чөл", "дүзәнлик", "вади" мәналарында **дала**, **талаа** формаларында да ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 169-170).

Тала чографи термини Азәрбајчан (Загатала, Ашагы Тала, Јухары Тала, Сарытала), Газахыстан (Ақдала, Карадала), Гарагалпаг (Мамыјдыг даласы), Кабардин-Балкар (Жемтала), Бурјатија (Мухортала) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир (Э.М.Мурзаев, 1984, 170).

ТАП – јасты, дүз саһә, тәпәдә дүзәнлик јер.

Агыллынын тапы, Бачоглу тапы, Гузејин тапы.

Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Короглу тапы, Көчәри тапы (Р.Јүзбашов, 1966, 66).

ТАРП – кичик тәпә (Р.Јүзбашов, 1966, 130).

Тарп.

ТАС – даш, гаја.

Тас.

Бу сөз Јакутија (Тастах, Харатас, Тас-Харги), Алтај (Кызылтас), Газахыстан (Тастак, Тасты, Кызылтас), Хакасија (Тастых, Артас, Тастыгхыр) топонимләринин формалашма-сында иштирак едир.

ТАХТ – дүзәнлик, һүндүр дүзәнлик, дагда јерләшән дүзәнлик, ики дәрә арасындакы дүзәнлик (Е.Н.Бушуева, 1971, 136; Э.М.Мурзаев, 1984, 547).

Алтунтахт, Јухары Алтунтахт, Ашагы Алтунтахт.

Тахт чографи термининә Азәрбајчан (Тахтәпә, Шахта, Тахта, Тахта, Тахта), Кабардин – Балкар (Орта тахта, Улу тахта, Гыса тахта), Ставропол (Тахта), Түркмөнистан (Тахта, Тахта базар), Чин (Тохта корум), Түркијә (Тахталы) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 547).

ТАХТА – даглыг јердә һамар саһә, ики дәрә арасында дүз јер; даглыг јердә һамар јер; тәпә, даг үстүндә дүзәнлик (Н.Мәммөдов, 1993, 41). Ејни мөнада ишләнән **тахт** чографи термининин синонимидир

Тахтакөнд, Тахта.

Бу сөз Азәрбајчан оронимијасында ишләнир: Тахтајајлаг, Тахта тәпә дагы.

ТАХЧА – шеј гојмаг үчүн диварда ачылан ојуг (АДИЛ, IV, 1987, 141).

Тахчаком.

ТЕЖ – топ, хүндүр даг.

Теж дагы.

ТЕЈ – төпө, кичик даг (Э.М.Мурзаев, 1984, 548).

Теј.

ТЕРП – даг кечиди, ашырым.

Терп.

ТЕХ – кэнд, гышлаг.

Тех.

Бу сөз Азербайжан (Дикаһ), Иран (Дехбаг, Дехбозар, Дехноу), Тачикистан (Дех, Дехикалон) топонимлеринин таркибиндө ишленир.

ТӘЗӘ – жени. Топонимлеринин эввелиндө ишленерек фэрглендиричи аламөт билдирир.

Тәзәкөнд, Тәзә Абдаллар, Тәзәкөј.

ТӘКӘ – даг кечиси, вөһши кечи, еркөк кечи.

Тәкәдөндуран.

ТӘНК – енсиз, дар сылдырымлы гаја, сылдырымлы, учурумлу дәрә (Э.М.Мурзаев, 1984, 543).

Тәнкирчај.

Бу сөз Азербайжан (Тәнгјаку, Тәнкјаруд, Тәнкјалты), Тачикистан (Тәнкдәрә, Октәнки, Дәнгидәрә), Түркмәнистан (Кухитәнг), Иран (Тәнгә Сәфид, Тәнгә-Нәмәк) топонимлеринин таркибиндө иштирак едир.

ТӘПӘ – алчаг даг, әгәји илә зирвәси арасындакы нисби хүндүрлүјү 200 метрдән артыг олан жүксәклик (Н.Мәммәдов, 1993, 42).

Бөјүк Тәпәкөј, Гаратәпә, Кечәлтәпә, Аг тәпә, Ада тәпә, Алчалы тәпә, Шиш тәпә, Түлкү тәпә. Өзбөк, түркмән дилиндә **тепа**, гыргыз дилиндә **дебо**, башгырд дилиндә **түбе**, түрк дилиндә **тепе** фонетик вариантларында ишленир (Р.Јүзбашов, 1966, 18).

Бу чографи термин Азербайжан (Күлтәпә, Сәнкәртәпә, Көјтәпә, Гаратәпә, Гурдтәпәси), Дагыстан (Шаһтәпә, Шиштәпәкутан), Күрчүстан (Дидитәпә, Сарытәпә) топонимлеринин таркибиндө ишленир.

ТӘРӘК – гырышыг даг жүксәклији, парчаланмыш даш гырынтылары (чынгыл), чохдишли (дараг шөкилли) даг (Э.М.Мурзаев, 1984, 543).

Әштәрәк.

Тәрәк сөзүнө Алтај (Тастарак), Украјна (Таракташ), Шимали Гафгаз (Таракла, Таракјајала), Молдова (Тараклы) топонимлеринин таркибиндө раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 543).

Бу сөз Даглыг Алтајын топонимјасында "даг зирвәсиндө чылпаг гајалар" мәнасында "таракај" формасында ишленир (О.Т.Молчанова, 1982, 239).

ТОЗ – дуз.

Тозлуг.

ТОМАР – јамјашыл биткиләр вә јералты (грунт) суларла допдолу батаглы тәпәчик, дашлы, кәсәкли јер (Э.М.Мурзаев, 1984, 556).

Томардаш.

Бу сөзә Газахыстан топонимлеринин таркибиндө раст кәлинир: Гаратомар, Томар (Э.М.Мурзаев, 1984, 556).

ТОПА – галаг, јыгын.

Топагаја.

Азербайжан топонимлеринин таркибиндө ејни мәнәда ишленир: Топабаг, Топадаг, Топаагач (Е.Н.Бушуева, 1971, 140).

ТОРПАГ – өлкә, әрази (Р.Јүзбашов, 1966, 131).

Торпаггала, Гараторпаг.

Бу сөзә Азербайжан (Торпагдәрә, Торпаггала, Торпагкөрпү), Дагыстан (Торпаггала) топонимлеринин таркибиндө раст кәлинир.

ТУЛ – һасарланмыш, чәпәрләнмиш јер (В.В.Радлов, III (II), 1899, 1466).

Тулнәби.

ТУЗ – шоран, дузлу көл, дузлу, шоран кичик чај (Э.М.Мурзаев, 1984, 562).

Маратуз.

Азербайжан (Дашдуз, Дузлуахмаз), Газахыстан (Тузкан, Туз көл), Румынија (Тузла), Түркијә (Туз, Тузла) топонимлеринин әмөлә кәлмәсиндө иштирак едир.

ТУМБ – тәпә, даг, зирвә. Бу сөз һәм дә домба, темба, тумп фонетик формаларында ишленир (Е.Н.Бушуева, 1971, 67;

Э.М.Мурзаев, 1984, 186). Азербайжан дилинин Зенкилан шивәсиндә домба сөзү чографи термин кими "даг үзәриндә күнбәзвари хырда төпәчик" мә'насында ишләнир (Р.Лүзбашов, 1966, 124).

Дәрәтумб.

Бу сөз Азербайжан (Гаравултомба, Домбабинә, Параватумб), Иран (Томбе-Бозорг, Томбе Кучек), Югославија (Тумба), Италија (Томба), Јунаныстан (Тумба) топонимләринин тәркибиндә ишләнир (Е.Н.Бушуева, 1971, 67; Э.М.Мурзаев, 1984, 187).

ТУП – түрк дилләриндә һәм дә түп, туб формаларында "диб, дагын диб", "ашагы, чајын ашагы ахары" мә'насында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 565).

Хуступ.

Бу сөз Азербайжан дилиндә диб формасында ишләнир.

Сөзә Азербайжан (Габагдиби, Гајадиби), Дагыстан (Тјупкутан, Војунтјуп), Гырғызыстан (Тјуп) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

Туру – јашајыш мәскәни, јурд, дајаначаг; јер.

Турукәдији.

Бу сөз гәдим түрк дилиндә туруг формасында ишләнир (ДТС, 1969, 588; Ә.Рәчәбов, Ј.Мәммәдов. 1993, 179).

Алтај дилиндә турлу, хакас дилиндә турлаг, тува дилиндә "гаја" мә'насында туруг формаларында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 568).

Бу сөзә Тува (Орта туруг, Дерг Туруг), Тачикистан (Гаратурук), Јакутија (Туруктах), Даглыг Алтај (Ојрот Тура) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 566, 568).

ТҮКЛҮ – сых, кол-кослуг (А.Һәсәнов, 1976, 64).

Бала түклү тәпә, Бөјүк түклү тәпә.

УЗУН – бөјүк, кениш

Узунтала, Узундәрә, Узуноба.

Бу сөз Азербайжан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Ашагы Узуноба, Узунбајат, Узундаг, Узундәрә, Узунбел.

УНИ – ханәдан, сүләлә.

Сјуник, Суник.

УР – хәндәк, чухур, даг, тәпә.

Уруд.

ҮЧ – сәј билдирир.

Үчагач, Үчдүз, Үчкилсә, Үчтәпәләр, Үчдаш.

ҮЧҮНЧҮ – топонимләрин әввәлиндә кәлиб фәргләндиричи әләмәт билдирир.

Үчүнчү Гаракилсә.

ХАЛИСА – һаким синфә мөхсус торпаг, мүлк; дөвләт торпагы, дөвләтә мөхсус олан јер (ӘФСЛ, 1985, 683).

Халиса

ХАЛЫ – әрәб мәншәли сөз олуб хали формасындадыр.

"Саһибсиз, јијәсиз, бош, тутулмамыш торпаг саһәси" мә'насында ишләнир (ӘФСЛ, 1985, 683).

Халыкәнд.

ХАНА – јашајыш мөнтәгәси, кәнд, әрази, јер.

Күмүшхана, Нәзәрхана, Ахтахана.

Бу сөзә Азербайжан (Әрәбхана, Новханы, Гаровулхана, Ханаоба, Балаханы), Тачикистан (Әрәбхона, Морхона), Иран (Хушханә) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

ХАРАБА – 1) дагылмыш, учулмуш, алт-үст олмуш, хараба галмыш; 2) виранә, јыхыг, учуг (АДИЛ, IV, 1987, 301).

Азадхараба, Ајылыхараба, Асланхараба, Дөвәхараба, Тезхараба, Гызылхараба.

ХАРТ – гәдим түрк дилиндә гарт формасында, ишләниб "уча, һүндүр, јашлы, гоча" мә'насыны ифадә едир (ДТС, 1969, 429).

Хартлыг.

ХАЧА – "дүшөркә, көчәри халгларын јашадыгы јер" мә'насында ишләнән кача сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 265) фонетик варианты.

Хачабулаг.

ХЕЈИР – түрк дилиндә "сылдырым", "гаја" мә'насында ишләнән кајыр, каир, хәјр сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 249, 589) фонетик варианты.

Әмирхәјир.

ХӘРӘВӘ – хараба јер.

Хәрәвә.

ХЫРМАН – түрк дилиндә "гала, шәһәр" мә'насы билдирән кермен//керман сөзүнүн (Э.М.Мурзаев, 1984, 271) фонетик формасыдыр.

Дашхырман.

Бу сөзә Азербайжан (Хырмандалы, Хырмангајнарбинә, Хырманчыг, Хырманлы), Күрчүстан (Хырмантәпә), Крым

(Инкерман), Иран (Керман, Керманшах), Шимали Гафгаз (Керман) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 271).

ХЫШ – кыч сөзүнүн фонетик формасы олуб Азәрбајчан дилиндә "күнәј җамачында чөкүнтү суларынын физики ашынмасындан әмәлә кәлән чохтинли гырынты" мәнәсында ишләнир (Р.Јүзбашов, 1966, 131).

Хыш.

ХОШ – гәдим түрк дилиндә "дүшәркә, јурд" мәнәсында ишләнән кош сөзүнүн (В.В.Радлов, II (I), 1899, 636) фонетик варианты.

Хошкотан.

ҺАСАР – түрк дилиндә "дүзәнликдә гала, истәһкамланмыш шәһәр" мәнәсында ишләнән һисар, һисор сөзләринин (ДТС, 1969, 200; Э.М.Мурзаев, 1984, 593) фонетик формасы.

Һасар.

Газах дилиндә асар, түрк дилиндә һисар, фарс дилиндә хисар формаларында ишләнир.

Бу сөзә Тачикистан (Һиссар), Түркијә (Шебин Гараһисар, Афјон Гараһисар), Әфғаныстан (Болоһисар), Һиндистан (Хисар//Һисар), Пакистан (Балһисар), Болгарыстан (Хисарја) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир (Э.М.Мурзаев, 1984, 593).

ҺАЧА – һачаланманын башландыгы јер (АДИЛ, IV, 1987, 359).

Хачапараг//Һачапараг, Һачасу.

ҺӘНД – чөл, тарла, һәндәвәр, әтраф (Р.Јүзбашов, 1966, 132).

Һәнд.

Ермәни дилиндә Һәнд, Анд формаларында ишләнир.

ҺӨРҮК – һүндүр јер, тәпәлик, тәпә; јүксәклик, учалыг (В.В.Радлов, I (I), 1893, 1227).

Һөрүкдаш.

Азәрбајчан топонимләриндән олан Һөрүкдаш топонимдә бу сөзә раст кәлирик.

ҺОС – түрк дилиндә "чај агзы, мәнсәб" мәнәсында ишләнән ос сөзүнүн (О.Г.Молчанова, 1982, 237) фонетик варианты.

Һостун.

ЧАЈ – ахар су.

Базарчај, Чајкәнд.

Бу сөз Азәрбајчан (Гарачај, Гуручај, Дәличај, Чајлы, Чајгарагојунлу, Гусарчај), Дагыстан (Улучај), Түркмәнистан (Гыпчакчај) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир.

ЧАЛ – тәпә, дашлыг јер; кичик даг; биткиси аз олан, боз.

Чал, Гарачал, Чалдаш.

Бу сөз Азәрбајчан (Гошачал, Чалбајыр, Чалдаг, Гарачал, Чалбурун, Јаныгчал), Татарыстан (Чаллы), Әзбәкистан (Чулмујун) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

ЧАМ – шам агачы (Ф.Сүмәр, 1992, 154).

Ашагы Чәмбәрәк, Јухары Чәмбәрәк.

ЧАП – чылпаг (биткисиз) дашлы вә ја гумлу јамач (Г.А.Гейбуллаев, I, 1991, 477), дәрин дагарасы чөкәкликдә, чухурда тәпә (Э.М.Мурзаев, 1984, 607).

Чапан.

Бу сөзә Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир: Чападәрә.

ЧАТАГ – ики дагы, тәпәнин бирләшдији јер (В.В.Радлов, III (2), 1899, 1895); дәрәнин богазы.

Чатаг.

Бу сөзә Азәрбајчан топониминин тәркибиндә раст кәлинир: Чатаг.

ЧАТАЛ – икијә ајрылмыш (АДИЛ, IV, 1987, 420); бир нечә гола ајрылмыш саһәләрин бирләшдији, говушдугу јер (Hüseyn Kuşçu, s.78).

Чатал каһа, Чатал чынгыл.

ЧАТМА – бир истигамәтдә, јанашы (Р.Јүзбашов, 1966, 132).

Чатмадаг.

ЧЕИЛ – сучаг, сулу торпаг, отлуг.

Чеил.

ЧӘМӘН//ЧИМӘН – јашыллыг, отлуг.

Ашагы Гарачимән, Јухары Гарачимән, Чәмәндагы, Һәмзәчәмән//Һәмзәчимән.

Бу сөз Тачикистанын (Чәмәнбулаг, Чәмәнкул), Иранын (Алачәмән, Чәмәнзәмән, Чәмәнәбад) топонимләринин тәркибиндә иштирак едир (Э.М.Мурзаев, 1984, 606).

ЧӘТИН – дар, чәтин кечилән јер, сылдырымлы, һүндүр јер.

Чәтин дәрә.

ЧИК – сәрһәд, мәрз (Э.М.Мурзаев, 1984, 615).

Чикдамал.

Бу сөз Алтај (Чик), Татарыстан (Чикене, Шихенес), Кабардин-Балкар (Чегем) топонимләринин тәркибиндә ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 615).

ЧИРИШ – жабаны бәзәк биткиси (АДИЛ, IV, 1987, 437).

Чириш.

ЧЫНГЫЛ – хырда дашлар; дагда олан даш гырынтылары.

Чынгыл, Чынгыллыг, Чынгыл јајласы, Чатал Чынгыл.

Бу сөз Азәрбајчан (Пәричынгылы, Чынгылдаг, Чынгыллытәпә), Күрчүстан (Гарачынгыл, Чынгыллыдаг) топонимләринин тәркибиндә ишләнир.

ЧЫРАХ – "су мәнбәји, булаг, гајнаг, чешмә" мәнәсында ишләнән **черик** сөзүнүн (Г.Гейбуллаев, I, 1991, 478) фонетик формасы.

Чырахор.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә ишләнир: Чирахгала.

ЧЫРПЫ – гуру будаг, кол гырынтысы.

Чырпылы.

ЧЫРЧЫР – "кичик шәләлә" мәнәсында ишләнән шыршыр сөзүнүн фонетик формасы.

Чырчыр.

ЧУХУР – чала, чөкәк, гобу, дајаз дәрә.

Чухур сә'д, Чухур тала.

Бу чографи термин Азәрбајчан (Гарачухур, Чухурјурд, Чухуроба, Чухурбулаг), Дагыстан (Чухурмәһлә, Нүкәдичухур), Алтај (Курчукур), Түркмәнистан (Чухур, Чухургала, Чухурјурд), Тачикистан (Пуличукур, Кокчукур, Чукуркөл), Иран (Чокуркәнд, Чокур) топонимләринин тәркибиндә чухур формасы илә јанашы чукур, чөкур фонетик вариантында ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 620).

ЧАЛА – чај әтрафында кичик ағачлы галын мешә; кичик мешә (АДДЛ, 1964, 453; Азәрбајчан дилинин гәрб групу диалект вә шивәләри, 1967, 250).

Султанын чаласы, Чалакәнд.

ЧАН – тәрәф, јан (ДТС, 1969, 640).

Чантәпә.

ЧАР – 1) сылдырым јарган; 2) дик гаја; 3) дәрә (Е.Н.Бушуева, 1971, 64; Э.М.Мурзаев, 1984, 178-179). Түрк дилләриндә чар, жар, јар формаларында да ишләнир (Э.М.Мурзаев, 1984, 178-179, 607).

Чарган, Атчар//Атчар.

Бу сөз Азәрбајчан (Чар, Чарлы, Чардаш), Тачикистан (Чартәпә, Чаргул), Алтај (Чар), Өзбәкистан (Чарарх), Газыхыстан (Чаргудуг, Жарбулак), Јакутија (Чар) топонимләринин әмәлә кәлмәсиндә иштирак едир.

ЧӘБӘ – сөјүд шүвләриндән тохунан сәбәт.

Чәбәчили.

ЧӘНКИ – мешә өртүјү олмајан даг.

Чәнки төпә.

Бу сөзә Јакутија (Чәнки, Чәнкилах) топонимләринин тәркибиндә раст кәлинир.

ЧИҒ – һәсир тохумаг үчүн истифадә олуна парлаг, кәзәл чај биткиси (ДТС, 1969, 147).

Чигинкөл, Чигинсу, Чигдамлы.

ЧИЛ – торпагын үстүнү басан сүпүркәвари от.

Чил.

Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә дә раст кәлинир: Чил, Чилли, Чилликөл.

ЧУ – су. Бу сөз чо, чуј фонетик формаларында да ишләнир: Чогаз, Чогтала, Чачур.

Азәрбајчан (Чогаз, Чогај), Өзбәкистан (Чујрабат, Чујдам) топонимләринин тәркибиндә **чаг, чоғ, чуј** формаларында ишләнир.

ШАБ – әсли "чал" олуб "биткисиз гумлу, дашлы даг јамачы, јасты сылдырым саһил" (Г.Гейбуллаев, I, 1991, 477), "учурум, сылдырым, јамач, дәрин дагарасы чухурда јүксәклик" (Э.М.Мурзаев, 1984, 607) мәнәсыны билдирир.

Шабәдин, Шабәдин ахунд јери.

ШАЛА – шала ағачы.

Шалат.

ШАМ – ағач.

Шамлыг, Шамуд.

Бу сөз Азәрбајчан топонимләринин тәркибиндә иштирак едир: Дәрәшам, Шамлыг, Ағшам, Бала Шамлыг.

ШАМБ – чај кәнарында, ики чајын говушачагында гамыш, јулгун, чәјан, бијан көјәрдији, һәмчинин чөл һејванла-

рынын və гушларын јурд-јува салдыгы сучаг јер (А.Г.Һасəнов, 1976, 63).

Гарашамб.

ШЕН – оба, кəнд, јурд.

Əлигулушен.

ШƏР – пислик, јаманлыг.

Шəрдəрə.

ШƏРБƏТЛИ – кејфијјətли, дадлы, ширин.

Шəрбətли булаг.

ШИН – "тикинти, кəнд, оба, јурд" мəнасында ишлənən шен сөзүнүн гəдим формасы (Л.З.Будагов, I, 1869, 673; Е.Н.Бушуева, 1971, 160; Т.Əһмədов, 1996, 67).

Шинəтаг, Кепəшин.

Бу сөз һәм **шен**, һәм дə **шын**, **шин** формаларында Шəрги Түркүстан (Чаваншин, Бувыршын), гəдим хəзэрлəрдə (Сарыгшин), Башгырдыстан (Чирмишен), Түркия (Түркешен, Арпашен, Дедешен, Ардашен, Түрктешин), Азэрбајчан (Шин, Шин чај, Шинебенд) топонимлəринин тəркибиндə ишлəнир (Е.Н.Бушуева, 1971, 160; Т.Əһмədов, 1996, 68).

Шин сөзү түрк дилиндə "дик даг сылдырымы, һүндүр, сылдырым даг, дəрин чухур" мəнасында да ишлəнир (О.Т.Молчанова, 1982, 239).

ШИРƏ – кил нөвү, мави кил (Р.Јүзбашов, 1966, 133).

Ширəгала.

ШИРИН – ичмəјə јарарлы, кејфијјətли су.

Ширинбулаг.

ШИШ – дагын, тəлəнин зирвəsi, əн јүксək нөгтəsi (Н.М.Мəммədов, 1993, 42); уча, һүндүр.

Шишгаја, Шиштəпə, Шишдаг, Бəјүк Шиштəпə.

Бу сөз Азэрбајчан (Шиштəпə, Шишдаг, Шишгаја, Шиш-јал, Шишбаш), Дагыстан (Шиштəпəкутан), Татарыстан (Шишинер), Газахыстан (Шишка) топонимлəринин тəркибиндə ишлəнир.

ШЫН – əјри сылдырым даг јамачы; əлчатмаз; дəрин чухур, хəндək (О.Т.Молчанова, 1982, 239).

Шыных.

Бу сөз Азэрбајчан топонимлəринин тəркибиндə иштирак едир: Шыных.

ШЫРНЫХ – "кичик шəлалə" мəнасында ишлənən чырнох сөзүнүн (Р.Јүзбашов, 1966, 133) фонетик формасы.

Шурнуху.

ШЫРРАН – кичик шəлалə; фонтан; булаг (Р.Јүзбашов, 1966, 134).

Шырран.

ШЫРШЫР – кичик шəлалə (Р.Јүзбашов, 1966, 134).

Шыршыр.

ШОР – дузлу, шоран.

Шорбулаг, Шортəпə, Шорча.

Бу сөз Азэрбајчан (Шоркəнд, Шоргобу, Шордəрə, Шоркөл, Шорчала, Шорсу), Түркмəнистан (Гарашор), Тачикистан (Шураб, Шуроб), Иран (Шорбулаг) топонимлəринин тəркибиндə иштирак едир.

ШОРАН – шор (дузлу) сահə, əкинə јарамајан јер.

Шоран, Шоран дəрə.

**ЛУҒАТДӘ ВЕРИЛӘН ГӘРБИ АЗӘРБАЙҠАН
ТОПОНИМЛӘРИНИН НӨВҮ ВӘ ИНЗИБАТИ ӘРАЗИ
БӨЛКҮСҮ ҮЗРӘ СИЈАҒЫСЫ**

с №-си	Топоним ады	Топоним яени ады	Топоним нөвү	Инзибати әрази бөлүсү үзрә аид ол-дугу район	Дәшдәрир-миш топоним-ләрде багылы верилән фәр-мапыя тарихи	Ләгв сдйимилә топонимләрде багылы гәдд
1.	Абдулабад		көнд	Октембержан ¹		1905-1906-чы илдә ләгв
2.	Абдулкөнд		көнд	Октембержан		ләгв
3.	Аббасдәрәси		көнд	Гафан		ләгв
4.	Аббас дәрәси		көнд	Корус		ләгв
5.	Абкәз		көнд	Мегри		XX әсрин 30-чу илләриндә ләгв
6.	Аван		көнд	Ечмиөдзин		
7.	Автандил таласы		гышлаг	Шөмшөддин		1930-чу илдә ләгв
8.	Аг гаја		даг	Гафан		
9.	Агјарган		даг	Әзизбәјов		
10.	Агтала		көнд	Диличан		XX әсрин 40-чы илләриндә ләгв
11.	Агбулаг		көнд	Корус		
12.	Агбулаг		булаг	Корус		
13.	Агбулаг	Лусахпјур	көнд	Спитак	26. IV.1946	
14.	Агбулаг	Ахперек	көнд	Красносело	19. IV.1991	
15.	Агдаг		даг	Камо		
16.	Агдаг		даг	Арарат		
17.	Агвөнк		гала	Јегегнадзор		
18.	Агтала	Бердкунк	көнд	Камо	19. IV.1991	
19.	Агдабан		көнд	Сисјан		
20.	Агдам		көнд	Арташат		XX әсрин әввәлиндә ләгв
21.	Агдан		чај	Ичеван		
22.	Агдаш		көнд	Туманјан		XIX әсрдә ләгв
23.	Агдәрә		көнд	Јегегнадзор		XX әсрин сонларын-дында ләгв
24.	Агзыбир	Лчап	көнд	Камо	7. XII. 1945	

¹ Районларын яени ады көстәрилир

25.	Агыллы-нын тапы		тәпә	Красносело		
26.	Агыллы		јајлаг	Красносело		
27.	Агјорган		даг	Әзизбәјов		
28.	Агјохуш		ашырым	Варденис		
29.	Агјохуш		көнд	Варденис		1970-чи илләрдә ләгв
30.	Агкөнд		көнд	Гафан		XX әсрин әввәлләриндә ләгв
31.	Агкөнд	Агнзча-зор	көнд	Јегегнадзор	3. VII.1968	
32.	Агкөнд	Ашота-ван	көнд	Сисјан	17. IV.1948	
33.	Агкилә		көнд	Ичеван		
34.	Агкилә		көнд	Јегегнадзор		1925-чи илдә ләгв
35.	Агкилә	Азад	көнд	Варденис	3. I.1935	
36.	Агкилә	Крашен	көнд	Ахурјан	7. X. II. 1945	
37.	Агкөл	Беранд-зов	көл	Гафан		
38.	Агкөл		горуг	Масис		1939-чу илдә ләгв
39.	Агкөл		көнд	Гафан		ләгв
40.	Агманган		даг	Камо		
41.	Агөрөн		көнд	Раздан		1966-чы илдә ләгв
42.	Агпара	Агбјурак	көнд	Раздан		
43.	Агрыјурд		гышлаг	Гугарк		
44.	Агсу		чај	Гафан		
45.	Агсу		көнд	Јегегнадзор		X IX әсрин ахырларында ләгв
46.	Агтала		көнд	Красносело		1930-чу илдә ләгв
47.	Агтәпә		көнд	Красносело		X IX әсрин орталарында ләгв
48.	Агуди	Агиту	көнд	Сисјан	19. IV.1991	
49.	Агхач		көнд	Әзизбәјов		
50.	Агчаарх	Аревик	көнд	Октембержан	4. IV.1946	
50.	Агчагала	Тсахга-ланч	көнд	Ечмиөдзин	25. I.1978	
51.	Агчагыш-лаг	Кетапнја	көнд	Масис	25. I.1978	
52.	Агчагыш-лаг	Кеташен Кетазат	көнд	Арташат	21. VI. 1948 25. V.1967	
53.	Агчагала		гала	Красносело		
54.	Агчакөнд		көнд	Әзизбәјов		1920-чи илдә ләгв

55.	Ада		гала	Красносело		
56.	Адакут		көнд	Мегри		лөгв
57.	Адамхан	Вардад-зор	көнд	Мартуни	3. V II.1968	
58.	Адамдөрөси		чај	Мартуни		
59.	Адатөпө		көнд	Красносело		лөгв
60.	Адатөпө		гышлаг	Диличан		1930-чу илдө лөгв
61.	Адыјаман		даг	Мартуни		
62.	Адыјаман		чај	Мартуни		
63.	Адыјаман	Гарнховит	көнд	Мартуни	12.XI. 1946	
64.	Азадег		көнд	Јегегнадзор		
65.	Азадибек		көнд	Ленинаканын јахынлыг- гында		XIX әсрин әввәлләриндә лөгв
66.	Азнаберд		даг	Мегри		
67.	Ајарлы// Әјарлы	Лерна- медз	көнд	Ечмиәдзин	25. I.1978	
68.	Ајгыркөл	Акналич	көнд	Ечмиәдзин	25.I.1978	
69.	Ајгыркөл		көл	Ечмиәдзин		
70.	Ајыдөрөси		гышлаг	Красносело		
71.	Ајназур	Ахавнад- зор	көнд	Јегегнадзор	10. IX.1946	
72.	Ајсәси	Гызылкүл Арега	көнд	Јегегнадзор " — "	10.IX.1946 19. IV.1991	
73.	Ајгаг		көнд	Талин		1920-чи илдө лөгв
74.	Ал		даг	Гафан		
75.	Алавар		чај	Гугарк		
76.	Алакөз		көнд	Арагадз		
77.	Алакөз		көнд	Јегегнадзор		
78.	Алакөз	Арагадз	көнд	Талин	31. VII.1950	
79.	Алакөллөр		даг	Варденис		
80.	Алакүнеј		мө'дөн јери	Мегри		
81.	Алапарс		көнд	Раздан		
82.	Алатала		гышлаг	Шәмшәддин		1960-чы илдө лөгв
83.	Алачыгдаш		гышлаг	Красносело		XX әсрин 30-чу илдәриндә лөгв
84.	Алачыгтаја		көнд	Диличан		1989-чу илдө лөгв
85.	Алдөрө		көнд	Мегри		
86.	Алјурд		мө'дөн јери	Гафан		

87.	Алмалы		көнд	Гафан		1930-чу илләрдө лөгв
88.	Алмалыг		даг	Гафан		
89.	Алпава	Лусакерт Ншван	көнд	Арташат	20. VIII.1945 21. X.1967	
90.	Алтунтахт		даг	Раздан		
91.	Алтунтахт		көнд	Раздан		XIX әсрин әввәлләриндә лөгв
92.	Алханпәјси		көнд	Јегегнадзор		1925-чи илдө лөгв
93.	Алчалы		көнд	Корус		
94.	Алчалы		чај	Гаранлыг		
95.	Алчалыг		даг	Гафан		
96.	Алчалы- Төпө		төпө	Мартуни		
97.	Анакүнеј		төпө	Диличан		
98.	Анакүнеј		саһө, төпө	Красносело		
99.	Анд		көнд	Арарат		1948-49-чу илләрдө лөгв
100.	Анжерсаг		көнд	Әштәрәк		1959-чу илдө лөгв
101.	Араздөјөн	Јерасх	көнд	Арарат	3. VII.1968	
102.	Аралыг	Јеразга- ворс	көнд	Ахурјан	7.XII.1945	
103.	Аралыг гојун		гышлаг	Красносело		40-чы илләрин ахырларында лөгв
104.	Арбат		көнд	Масис		
105.	Аргел		көнд	Наири		
106.	Арданыш		көнд	Красносело		
107.	Армаш		көнд	Арарат		
108.	Армудлу		гышлаг	Диличан		1930-чу илләрдө лөгв
109.	Армудлу	Туфашен	көнд	Артик	31.V.1946	
110.	Арталас		көнд	Јегегнадзор		
111.	Артыз	Кеһард	көнд	Абовјан		
112.	Артик		көнд	Артик		
113.	Артик вәнк		гала	Артик		
114.	Арх гырагы		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдө лөгв
115.	Архач		көнд	Јегегнадзор		1940-чы илләрдө лөгв
116.	Архашан		даг	Әзизбәјов		
117.	Архашан		гышлаг	Гугарк		
118.	Архүстү		көнд	Гафан		XX әсрин әввәлләриндә лөгв

119.	Арчут		көнд	Гугарк		
120.	Атгоч		көнд	Мартуни		XIX әсрин әвәлләриндә ләгв
121.	Атдаш		көнд	Мартуни		1950-чи илдә ләгв
122.	Атчар		көнд	Јегегнадзор		
123.	Ахарбахар		даг	Варденис		
124.	Ахдәрә		чај	Јегегнадзор		
125.	Ахсу		мешә мөнтә- гәси	Шәмшәддин		1960-чы илдә ләгв
126.	Ахтахана	Зорастан	көнд	Гафан	1.VI.1940	
127.	Ачибач		көнд	Гафан		
128.	Ашагы Агбаш	Аревшат	көнд	Арташат	20.VIII.1945	
129.	Ашагы Агдан	Морут Акнах- бјур	көнд "	Ичеван "	25.V.1967 11.XI.1970	
130.	Ашагы Агчагала	Неркин Базма- берд	көнд	Талин	12.XI.1946	
131.	Ашагы Адыјаман	Неркин Кегашен	көнд	Мартуни	7.XII.1945	
132.	Ашагы Алчалы	Ардзван- нист	көнд	Мартуни	27.IX.1968	
133.	Ашагы Гарагала		көнд	Калинино		
134.	Ашагы Гаранлыг	Мартуни	көнд	Мартуни	1926	
135.	Ашагы Гарагојмаз	Неркин Сасуна- шен	көнд	Талин	12.XI.1946	
136.	Ашагы Гарачимөн		көнд	Гафан		
137.	Ашагы Гызгала		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдә ләгв
138.	Ашагы Әлигрых		көнд	Мартуни		
139.	Ашагы Әрмик		көнд	Арарат		1949-чу илдә ләгв
140.	Ашагы Загалы	Тсовак	көнд	Варденис	12.VIII.1946	
141.	Ашагы Көһриз		көнд	Арташат		XX әсрин әвәлләриндә ләгв
142.	Ашагы Кирәтаг		көнд	Гафан		
143.	Ашагы Көзбин		көнд	Талин		1926-чы илдә ләгв
144.	Ашагы Көзәлдәрә	Варденис	көнд	Мартуни	7.XII.1945	

145.	Ашагы Кулудуз		көнд	Јегегнадзор		
146.	Ашагы Талин	Неркин Талин	көнд	Талин	25.I.1978	
147.	Ашагы Хатынарх	Гај	көнд	Ечмиөдзин	25.I.1978	
148.	Ашагы Чөмбөрөк		көнд	Красносело		
149.	Ашагы Шорча		көнд	Варденис		
150.	Аширабард		көнд	Наири		1950-чи илдә ләгв
151.	Бабабулаг		булаг	Корус		
152.	Багчалы		көнд	Амасија		1920-чи илдә ләгв
153.	Багчачыг		көнд	Јегегнадзор		
154.	Багчачыг		көнд	Арарат		1948-1949-чу илләрдә ләгв
155.	Базаркөнд		көнд	Сисјан		XIX әсрин II ярысында ләгв
156.	Базарчај		көнд	Сисјан		
157.	Бөјдаг		көнд	Гафан		1959-чу илдә ләгв
158.	Бәјдарчај		чај	Гугарк		
159.	Бәјрамөли гышлагы		көнд	Әштәрөк		1930-чу илдә ләгв
160.	Бала зага		көнд	Арарат		XX әсрин әвәлләриндә ләгв едилмишдир
161.	Балакөнд	Довег	көнд	Ноемберјан		
162.	Бала Мәзрә	Покр Мазра	көнд	Варденис		
163.	Бала түклү төпә		төпә	Ноемберјан		
164.	Балдырган- лыг		даг	Корус		
165.	Балдырган- лы		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдә ләгв
166.	Балдырган- лы даг		даг	Гафан		
167.	Балыглы	Зоракерт	көнд	Амасија	19.IV.1991	
168.	Балыгчај		чај	Диличан		
169.	Басарке- чәри-дашт		чөл, әрази	Басаркечөр		
170.	Батахлы		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдә ләгв
171.	Бачоглу- тапы		төпә	Амасија		
172.	Баш Абаран	Апаран	көнд	Апаран	3.I.1935	
173.	Баш Абдаллар		көнд	Абовјан		1905-1906-чы илләрдә ләгв

174.	Башкөнд	Гегар- куни	көнд	Камо	4.IV.1946	
175.	Башкөнд	Вернашен	көнд	Јегегнадзор	10.IX.1946	
176.	Башкөј	Башгјуг	көнд	Гукасан		
177.	Башкөј	Сараланч	көнд	Артик	31.V.1946	
178.	Баш Көрни	Көрни	көнд	Абовјан	3.I.1935	
179.	Баш Көзөлдөрө		көнд	Мартуни		1905-1906-чы иллөрдө лөгв
180.	Берладаг		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
181.	Бердатег		гала	Гугарк		
182.	Бердиха- раба		көнд	Камо		Хараба көнд
183.	Бешбармаг		гышлаг	Корус		1930-чу илдө лөгв
184.	Бөбирли јери		јурд	Корус		
185.	Бөјкөнд	Ануша- ван	көнд	Артик	7.V.1969	
186.	Бөјрабад	Баранат	көнд	Красносело	19.IV.1991	
187.	Бөкдаш	Хордзор	көнд	Гафан	19.IV.1991	
188.	Бөнөвшө- бушт		көнд	Мегри		Хараба көнд
189.	Бөркдөрө		даг	Јегегнадзор		
190.	Билөк		көнд	Өзизбөјов		Хараба көнд
191.	Биринчи Алјанлы		көнд	Корус		Хараба көнд
192.	Биринчи Бөһлул		көнд	Талин		Хараба көнд
193.	Биринчи Гајахараба		көнд	Абовјан		Хараба көнд
194.	Биринчи Гылычјатаг	Сусер	көнд	Талин	12.X.I.1946	
195.	Бозавдал јајласы		јајлаг	Спитак		
196.	Бозбурун		көнд	Талин		1920-чи илдө лөгв
197.	Бозгала		көнд	Амасија		1940-чы илдө лөгв
198.	Бозјохуш		ашырым	Гукасан		
199.	Бозкаһа		көнд	Корус		Хараба көнд
200.	Бозкөј	Марка- новит	көнд	Гугарк	25.I.1978	
201.	Борадагы		даг	Гугарк		
202.	Бостантала		көнд	Ичеван		1930-чу иллөрдө лөгв
203.	Бөјүк Ајрым		көнд	Туманјан		
204.	Бөјүк Арыхвөли	Медз Манташ	көнд	Артик	3.I.1935	

205.	Бөјүк Армудлу	Тандзут	көнд	Октемберјан	4.IV.1946	
206.	Бөјүк Веди		көнд	Арарат		
207.	Бөјүк дүз		даг	Спитак		
208.	Бөјүкјохуш		даг	Абовјан		
209.	Бөјүктөпө		даг	Калинино		
210.	Бөјүк Төлөкөј	Дашда- вар	көнд	Амасија	19.IV.1991	
211.	Бөјүк түклү төлө		төлө	Носемберјан		
212.	Бөјүк Шиштөпө	Медз Сепасар	көнд	Гукасан	12.X.II.1946	
213.	Бугакар		көнд	Мегри		1940-чы илдө лөгв
214.	Булаглар		көнд	Өзизбөјов		1949-чу илдө лөгв
215.	Бурун		көнд	Корус		
216.	Вармазиар	Аревашаг	көнд	Ечмиөдзин	4.IV.1946	
217.	Габагкүнеј		јајлаг	Спитак		
218.	Габагтөпө		даг	Талин		
219.	Газанбил		магара	Мегри		
220.	Газанкөл		көл	Гафан		
221.	Газанкөл дагы		даг	Гафан		
222.	Газанкол кечиди		кечид	Гафан		
223.	Гајабашы	Кегама- бак	көнд	Вирденис	19.IV.1991	
224.	Гала		гала	Гафан		
225.	Галадөрөси	Галидзор	көнд	Корус		
226.	Галадиби		көнд	Арташат		
227.	Галакөнд		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
228.	Галача	Бердаван	көнд	Носемберјан	25.I.1978	
229.	Галачыг	Спандар- јан	көнд	Сисјан		
230.	Гамышгут	Јегегнут	көнд	Гугарк	3.I.1935	
231.	Гамышкөл		гышлаг	Шөмшөддин		1930-чу илдө лөгв
232.	Гамышлы	Зартонк	көнд	Октемберјан	25.I.1978	
233.	Ганалы		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
234.	Ганлы көдик		ашырым	Гафан		
235.	Гапылы	Гусанак- југ	көнд	Ани	3.II.1947	
236.	Гапычыг		көнд	Гафан		
237.	Гараархач		көнд	Калинино		

238.	Гарабулаг	Исаһак- жан	көнд	Ани	30. VI.1945	
239.	Гарабулаг	Шагик	көнд	Амасија	19. IV.1991	
240.	Гарабурун	Карми- рашен Каракерг	көнд "	Талин "	31. VII.1950 21. I.1965	
241.	Гаравөнк		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
242.	Гарагаја		даг	Раздан		
243.	Гарагаја		көнд	Јегегнадзор		
244.	Гарагаја	Дзорванк	көнд	Красносело	19. IV.1991	
245.	Гарагала	Севаберд	көнд	Абовјан	21. IV.1948	
246.	Гарагыш- лаг	Достлуг Һајанист	көнд "	Масис "	25. I.1978 19. IV.1991	
247.	Гарагула	Кетап	көнд	Талин	12. X I.1946	
248.	Гарагузеј		көнд	Арагат		Хараба көнд
249.	Гарагулах		көнд	Јегегнадзор		
250.	Гарадаг		гышлаг	Шәмшөддин		
251.	Гарадаш	Севкар	көнд	Ичеван		
252.	Гаракилсә	Һартаван	көнд	Апаран	19. IV.1950	
253.	Гаракөдик		көнд	Корус		Хараба көнд
254.	Гаракөл		көл	Корус		
255.	Гаракүнеј		даг	Красносело		
256.	Гаранлыг	Геховит	көнд	Мартуни	3. VII.1968	
257.	Гаранлыг дөрө	Лусадзор	көнд	Ичеван	3. I.1935	
258.	Гаранлыг каһа		даг	Сисјан		
259.	Гарасу		гышлаг	Диличан		1930-чу илләрдә ләгв
260.	Гаратәпә		көнд	Арташат		Хараба көнд
261.	Гараторпаг		көнд	Диличан		1930-чу иллә ләгв
262.	Гарахач	Лусашог	көнд	Арагат	25. I.1978	
263.	Гарашамб		көнд	Һаири		
264.	Гарашен		көнд	Корус		
265.	Гаргадшы		даг	Мегри		
266.	Гаргабазар	Һајкашен	көнд	Ечмиөдзин	25. V.1965	
267.	Гаргавөнк		көнд	Өштәрөк		
268.	Гарадыга		көнд	Гафан		
269.	Гарын- бурун		көнд	Абовјан		
270.	Гарныярыг	Атарбек- жан	көнд	Ахта	3. I.1935	
271.	Гатар		көнд	Гафан		Хараба көнд

272.	Гатаргаја		даг	Красносело		
273.	Гатырабад		көнд	Октемберјан		Хараба көнд
274.	Гахсу		көнд	Раздан		Хараба
275.	Гәдир дамы		гышлаг	Диличан		
276.	Гәншәр дагы		даг	Спитак		
277.	Гывраг		көнд	Сисјан		Хараба көнд
278.	Гызгала	Астга- берд	көнд	Абовјан		
279.	Гызылбу- лаг чајы		чај	Варденис		
280.	Гызылгаја		гышлаг	Красносело		1930-чу иллә ләгв
281.	Гызылгаја		даг	Гафан		
282.	Гызылгыш- лаг		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
283.	Гызылкил- сә	Гызыл- даш Аруни	көнд "	Калинино "	3. I.1935 19. IV.1991	
284.	Гызылвөнк	Чичөкли Маженис	көнд "	Варденис "	24. VII.1940 25. I.1978	
285.	Гызылгоч	Ашоск	көнд	Гукасјан	1990	
286.	Гызылдө- мир	Воскеваз	көнд	Өштәрөк	3. I.1935	
287.	Гызылөрән	Шенаван	көнд	Спитак	26. IV.1946	
288.	Гызылха- раба		көнд	Өштәрөк		Хараба көнд
289.	Гызылха- раба		даг	Мартуни		
290.	Гыргаласы		даг	Гафан		
291.	Гырхбулаг	Акунк	көнд	Варденис	3. I.1935	
292.	Гырхдәјир- ман	Һнаберд	көнд	Арагадз	15. VII.1946	
293.	Гырмызы даш		даг	Калинино		
294.	Гысырха- раба		көнд	Өзизбәјов		1930-чу иллә ләгв
295.	Гысырдаг		даг	Өзизбәјов		
296.	Гышлаг		көнд	Гугарк		
297.	Гисархалач		көнд	Гафан		Хараба көнд
298.	Годухвөнк		көнд	Јегегнадзор		
299.	Гозлу		гышлаг	Шәмшөддин		1930-чу иллә ләгв
300.	Гозлуча		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
301.	Гојтул		көнд	Өштәрөк		
302.	Гојтул	Кетап	көнд	Јегегнадзор	3. I.1935	
303.	Гојундамы		јајлаг	Корус		

304.	Голгат		көл	Артик		
305.	Голгат	Кеганист	көнд	Артик	15. VII.1948	
306.	Гонаггы- ран	Ширак	көнд	Ахурян	2. III.1940	
307.	Гонагкөр- мөз		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдә ләгв
308.	Готур		көнд	Апаран		Хараба көнд
309.	Готурбулаг	Катнах- бур	көнд	Степанаван	3. I.1935	
310.	Готурсу		булаг	Корус		
311.	Гош		көнд	Әштәрәк		
312.	Гошабулаг	Шадчрек	көнд	Варденис	19. IV.1991	
313.	Гошавөнк	Һајкад- зор	көнд	Ани	19. IV.1950	
314.	Гошакаһа		даг	Сисјан		
315.	Гошун- дашы		әрази. јер	Арагадз		
316.	Гүзеј		гышлаг	Красносело		
317.	Гүзејин тапы		төпә	Красносело		
318.	Гүзејкаб		даг	Корус		
319.	Гузугудан	Ај гешад	көнд	Октемберјан	19. IV.1950	
320.	Гузукаһасы		даг	Сисјан		
321.	Гумлу јол		јер. саһә	Раздан		
322.	Гумлујурд		даг	Диличан		
323.	Гурдлу булаг	Красар	көнд	Гукасјан	12. X I.1946	
324.	Гурдгулаг		көнд	Корус		
325.	Гурдлагы		даг	Спитак		
326.	Гурдтөпә		даг	Ани		
327.	Гуру Араз	Јерасхаун	көнд	Октемберјан	19. IV.1950	
328.	Гурубогаз		көнд	Арагадз		
329.	Гурудөрә		даг	Спитак		
330.	Гурудаг		даг	Диличан		
331.	Гурумсулу	Барекә- маван	көнд	Ноемберјан	25. I.1978	
332.	Гуручај		көнд	Ноемберјан		
333.	Гушчагаја		гышлаг	Красносело		50-чи илләрдә ләгв
334.	Дамакир- мөз		көнд	Абовјан		Хараба көнд
335.	Дамгаја		әкин саһәси	Красносело		
336.	Дамдыра гаһ		даг	Арарат		

337.	Дамчылы	Мравјан	көнд	Апаран	3. I.1935	
338.	Данадамы		јајлаг	Спитак		
339.	Дана дамынын јастанасы		төпә	Красносело		
340.	Данакир- мөз	Овит Нигаван	көнд	Апаран	15. VII.1946 21. X.1967	
341.	Дар		дөрә	Гугарк		
342.	Дарајәми		даг	Мегри		
343.	Дарбаз		көнд	Гугарк		
344.	Дарлыг		көрпү	Диличан		
345.	Даһарлы		јајлаг	Ахурян		
346.	Даһарлы	Кетк	көнд	Ахурян	7. XII.1945	
347.	Дашаган- чај		чај	Варденис		
348.	Дашалты		көнд	Әзизбөјов		
349.	Дашбаш		көнд	Гафан		1950-чи илдә ләгв
350.	Дашгала	Караберд	көнд	Ани	3. II.1947	
351.	Дашкејги		көнд	Варденис		
352.	Дашкөнд	Һајрк	көнд	Варденис	19. IV.1991	
353.	Дашхыр- ман		көнд	Јеггнадзор		Хараба көнд
354.	Дашлы	Дашта- кар	көнд	Арарат	3. VII.1968	
355.	Дашнов		көнд	Арарат		Хараба көнд
356.	Дәвәгылы- чы		даг	Калинино		
357.	Дәвәдашы		јајлаг	Гугарк		
358.	Дәвәјатагы		јајлаг	Спитак		
359.	Дәвәкөзү		чај	Арарат		
360.	Дәвәхараба	Авад	көнд	Абовјан	3. I.1935	1967-чи илдә ләгв
361.	Дәдәгыш- лаг	Ахундов	көнд	Раздан	4. V.1939	
362.	Дәликдаш	Тсахкар	көнд	Мартуни	1920	
363.	Дәликдаг		даг	Калинино		
364.	Дәрәбаг		көнд	Ечмиәдзин		1930-чу илдә ләгв
365.	Дөрә	Даранак	көнд	Варденис	19. IV.1991	
366.	Дөрәбаг- лар		мөһәллә	Ирөван		
367.	Дөрәбас	Дарбас	көнд	Сисјан	10. IX.1946	
368.	Дөрәјурд		гышлаг	Красносело		
369.	Дөрәкөнд		көнд	Сисјан		1940-чы илдә ләгв
370.	Дөрәком		гышлаг	Красносело		

371.	Дөрөкөй	Сараңжуг	көнд	Гукасан	12.X I.1946	
372.	Дөрөтүмб		көнд	Јегегнадзор		
373.	Дөрөчичөк	Захгадзор	көнд	Раздан	1920	
374.	Дыгыр		көнд	Өштөрөк		1950-чи илдә лөгв
375.	Диан		көнд	Талин		
376.	Дибөкли		даг	Гугарк		
377.	Дөври		көнд	Өштөрөк		
378.	Дөш		төпә	Красносело		
379.	Довшан-гышлаг	Ширакаван	көнд	Ани	19. IV.1950	
380.	Донуздамы		көнд	Өзизбәјов		
381.	Донузјатагы		гышлаг	Красносело		1930-чу илдә лөгв
382.	Дүз		гышлаг	Мегри		
383.	Дүзјурд		гышлаг	Красносело		
384.	Дүзкөнд	Барож	көнд	Талин	3. I.1935	
385.	Дүзкөнд	Алвар	көнд	Амасија	19. IV.1991	
386.	Дүзлөр		гышлаг	Шәмшәддин		1930-чу илдә лөгв
387.	Ернәзор		көнд	Мегри		
388.	Өјривөнк	Ајриванк	көнд	Камо		
389.	Өјридаш		даг	Диличан		
390.	Өјрису		гышлаг	Диличан		
391.	Өјричә		көнд	Јегегнадзор		
392.	Өлидан		көнд	Гукасан		
393.	Өликөнд		көнд	Мартуни		Хараба көнд
394.	Өмирхан		јајлаг	Гугарк		
395.	Өмирхејир	Калаван	көнд	Красносело	19. IV.1991	
396.	Өринч		көнд	Өзизбәјов		
397.	Өркөз		көнд	Јегегнадзор		
398.	Өркөз чај		чај	Јегегнадзор		
399.	Өскипара		көнд	Ноемберјан		
400.	Өштөрөк		рајон	Өштөрөк		
401.	Загабашы		көнд	Абовјан		
402.	Зар		көнд	Абовјан		
403.	Зејвә	Давидбәј	көнд	Гафан	29.VI.1949	
404.	Зөнкөзур		маһал			
405.	Зогаллы булаг		булаг	Ноемберјан		
406.	Ијдәли	Пштаван	көнд	Октемберјан	10. IV.1947	
407.	Икинчи Бәһлул		көнд	Талин		1940-чы илдә лөгв

408.	Икинчи Гајахараба		көнд	Абовјан		Хараба көнд
409.	Икинчи Гылычјатаг		көнд	Талин		Хараба көнд
410.	Илхы горугу		көнд	Ечмиәдзин		1920-чы илдә лөгв
411.	Илхыјабы		көнд	Ахурјан		
412.	Ингала		көнд	Арарат		
413.	Инчөбел		даг	Гафан		
414.	Инчөвар		көнд	Гафан		Хараба көнд
415.	Ирөван		шәһәр			
416.	Иринд		көнд	Талин		
417.	Искөндөрабад		көнд	Ечмиәдзин		1925-чи илдә лөгв
418.	Истису	Чермук	көнд	Өзизбәјов		
419.	Јагдан		көнд	Степанаван		
420.	Јазјурдсу		чај	Јегегнадзор		
421.	Јарлаглы		көнд	Гафан		Хараба көнд
422.	Јаныгпәјә	Мешәкөнд Антара-меч	көнд	Красносело	25. I.1978 19. IV.1991	
423.	Јаных		көнд	Мартуни		
424.	Јарпызлы	Лчаван	көнд	Варденис	25. V.1968	
425.	Јашыл	Какавадзор	көнд	Талин	12.X I.1946	
426.	Јелгован	Котајк	көнд	Абовјан	3. I.1935	
427.	Јелдагы		гышлаг	Ноемберјан		
428.	Јелли јурд		јајлаг	Спитак		
429.	Јелличә		көнд	Абовјан		Хараба көнд
430.	Јеникөј	Харков	көнд	Ани		
431.	Јенкичә		көнд	Арарат		
432.	Јогун су		чај	Јегегнадзор		
433.	Јончалы		даг	Абовјан		
434.	Јончалыг		мәһәллә	Ирөван		
435.	Јухары Агбаш		көнд	Арташат		
436.	Јухары Агдам	Гандзакар	көнд	Ичеван		
437.	Јухары Агдан	Агдан	көнд	Ичеван	25. V.1967	
438.	Јухары Алтунтахт		көнд	Севан		Хараба көнд
439.	Јухары Гарачимән		көнд	Гафан		Хараба көнд

440.	Лухары Киретаг		көнд	Гафан		
441.	Кабуд		көнд	Әзизбөјов		
442.	Калафалар		саһә	Калинино		
443.	Карби		көнд	Әштәрәк		
444.	Карвансара		көнд	Талин		1920-чи илдә ләгв
445.	Кепәшин		көнд	Гафан		
446.	Кечәл төпә		көнд	Гафан		1930-чу илдә ләгв
447.	Кешиш-веран	Уртса-ланч	көнд	Арарат	21.X.1967	
448.	Кешиш-көнд		рајон	Јегегнадзор	6.X.II.1957	
449.	Келәкарх	Шенаван	көнд	Октемберјан	4.IV.1946	
450.	Кәмәрдаг		даг	Арагадз		
451.	Көнкан	Һатис	көнд	Абовјан	25.I.1978	
452.	Кәпәнәк		даг	Ахурјан		
453.	Кәримарх	Совета-кан	көнд	Октемберјан	3.I.1935	
454.	Кирәшдәрә		гышлаг	Ноемберјан		
455.	Киркитли		даг	Красносело		
456.	Кирс		көнд	Гафан		
457.	Кичик Ајрым		көнд	Туманјан		
458.	Кичик Арыхвәли	Покр Манташ	көнд	Артик	3.I.1935	
459.	Кичик Веди	Покр Веди	көнд	Арарат		
460.	Кичик Гарагојун-лу		көнд	Варденис		1940-чы илдә ләгв
461.	Кичикдүз		даг	Спитак		
462.	Кичиккөнд		көнд	Әштәрәк		1950-чи илдә ләгв
463.	Кичик төпә		даг	Калинино		
464.	Кичик Шиштәпә	Покр Селасар	көнд	Гукасјан	4.IV.1946	
465.	Кондаксаз	Рја Тәзә	көнд	Арагадз	25.I.1978	
466.	Корбулаг	Шенкани	көнд	Арагадз	25.I.1978	
467.	Котуз		көнд	Веди		1950-чи илдә ләгв
468.	Көмүрдаг		даг	Раздан		
469.	Көмүрлү		даг	Диличан		
470.	Көрпугу-лагы		көнд	Аргашат		1950-чи илдә ләгв
471.	Көһнәгыш-лаг		көнд	Талин		1918-чи илдә ләгв

472.	Көһнә Калафа		көнд	Ноемберјан		30-чу илләрдә ләгв
473.	Көһнә Шаһаблы		көнд	Арарат		1905-1906-чы илдә ләгв
474.	Көчбөк	Һедзор	көнд	Әзизбөјов	19.IV.1991	
475.	Кутнигыш-лаг	Һовта-шен	көнд	Артик	25.I.1978	
476.	Күсүз		көнд	Арарат		1950-чи илдә ләгв
477.	Кендәрә		көнд	Әзизбөјов		1925-чи илдә ләгв
478.	Кендәрәчај		чај	Әзизбөјов		
479.	Кашкдаг		даг	Сисјан		
480.	Кәзбел		даг	Гафан		
481.	Кәздәк		гышлаг	Ноемберјан		
482.	Кәнчәјол		даг	Јегегнадзор		
483.	Кәнчәјал		даг	Јегегнадзор		
484.	Кәнчәјолу		төпә	Красносело		
485.	Киллијин дүзү		дүз	Калинино		
486.	Комур		чај	Әзизбөјов		
487.	Комур	Комк	көнд	Әзизбөјов	19.IV.1991	
488.	Комурлу		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
489.	Кораван		көнд	Арарат		
490.	Кораван-чајы		чај	Арарат		
491.	Көдәкбу-рун		даг	Абовјан		
492.	Көдәкбу-лаг	Гарчах-пиур	көнд	Варденис	12.VIII.1946	
493.	Көзәлдәрә		даг	Мартуни		
494.	Көзәлдәрә	Кехадзор	көнд	Арагадз	15.VIII.1946	
495.	Көјдаг		даг	Диличан		
496.	Көјжош	Сараланч	көнд	Спитак	26.IV.1946	
497.	Көјкүмбөт	Кеганист	көнд	Масис	1.X.II.1949	
498.	Көјтала		гышлаг	Диличан		
499.	Көјтөпә		даг	Варденис		
500.	Көјсу		көнд	Варденис		
501.	Көјчај		көнд	Варденис		Хараба көнд
502.	Көјчал		даг	Ноемберјан		
503.	Көјчә		маһал			
504.	Көлкөнд	Ајгут	көнд	Красносело	19.IV.1991	
505.	Көлчүк		көнд	Корус		Хараба көнд
506.	Көллү		көл	Амасија		

507.	Көллү	Арденис	көнд	Амасија	19. IV.1991	
508.	Көллү гышлаг		көнд	Гафан		Хараба көнд
509.	Күллүбулаг	Вардах- бүр	көнд	Гукасјан		
510.	Күллүдүз	Вардхо- вид	көнд	Јегегнадзор	19. IV.1991	
511.	Күллүчө		көнд	Амасија		
512.	Күмүш		көнд	Раздан		
513.	Күмүшхана		көнд	Әзизбөјов		1925-чи илдө лөгв
514.	Күнбөз		көнд	Әштәрәк		Хараба көнд
515.	Күнеј	Кеташен	көнд	Ичеван	3. I.1935	
516.	Күнејваз		көнд	Мегри		Хараба көнд
517.	Күнејвөнк		көнд	Јегегнадзор		Хараба көнд
518.	Күнејјурд		көнд	Арарат		Хараба көнд
519.	Лачынгаја		даг	Ичеван		
520.	Лехваз		көнд	Мегри		
521.	Лөлвар		көнд	Ноемберјан		
522.	Лөлөкөнд	Вазашен	көнд	Ичеван	25. I.1978	
523.	Лөмбөли	Дебеда- шен Баграта- шен	көнд —	Ноемберјан —	18. VI.1960 23. IV.1972	
524.	Магарачыг		көнд	Амасија		
525.	Мајмаг		даг	Севан		
526.	Мајмаг дагы		даг	Гугарк		
527.	Малдаш		көнд	Корус		
528.	Манкјүз		көнд	Абовјан		1950-чи илдө лөгв
529.	Манчан јатагы		гышлаг	Красносело		
530.	Марал јатагы		гышлаг	Красносело		
531.	Маратүз		көнд	Әзизбөјов		1920-чи илдө лөгв
532.	Мастара		көнд	Талин		
533.	Мәзрә	Барсра- ван	көнд	Сисјан	10. IX.1946	
534.	Мәрзгат		көнд	Мегри		Хараба көнд
535.	Моз		көнд	Јегегнадзор		1920-чи илдө лөгв
536.	Моллатала		гышлаг	Шәмшөддин		1930-чу илдө лөгв
537.	Мүлки		көнд	Апаран		
538.	Мүлк		көнд	Мегри		
539.	Навур		көнд	Шәмшөддин		
540.	Новлар		көнд	Јегегнадзор		

541.	Новлу		көнд	Јегегнадзор		
542.	Нов таласы		гышлаг	Шәмшөддин		
543.	Норадүз		көнд	Камо		
544.	Нурнус		көнд	Абовјан		
545.	Нүвөди	Нонадзор	көнд	Мегри	1994	
546.	Овандәрә	Ованад- зор	көнд	Степанаван	19. IV.1950	
547.	Огбин		көнд	Әзизбөјов		
548.	Ој дәрәси		даг	Калинино		
549.	Ојуглу		јајлаг	Гугарк		
550.	Оргов		көнд	Әштәрәк		
551.	Ортакөнд		көнд	Әзизбөјов		Хараба көнд
552.	Ортакилә	Маисјан	көнд	Ахурјан	26. IV.1946	
553.	Охтар		көнд	Гафан		
554.	Охтар бинәси		көнд	Гафан		Хараба көнд
555.	Өксүз	Дарик	көнд	Амасија	19. IV.1991	
556.	Палыдлы	Арпени	көнд	Гукасјан	25. I.1978	
557.	Памб		көнд	Арагадз		
558.	Патринч	Воскеат	көнд	Әштәрәк	1. X II.1949	
559.	Парби		көнд	Әштәрәк		
560.	Пөјөдәрә		көнд	Әзизбөјов		Хараба көнд
561.	Пәмбөк	Бамбак	көнд	Гугарк		
562.	Пирмөзрә	Катнарат	көнд	Гафан	29. VI.1949	
563.	Пирмөлөк	Арег	көнд	Талин	3. I.1935	
564.	Пирчави- дан		көнд	Гафан		Лөгв едилмишдир Хараба көнд
565.	Пулкөнд		көнд	Сисјан		
566.	Сагмоса- вөнк		көнд	Әштәрәк		
567.	Сарајурд		гышлаг	Сисјан		
568.	Сарату	һаш- тарак	көнд	Ичеван		
569.	Сарыбулаг		јајлаг	Спитак		
570.	Сарыгаја		көнд	Гафан		Хараба көнд
571.	Сарыдәрә		даг	Красносело		
572.	Сарыдо- лама		тәпә	Арарат		
573.	Сарыјал		тәпә	Красносело		
574.	Сарыјар	Апаван	көнд	Калинино	19. IV.1991	
575.	Сарыкаһ	Сарыкјуг	көнд	Ичеван	10. V.1951	

576.	Селдагы-лан		көнд	Амасија		
577.	Сөлөнч чаы		чај	Мегри		
578.	Сөнкөр		көнд	Арагадз		
579.	Сардарабат	Октембер	көнд	Октемберјан	3. I.1935	
580.	Сардар карвансарасы		Карвансара	Ирөван		
581.	Сизнөк		көнд	Гафан		
582.	Сиркөтас	Хдранс	көнд	Гафан	1920	
583.	Сојугбулаг	Пагах	көнд	Калинино	19. IV.1991	
584.	Субатан	Кегакар	көнд	Варденис	19. IV.1991	
585.	Султанчаласы		саһө	Красносело		
586.	Сүдлүбулаг		көнд	Апаран		1920-чи илдө лөгв
587.	Тајагаја		гышлаг	Красносело		1930-чу илдө лөгв
588.	Тайчарыг	Мегнадзор	көнд	Раздан	31. V.1946	
589.	Тала		јајлаг	Спитак		
590.	Талакөнд	Кетаховит	көнд	Ичеван	25. I.1978	
591.	Талин		рајон	Талин		
592.	Тас		көнд	Мегри		
593.	Тахтакөнд		јер	Гафан		
594.	Тахчаком		гышлаг	Красносело		
595.	Тарп		көнд	Јегегнадзор		
596.	Теж дагы		даг	Раздан		
597.	Теј		көнд	Мегри		
598.	Терп		көнд	Әзизбөјов		
599.	Тех		көнд	Корус		
600.	Тәзә Абдаллар		көнд	Абовјан		1929-30-чу илләрдә лөгв
601.	Тәзәкөнд	Тазакјуг	көнд	Мартуни		
602.	Тәзәкөнд	Норқјуг	көнд	Абовјан	4. IV.1946	
603.	Тәзәкөј		көнд	Гукасјан		
604.	Төнқир чај		дәрә	Мегри		
605.	Төпәдиби	Һајкеван	көнд	Октемберјан	4. IV.1946	
606.	Тозлуг		гышлаг	Степанаван		1905-1906-чы илләрдә лөгв
607.	Томардаш	Вардакар	көнд	Артик	31. V.1946	
608.	Топагаја		даг	Сисјан		
609.	Тулнәби	Сараланч	көнд	Наири	4. IV.1946	

610.	Узуноба	Аргаванд	көнд	Октемберјан	10. IV.1947	
611.	Узундәрә		дәрә	Красносело		
612.	Узунтала	Онуг Ајмөховит	көнд	Ичеван	25. V.1967	
			"	"	12. II.1969	
613.	Улубулаг		булаг	Гафан		
614.	Улуханлы	Зөнқиба-сар Масис	көнд	Масис	31. X. II.1937	
			"	"	31. VII.1950	
615.	Уруд		көнд	Степанаван		
616.	Үләшик		көнд	Раздан		
617.	Үчагач		даг	Гафан		
618.	Үчдаш	әрази, јер		Красносело		
619.	Үчдүз	гышлаг		Мегри		
620.	Үчқилсә	рајон		Ечмиәдзин		
621.	Үчтөпәләр		гышлаг	Раздан		
622.	Үчүнчү Гарақилсә	Дзорашен	көнд	Гукасјан	3. I.1935	
623.	Халачлар јурду		јурд	Јегегнадзор		
624.	Халиса	Норакерт	көнд	Арарат	19. IV.1991	
625.	Халы көнд		көнд	Красносело		
626.	Ханмәдин јајласы		јајлаг	Спитак		
627.	Хараткаһ		гышлаг	Ичеван		1908-чи илдө лөгв
628.	Хартлыг		көнд	Мартуни		Хараба көнд
629.	Хачабулаг		гышлаг	Шәмшәддин		
630.	Хәрәвә		јајлаг	Спитак		
631.	Хознавар		көнд	Корус		
632.	Хошкотан	Воскеван	көнд	Ноемберјан	25. I.1978	
633.	Һасар		көнд	Октемберјан		1930-чу илдө лөгв
634.	Һахыс		көнд	Әштәрәк		
635.	Һачапараг	Зөһмөт Хачпар	көнд	Масис	3. I.1935	
			"	"	19. IV.1991	
636.	Һачасу	Ачачур	көнд	Ичеван	1920	
637.	Һачы Гара јалы		јал	Гугарк		
638.	Һәмзәчә-мән		көнд	Гугарк		
639.	Һостун		көнд	Јегегнадзор		1940-чы илдө лөгв
640.	Чајкөнд	Дпрабак	көнд	Красносело	19. IV.1991	
641.	Чал		даг	Красносело		
642.	Чалдаш		көнд	Амасија		Хараба көнд

643.	Чапан		чај	Аралат		
644.	Чатаг		јајлаг	Спитак		
645.	Чатал каһа		даг	Сисјан		
646.	Чатал чынгыл		гышлаг	Красносело		1930-чу илдә ләгв
647.	Чатгыран	Раздан Кегашен	көнд —	Абовјан —	3. I. 1935 21. X. 1967	
648.	Чатмадаг		көнд	Арташат		1950-чи илдә ләгв
649.	Чеил		дәрә	Красносело		
650.	Чөмөн дагы		даг	Гафан		
651.	Чөтин дәрә		дәрә	Красносело		
652.	Чикдамлы	Аревешог	көнд	Спитак	25. I. 1978	
653.	Чимөнкөнд	Урчадзор	көнд	Аралат	25. I. 1978	
654.	Чириш		көнд	Гафан		
655.	Чынгыл		гышлаг	Шөмшөддин		
656.	Чынгыллыг		даг	Абовјан		
657.	Чынгыл јајласы		јајлаг	Спитак		
658.	Чырпылы	Чрапи. Неркин Чрапи	көнд	Ани	3. II. 1947	
659.	Чырчыр		гышлаг	Шөмшөддин		1930-чу илдә ләгв
660.	Чухур Сә'д		бәјләр- бәјлик			
661.	Чухур тала		гышлаг	Шөмшөддин		
662.	Чалакөнд		көнд	Ноемберјан		
663.	Чарган		гышлаг	Ноемберјан		
664.	Чәбәчили	Чраховид	көнд	Масис	27. II. 1960	
665.	Чөнкитәлә	Вардаб- лур	көнд	Арагадз	19. IV. 1950	
666.	Чигин		көнд	Аралат		1950-чи илдә ләгв
667.	Чигин дәрәси		дәрә	Аралат		
668.	Чигин су		чај	Аралат		
669.	Чил		көнд	Красносело		
670.	Шалат	Шагат	көнд	Сисјан		
671.	Шамб		көнд	Сисјан		
672.	Шамлыг		көнд	Туманјан		
673.	Шамуд		көнд	Туманјан		
674.	Ширәгала		көнд	Апаран		Хараба көнд
675.	Шөрбәтли булаг		булаг	Ноемберјан		

676.	Ширин-булаг		көнд	Гугарк		
677.	Шишгаја	Гугарич	көнд	Варденис	19. IV. 1991	
678.	Шишдаг		даг	Амасија		
679.	Шиштәлә		даг	Гукасјан		
680.	Шыных	Шнох	көнд	Туманјан		
681.	Шырран		көнд	Арташат		
682.	Шыршыр		гышлаг	Мегри		1930-чу илдә ләгв
683.	Шоран		көнд	Арташат		
684.	Шоран дәрә		дәрә	Ноемберјан		
685.	Шорбулаг		көнд	Орчоникидзе		
686.	Шорча		көнд	Красносело		
687.	Шурнуху		көнд	Корус		

ИСТИФАДЭ ЕДИЛМИШ ЭДЭБИЈАТ

А) АЗЭРБАЈЧАН ДИЛИНДЭ

1. Аббасова М.Ә., Бөндәлијева Н.С., Мөммөдов Х.Һ. Бөјүк Гафгазын чөнуб-шөрг һиссәсинин топонимиясы, Бақы, 1993.
2. Абдуллајев Ә.З. Азәрбајчан дили мәсәләләри, Бақы, 1992.
3. Ағасиоглу Ф. Ирәван маһалынын гәдим әһалиси. – Азәрбајчанлыларын Гәрби Азәрбајчандан – инди Ермәнистан адландырылан әразидәки тарихи-етник торпағларыннан күтләви сурәтдә депортасиясына һәср олунмуш елми конфрансын материаллары, Бақы, 1998, с.110-115.
4. Азәрбајчан дилинин диалектологи лүгәти, бирчилдик, Бақы, 1964.
5. Азәрбајчан ономастикасы проблемләринә даир конфрансын материаллары, Бақы, 1987.
6. Азәрбајчан ономастикасы проблемләринә һәср олунмуш II елми-нәзәри конфрансын материаллары (15-16 апрел, 1988), Бақы, 1988.
7. Азәрбајчан ономастикасы проблемләринә һәср олунмуш III елми-нәзәри конфрансын материаллары (28-29 март 1990-чы ил), Бақы, 1990.
8. Азәрбајчан ономастикасы проблемләринә һәср олунмуш IV елми-нәзәри конфрансын материаллары (26-27 март, 1992), Бақы, 1992.
9. Азәрбајчан ономастикасы проблемләринә һәср олунмуш V елми-нәзәри конфрансын материаллары (20-21 октябр 1994-чү ил), Бақы, 1995.
10. Азәрбајчан ономастикасы проблемләри, VI (17 октябр 1996-чы илдә кечирилән конфрансын материаллары), Бақы, 1996.
11. Азәрбајчан ономастикасы проблемләри, VII (1998-чи ил апрел ајынын 24-дә кечирилән елми-нәзәри конфрансын материаллары), Бақы, 1999.
12. Азәрбајчан Совет Энциклопедијасы, I-X чилд, Бақы, 1976-1987.

13. Азәрбајчан тарихи (ән гәдим заманлардан XX әсрәдәк), I ч., Бақы, 1994.
14. Азәрбајчан тарихи үзрә гәјнағлар (тәртибчиләр: С.С.Әлијаров, Ф.Р.Маһмудов вә б.), Бақы, 1989.
15. Азәрбајчан топонимиясынын өјрәнилмәсинә һәср едилмиш елми-конфрансын материаллары, Бақы, 1973.
16. Азәрбајчан филолокијасы мәсәләләри, Бақы, 1983.
17. Азәрбајчан филолокијасы мәсәләләри, II бурахылыш, Бақы, 1984.
18. Азәрбајчан филолокијасы мәсәләләри, III бурахылыш, Бақы, 1991.
19. Анар. Дүнја бир пәнчәрәдир, Бақы, 1986.
20. Арзуманлы В., Мустафа Н. Тарихин гара сәһифәләри. Депортасия, Сојгырым, Гачгынлыг, Бақы, 1998.
21. Ахундов А.А. Торпагын көксүндә тарихин изләри, Бақы, 1983.
22. Багыров И., Әлијев В. Јурдун Огуз елләри, «Азәрбајчан мүүллими» гәз., 19 сентјабр 1986.
23. Бағдасарјан А., Чугурјан А., Оһанјан К. Ермәнистан ССР-ин физики чоғрафијасы (VII синиф үчүн дәрслик), Јереван, 1961.
24. Бағрамјан Р.Һ., Хәлилов И.Һ. Ермәничә-азәрбајчанча лүгәт, Јереван, 1978.
25. Бајрамов А. Гәдим Огуз елләринин – Ағбаба, Шөрәјел вә Пәмбәк бөлкәләринин јер-јурд адлары (топонимләри), Сумгајыт, 1996.
26. Бајрамсојлу А. Пәмбәк вә Теж топонимләри һағгында, «Улу Көјчә» гәз., 14 ијул 1993.
27. Бајрамов А. «Китаби-Дәдә Горгуд» дастанлары илә бағлы олан Огуз топонимләри, «Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бақы, 1997, №2, с.16-19.
28. Бајрамов А. «Китаби-Дәдә Горгуд» дастанларында тајфа адлары, «Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бақы, 1998, №1, с.47-61.
29. Бајрамов А. Чөнуби Азәрбајчандакы түрк мәншәли ојконимләрин лексик-семантик хүсусијјәтләри, «Филолокија мәсәләләринә даир тематик топлу», Бақы, 1998, №1, с.105-108.
30. Бајрамов И. Унутганлыг фәчиәдир, «Зәка» жур., 1992, №2, с.27-29.

31. Бајрамов И. Топонимләрин өјрәнилмәси тарихи зә-
рурәтдир. «Кәнч мӯәллим» гәз., 13 октјабр 1994.

32. Бајрамов И. Ермәнистанын түрк мәншәли топоним-
ләринә даир (ојконимләр), «Мүасир дил фәнләринин тәдриси
проблемләри» мәчмуәси, Бақы, 1995, с.69-73.

33. Бајрамов И. Гәрби Азәрбајчан топонимләриндә түрк
сөзләри, «Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси,
Бақы, 1996, 52-56.

34. Бајрамов И. Индики Ермәнистан топонимләриндә
гәдим түрк тајфаларын изләри, «Дил мәсәләләринә даир
тематик топлу» мәчмуәси, Бақы, 1997, №2, с.63-69.

35. Бајрамов И. Ашнак этнотопоними һаггында, «Дил
мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бақы, 1998, №1,
184-187.

36. Бајрамов И. Өксүз топониминин етимолокијасы,
«Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бақы,
1998, №1, с.78-80.

37. Бајрамов И. Бабачан топониминин етимолокијасы
һаггында, Педагожи Университет Хәбәрләри, Һуманитар елм-
ләр сер., 1998, №1, с.70-79.

38. Бајрамов И. «Китаби-Дәдә Горгуд» дастанларынын
тәдрисиндә ономастик ваһидләрин изаһы, «Азәрбајчан дили
вә әдәбијаты тәдриси» мәчмуәси, 1998, №1, с.19-21.

39. Бајрамов И. Гәрби Азәрбајчанын түрк мәншәли то-
понимләрин групплары һаггында, «Азәрбајчан ономастикасы
проблемләри», VII (1998-чи ил апрелин 24-дә кечирилән елми-
нәзәри конфрансын материаллары), Бақы, 1999, с.77-82.

40. Бајрамов И. Топонимләрдә јашајан тарихи һәгигәт-
ләр, «Азәрбајчан дили вә әдәбијаты тәдриси» мәчмуәси, 1999,
№1, с.58-60.

41. Бақыханов А. Күлүстани- Ирәм, Бақы, 1951.

42. Бәндәлијев Н.С. Даглыг Ширванда ландшафтларын
топонимик үсулла өјрәнилмәси, НДА, Бақы, 1991.

43. Билал Әнсәр. Бабамын мирасы-торпагымыз, «Јурд-
даш» гәз., 1 апрел 1992.

44. Будагов Б., Әлијев Ә. «Китаби-Дәдә Горгуд» дастаны
вә топонимләримиз, «Елм вә һәјат» журн., 1972, №6, с.18-19.

45. Будагов Б. Совет Азәрбајчанын тәбиәти, Бақы, 1988.

46. Будагов Б. Ермәнистанын түрк топонимләри. «Мә-
дәнијәт» гәз., 27 ијун 1991.

47. Будагов Б. Индики Ермәнистан гәдим түрк јурду иди,
«Елтуран» журн., 1992, №11.

48. Будагов Б. Түрк улусларынын јер јаддашы, Бақы,
1994.

49. Будагов Б. Чобанкәрә ели, Бақы, 1996.

50. Будагов Б.Ә., Гејбуллајев Г.Ә. Ермәнистанда Азәр-
бајчан мәншәли топонимләрин изаһы лүгәти, Бақы, 1998.

51. Бүнјадов З.М. Азәрбајчан VII-IX әсрләрдә, Бақы,
1989.

52. Вәлизадә И., Мурадов Б. Ермәнистан азәрбајчанлы-
ларынын сојгырымы, Бақы, 1996.

53. Вәлијев К. Елимиздән, обамыздан, Бақы, 1980.

54. Вәлијев К.Н. Елин јаддашы, дилин јаддашы, Бақы,
1988.

55. Вәлили (Баһарлы) М. Азәрбајчан (чографи-тәбии, эт-
нографик вә игтисади мұлаһизат), Бақы, 1993.

56. Вәтән гүрбәтдә галды. Көјчә маһалындан топлан-
мыш фолклор өрнәкләри (топлајаны, тәртиб едән вә өн сөзүн
мүәллифи: Һ.Исмајылов), Бақы, 1993.

57. Ворошил Г. Гафгаз Албанијасы, Бақы, 1993.

58. Гајгочалы З. О јерләрдә изим галды (Дәрәчичәк ма-
һалынын етник тарихиндән), «Вәтән сәси» гәз., 12 ијун 1992.

59. Гајгочалы З. Дәрәчичәк вә ермәни вандализми, «Улу
Көјчә» гәз., 8 ијун 1993.

60. Гарабагнамәләр, I китаб, Бақы, 1989.

61. Гарабагнамәләр, II китаб, Бақы, 1991.

62. Гасымлы И. Јурд дүшүнчәләри. «Вәтән һәсрәти» гәз.,
18 ијун 1993.

63. Гејбуллајев Г.Ә. Чографи адлар тарихи мәнбәдир,
«Елм вә һәјат» журн., 1975, №11, с.16-17.

64. Гејбуллајев Г.Ә. Азәрбајчанда гыпчаг мәншәли этно-
топонимләр һаггында, Азәрб. ССР ЕА мәрузәләри, 32-чи
чилд, 1976, №4, с.81-84.

65. Гејбуллајев Г.Ә. Гарабаг (етник вә сијаси тарихинә
даир), Бақы, 1990.

66. Гејбуллајев Г. Гәдим түркләр вә Ермәнистан, Бақы,
1992.

67. Гејбуллајев Г.Ә. Гәдим елләрдән бири – Гарачорлу,
«Милләт» гәз., 31 ијун 1993.

68. Гејбуллајев Г. Азәрбајчан түркләринин төшәккүлү тарихиндән, Бақы, 1994.
69. Гејбуллајев Г. Азәрбајчанлыларын етник тарихинә даир, Бақы, 1994.
70. Гәһрәманов Ч., Хәлилов Ш. Мустафа Зәрир. Јусиф вә Зүлејха (Поеманын мәтни вә тарихи-грамматик очерк), Бақы, 1991.
71. Гызылбашлар тарихи (тәрчүмә вә шәрһләр М.Ә.Мөһәмәдиндир), Бақы, 1993.
72. «Гызыл Шәфәг» гәзети (Ермәнистан Коммунист Фиргәси Комитәсинин нәшријјаты. Кәндли гәзетәсиди), 1929-чу ил нөмрәләри.
73. Гулијев Ә. Нахчыван етнотопонимләри – Нахчыван тарихинин сәһифәләри («Улусларарасы гәјнагларда Нахчыван» Бејнәлхалг симпозиумунун материаллары), Бақы, 1996, с.206-208.
74. Гулијев Р. Профессор Хәлилова ачыг мәктүб, «Јени фикир» гәз., 28 нојабр 1990.
75. Гумилјев Л.Н. Гәдим түркләр, Бақы, 1993.
76. Гурбанов А.М. Мүасир Азәрбајчан әдәби дили, Бақы, 1985.
77. Гурбанов А. Азәрбајчан ономастикасы, Бақы, 1986.
78. Гурбанов А. Азәрбајчан дилинин ономастикәјјасы, Бақы, 1988.
79. Дәмирчизадә Ә.М. «Гаспи», «Хәзәр», «Гафгаз» сөзләринин етимолокијасы. Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунун әсәрләри, VII чилд, 1959, с. 3-7.
80. Дәмирчизадә Ә. 50 сөз, Бақы, 1968.
81. Дидәркинләр, Бақы, 1990.
82. Диличанлы С. Диличан дәрәси, «Вәтән сәси» гәз., 3 апрел 1992.
83. Евлија Чәләби. Сәјаһәтнамә (Азәрбајчан тарихинә аид сечмәләр), Бақы, 1997.
84. Ејвазова Р. Әфғаныстанда түрк мәншәли топонимләр, Бақы, 1995.
85. Ејвазов Р.Һ. Әфғаныстанда түрк мәншәли топонимләр, ДДА, Бақы, 1995.
86. Елдар Исмајыл, Һүсејн Әләскәроғлу. Көјчәнин гисасы галыр (роман), Бақы, 1997.

87. Елдар Исмајыл. Агры дагы гәдәр агрыларым вар, Бақы, 1999.
88. Ермәнистан азәрбајчанлыларынын тарихи чографијасы, Бақы, 1995.
89. Әбдүррәшид Әл-Бакуви. Китаб тәлхис әл-асар вә әчаиб әл-Мәлик әл-гәһһар («Абидәләрин» хуласәси вә гүдрәтли һөкмдарын мө'чүзәләри), Бақы, 1992.
90. Әзизов Е.И. Сөз хәзинәси. Сөз һаггында арашдырмалар, Бақы, 1995.
91. Әләкбәрли Ә. Гәдим Түрк-Оғуз јурду – «Ермәнистан», Бақы, 1994.
92. Әләкбәрли Ә. Аббасғулу бәј Шадлински, Бақы, 1996.
93. Әлијев В. Азәрбајчанын топонимикәјјасы, Бақы, 1999.
94. Әлијев В., Бајрамов И. Мә'нәви сојғырымына мә'руз галан адларымыз. – Азәрбајчанлыларын Гәрби Азәрбајчандан – инди Ермәнистан адландырылан әразидәки тарихи-етник торпағларындан күтләви сурәтдә депортасијасына һәср олунмуш елми конфрансын материаллары, Бақы, 1998, с.104-110.
95. Әлијев Ф., һәсәнов У. Ирәван ханлығы, Бақы, 1997.
96. Әрәб вә фарс сөзләри лүгәти, Бақы, 1985.
97. Әсәдоғлу Ф. Ирәван гәдим Азәрбајчан шәһәридир, «Ајдынлыг» гәз., 23 нојабр 1990.
98. Әсәдоғлу Ф. Асны топониминин етимолокијасы, «Јени фикир» гәз., 4 ијун 1992.
99. Әскәров Н. Ики ареал түрк етнониими һаггында (гараман, ганлы), "Тарихи-лингвистик фәнләрин тәдриси проблемләри" мәчмуәси, Бақы, 1994, с. 104-106.
100. Әскәров Н. «Гала» апелјатив сөзү ареал түрк ономастикасында. – Дилчилик, Бақы, 1997, №3, с.37-43.
101. Әфәндијев Н. Гызылғуша атылан күллә (роман), Бақы, 1983.
102. Әфәндијев О. Азәрбајчан сәфәвиләр дөвләти, Бақы, 1993.
103. Әһмәдов Т.М. Ел-обамызын адлары, Бақы, 1984.
104. Әһмәдов Т.М. Азәрбајчан палеотопонимикәјјасы, Бақы, 1985.
105. Әһмәдов Т.М. Азәрбајчан топонимикасынын әсәсләры, Бақы, 1991.
106. Әһмәдова Е. Азәрбајчан етнотопонимләринин лексик-семантик вә структур-лингвистик тәһлили, НДА, Бақы, 1995.

107. Жак Шарден. Парисдән Исфәһана сәһәһәт, Бакы, 1994.
108. Зејналов Ә. Ирәван зијалылары, Бакы, 1999.
109. Зејналов Ф. Түрколокијанын әсаслары, Бакы, 1981.
110. Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри (арашдырма, тәрчүмә, гејд вә әлавәләрин мүәллифләри: З.Бүнјатов вә Һ.Мәммәдов (Гараманлы), Бакы, 1996.
111. Исмајылов М.Ә. Сәнин улу бабан, Бакы, 1989.
112. Исмајылов М., Әлијев Ф. Ирәван ханлығы, «Зәка» журн., 1992, №3-4, с.68-70.
113. Исмајылов Рәшид бәј. Азәрбајчан тарихи, Бакы, 1993.
114. Исрафилов В. Күрчүстан Республикасынын Дманиси (Башкечид) рајонундакы Азәрбајчан мәншәли топонимләр, «Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бакы, 1994, №1, с.118-120.
115. Исрафилов В. Азәрбајчан ороним вә гидронимләрин Күрчүстан ареалы, Бакы, 1999.
116. Исрафилова Р.Д., Мәшәдијев Г.И., Чәфәров Г.Һ. Азәрбајчан дилинин ономастикасы (очеркләр), Бакы, 1987.
117. Јасинзадә Ә. Кәјчәдән башлајан јол, Бакы, 1997.
118. Јүзбашов Р. Азәрбајчан чографија терминләри (тәдгигләр), Бакы, 1966.
119. Јүзбашов Р., Әлијев К., Сәдијев Ш. Азәрбајчанын чографи адлары (очеркләр), Бакы, 1972.
120. Јусифов Ј.Б., Кәримов С.К. Топонимиканын әсаслары, Бакы, 1987.
121. Каланкатуклу М. Албанија тарихи, Бакы, 1993.
122. Кәнкәрли Г. Ермәни лоббиси... Азәрбајчан фачиәси, Бакы, 1992.
123. Кәримзадә Ф. Вединин јаны дағлар... (етнографик ескизләр), «Азәрбајчан» журн., 1989, №9, с.104-134.
124. Кәримли А. Зәнкәзурун гејрәт галасы – Нүвәди, Бакы, 1996.
125. Китаби-Дәдә Горгуд (тәртиб едәни: Һ.Араслы), Бакы, 1977.
126. Китаби-Дәдә Горгуд (тәртиб едәнләр: Ф.Зејналов вә С.Әлизадә), Бакы, 1988.
127. Ләмбәли В. Нискилли дүјгулар, «Вәтән һәсрәти» гәз., 30 апрел 1993.

128. Ләмбәли В. Сусуз арх, «Әдәбијјат гәзети», 19 март 1993.
129. Маһмуд Исмајыл. Азәрбајчан халгынын јаранмасы, Бакы, 1994.
130. Мәммәд Оруч. Көчүрүлмә (роман), Бакы, 1992.
131. Мәммәдли Һ. Дәдәм Горгуд кәзән јерди бу јерләр, Бакы, 1999.
132. Мәммәдов А. Кәнкәрләр, Бакы, 1996.
133. Мәммәдов И., Әсәдов С. Ермәнистан азәрбајчанлылары вә онларын ачы тәлеји, Бакы, 1992.
134. Мәммәдов К. Дәрәләјез маһалы, «Вәтән сәси» гәз., 29 јанвар 1993.
135. Мәммәдов Н. Азәрбајчанын јер адлары (орони-мија), Бакы, 1993.
136. Мәммәдов Н.К. Гаргар дагы вә Бичәнәк ашырымы оронимләринин мәншәји, «Дилчилик» мәчмуәси, Бакы, 1997, №2, с.43-44.
137. Мәммәдов С.Гајнағларын сөзү бирдир, «Азәрбајчан» журн., 1989, №9, с.162-171.
138. Мәммәдов С. Ирәван шәһәриндә етник чеврилишләр, «Азәрбајчан» журн., 1992, №1-2, с.151-158.
139. Мәммәдов С. О јерләрдә изим галды, Бакы, 1997.
140. Мәммәдов С. Гәрби Азәрбајчан депортасијаја мәруз галан азәрбајчанлыларын гәдим дијарыдыр. –Азәрбајчанлыларын Гәрби Азәрбајчандан – инди Ермәнистан адландырылан әразидәки тарихи-етник торпағларындан күтләви сурәтдә депортасијасына һәср олунмуш елми конфрансын материаллары, Бакы, 1998, с.43-53.
141. Мәммәдова Ф. Азәрбајчанын (Албанијанын) сијаси тарихи вә тарихи чографијасы, Бакы, 1993.
142. Мәһәррәмов С. Ермәнистан ССР-дә Азәрбајчан (түрк) мәншәли топонимләр, «Елм вә һәјат» журн., 1986, №10, с.26.
143. Мәшәдијев Г.И. Загафгазијанын Азәрбајчан топонимләри, Бакы, 1990.
144. Мәшәдијев Г. «Гафгаз әрази вә тајфаларынын тәсвири материаллары мәчмуәси»ндә (СМӨМПК) гејдә алынмыш Азәрбајчан (түрк) мәншәли топонимләрин тарихи-лингвистик тәһлили (док.дис.), Бакы, 1991;

145. Мирзэзадə һ. Азəрбајчан дилинин тарихи грамматикасы, Бақы, 1990.

146. Мирзэјев һ. Ашыг поезијасында јашајан адларымыз вə тарихимиз, Бақы, 1997.

147. Мирзэјев һ. һер-һер этнотопоними вə онун фонетик вариантлары, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1997, №2, с.59-63.

148. Мирзэјев һ. Дəрэлəјəздəки Халачлар јурд јери һаггында, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1997, №2, с.116-117.

149. Мирзэјев һ. Чивə этнотопоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1997, №2, с.101-102.

150. Мирзэјев һ. Кешишкəнд/Кешкəнд топоними, Педагожи Университет Хəбэрлəri, һуманитар елмлэр сер., 1998, №1, с.3-10.

151. Мирзэјев һ. Салсал (Сал-сал) галасы, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.3-12.

152. Мирзэјев һ. Дəрэлəјəз маһалында олан Гаравəнк, Гошавəнк, Шадивəнк, Күнејвəнк, Годухвəнк топонимлəri, Педагожи Университет Хəбэрлəri, һуманитар елмлэр сер., 1998, №1, с.43-48.

153. Мирзэјев һ. Агһач-Гарахач, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.33-34.

154. Мирзэјев һ. Алханпəјəsi (Алыхан пəјəsi) топоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.65-67.

155. Мирзэјев һ. Дəрэлəјəз топоними һаггында бир нечə сөз, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.113-116.

156. Мирзэјев һ. XX əсрдə Ермəнистанда мөчбури дəјишдирилэн јер адларымыз. – Азəрбајчанлыларын Гəрби Азəрбајчандан – инди Ермəнистан адландырылан əразидəки тарихи-етник торпагларындан күтлəви сурəтдə депортасијасына һəср олунмуш елми конфрансын материаллары, Бақы, 1998, с.153-156.

157. Мирзэјев һ. Котанлы, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.170-173.

158. Мирзэјев һ. Əлəјəз топоними, Педагожи Университет Хəбэрлəri, һуманитар елмлэр сер., 1998, №1, с.101-104.

159. Мирзэјев һ. Ахта топоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.40-41.

160. Мирзэјев һ. Əркəз, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.23-25.

161. Мирзэјев һ. Арпа топоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.12-14.

162. Мирзэјев һ. Саллы топоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с.91-94.

163. Мирзэјев һ. Говушуг топоними, «Дил мөсэлэлəринə даир тематик топлу» мөчмүəси, Бақы, 1998, №1, с. 104-107.

164. Мирзэјев һ. «Чул» этнотопоними һаггында, Педагожи Университет Хəбэрлəri, һуманитар елмлэр сер., 1998, №1, с.73-77.

165. Мирмаһмудова С. Ермəнистанда түрк мənшəли јер адлары, Бақы, 1995.

166. Мир Мəһсүн Нəвваб. 1905-1906-чы иллəрдə ермəни-мүсəлман давасы, Бақы, 1993.

167. Мусајев Т. XX əсрдə ермəнилэр тəрəфиндэн халгымызын башына кəтирилмиш фачиэлэр (икинчи нəшр), Бақы, 1999.

168. Мустафа Əли оглу. О јерлəрдə изим галды, «Вəтən сəси» гəз., 14 апрел 1991.

169. Мхитар Гош. Албан салнамəси, Бақы, 1993.

170. Нə'мəтова М. һəјдəров М. Надир тапынты, «Елм вə һəјат» жур., 1977, №5, с.13-14.

171. Нəбијев Н. Чографи адлар (изаһлы лүгəт), Бақы, 1982.

172. Нуријев Е. Азəрбајчан ССР Шəки-Загатала зонасынын топонимијасы, Бақы, 1989.

173. Ордубади М.С. Ганлы иллэр (1905-1906-чы иллəрдə Гафгазда баш верэн ермəни-мүсəлман давасынын тарихи), Бақы, 1991.

174. Пашајев А. Көчүрүлмə, Бақы, 1995.

175. Рафик Əздək. Түркүн гызыл китабы, I китаб, Бақы, 1992.

176. Рəһимоглу һ. Силинмəз адлар, сагалмаз јаралар, Бақы, 1997.

177. Рəчəбов Ə., Мəммədов Ј. Орхон-Јенисеј абидələri, Бақы, 1993.

178. Рəшидəддин Фəзлуллаһ. Огузнамə, Бақы, 1992.

179. Рүстәмли Ә. Гәдим Огуз јурду Зәнкәзурун түрк мәншәли јер-јурд адлары, Бақы, 1998.
180. Рүстәмов Ә.М. Ермәнистан ССР Гафан, Корус вә Сисјан рајонлары әразисинин Азәрбајчан мәншәли топонимләри (нам.дис.), Бақы, 1990.
181. Сарабски Н. Көһнә Бақы, Бақы, 1982.
182. Сејидов М.Ә. Аггојунлу вә гарагојунлу этнонимләринин етимоложи арашдырылмасы, "Гобустан" жур., 1979, №3, с.59-66.
183. Сејидов М. Азәрбајчан мифик тәфәккүрүнүн гајнағлары, Бақы, 1983.
184. Сејидов М. Азәрбајчан халгынын сојкөкүнү дүшүнәркән, Бақы, 1989.
185. Сәлимов-Шағани Т.Г. Абшеронун јер адлары, Бақы, 1993.
186. Совет Ермәнистанында Азәрбајчан китабы (1925-1985, библиографија, тәрғиб едәни: Мәммәдов С.И.), Јереван, 1985.
187. Сүмәр Фаруг. Огузлар, Бақы, 1992.
188. Танрыверди Ә. «Китаби-Дәдә Горгуд»да шәхс адлары, Бақы, 1999.
189. Фәрзәли Ә. Дәдә Горгуд јурду, Бақы, 1989.
190. Фәрзәли Ә. Софулу булагы, ешидирсәнми? «Бәрәкәт» гәз., 18 апрел 1993.
191. Фәрзәли Ә. Дәдә Горгуд јолу. Бақы, 1995.
192. Фәрзәли Ә. Әфшарлар, «Күнај» гәз., 4 јанвар 1995.
193. Халыгов Ф.Р. Гајы этноними һаггында, «Дил мәсәләләринә даир тематик топлу» мәчмуәси, Бақы, 1994, №1, с.68-70.
194. Халыгов Ф. Фолклор ономастикасы (I һиссә), Бақы, 1998.
195. Хасијев З.Ә. Товузун топоним дүнјасы, Бақы, 1997.
196. Хәлилов Б. Күмрү вә Күјүмчү этнонимләри, «Јени дүнја» гәз., 27 феврал 1993.
197. Хәлилов И. Ирәван хатирәләри, «Вәтән сәси» гәз., 31 октјабр 1990.
198. Хәлилов П. «Китаби-Дәдә Горгуд» – интибаһ аби-дәси, Бақы, 1993.
199. Хыдыров Ч.А. Ираг түркманлары, Бақы, 1993.

200. Худијев Н.М. Азәрбајчан әдәби дилинин тәшәккүлү, Бақы, 1991.
201. һачыјев А.Ш. Азәрбајчан дилинин ономастик системи, Бақы, 1990.
202. һачыјев Т., Вәлијев К. Азәрбајчан дили тарихи, Бақы, 1983.
203. һачыхәлилов М. Күрчүстанда Азәрбајчан мәншәли кәнд адлары, "Елм вә һәјат" жур., 1983, №11, с.32-33.
204. һәбибоғлу В. Түрк дүнјасынын гүдрәтли һөкмдарлары, хағанлары, сәркәрдәләри, Бақы, 1995.
205. һәбибоғлу В. Кешлә вә кешләлиләр, Бақы, 1995.
206. һәмзә Вәли. Тарихдән кәлән сәсләр, «Вәтән сәси» гәз., 1 август 1991.
207. һәмзә Вәли. Аран, атәшпәрәстлик, «Мејдан» гәз., 13 октјабр 1993.
208. һәмзә Вәли. Нүвәди китабәләри, Бақы, 1998.
209. һәсәнов А. Чографи адларда тарихин изләри, Азәрбајчан Дәвләт Университетинин «Елми әсәрләри», дил вә әдәбијат сер., 1966, №3, с.19-27.
210. һүсәјнзәдә Ә.А. Мүасир Азәрбајчан топонимијасында тајфа адларынын изләри, Азәрб.ССР ЕА Хәбәрләри, тарих, фәлсәфә вә һүгүг сер., 1973, №2, с.21-30.
211. һүсәјнзәдә Ә.А. Сабунчу топониминин мәншәји, Азәрб. ССР Али вә Орта Ихтисас Тәһсили Назирлији «Елми әсәрләр», тарих, фәлсәфә вә һүгүг сер., 1975, №7, с.44-49.
212. Чәмәнзәминли Ј.В. Тарихи, чографи вә иғтисади Азәрбајчан, Бақы, 1993.
213. Чобанлы М., Чобанлы М. Борчалы топонимләри, Бақы, 1993.
214. Чобанов М. Ечмиәдзин нә демәкдир? «Вәтән сәси» гәз., 20 нојабр 1992.
215. Чаббаров Х.М. Лачын топонимләри, «Елм вә һәјат» жур., 1977, №10, с.15-16.
216. Чавал һеј'әт. Түркләрин тарих вә мәдәнијәтинә бир бахыш (Исламдан әввәл вә ислам дөврү). Башлангычындан XVI әсрә гәдәр, Бақы, 1993.
217. Чаһанқиров М. «Китаби-Дәдә Горгуд» бојларындакы чәмијјәтин заманы вә мөканы һаггында, Азәрб. ССР Али вә Орта Ихтисас Тәһсили Назирлији «Елми әсәрләр», дил вә әдәбијат сер., 1976, №4, с.72-77.

218. Чәмшидов Ш. Китаби-Дәдә Горгуд, Баку, 1969.
229. Чәфәров С. Азәрбајчан дилиндә сөз јарадычылыгы, Баку, 1960.
220. Шүкүров С. Зәнкибасарын сәси. Тарихимиздән: топонимик вә этнографик нотлар, «Азәрбајчан мүәллими» гәз., 6 ијул 1990.
221. Шүкүров С. Улуханлы елекијасы, «Азәрбајчан мүәллими» гәз., 20 апрел 1990.
222. Шүкүров С. Улуханлы (Бәдии-тарихи, этнографик очерк), Кәнчә, 1999.

б) РУС ДИЛИНДӘ

1. Абих Г. Геология армянского нагорья (западная часть), Пятигорск, 1899.
2. Абих Г. Геология армянского нагорья (восточная часть), СПб, 1902.
3. Абрамян Г.С., Мурзаев Э.М. Армянская географическая терминология. – Вопросы ономастики (Межвузовский сборник научных трудов), Свердловск, 1982.
4. Аймуратов О. Тюркские этнонимы, Нукус, 1986.
5. Акты собранные Кавказского Архелографического комиссию, т. III, Тифлис, 1873.
6. Алиев А. Топонимия западных районов Азербайджана, АКД, Баку, 1975.
7. Алиев А.И. Огузские этнонимы в топонимии Азербайджана. – Ономастика Кавказа, Орджоникидзе, 1980, с.58-61.
8. Алиев А.И., Мамедов И.О. Об этнониме карапах. – Ономастика Кавказа, Орджоникидзе, 1980, с.61-63.
9. Анисимов С. Путеводитель на Кавказу, М., 1924.
10. Армянская география VII века (К.П.Патканов), СПб, 1877.
11. Армянская ССР. Административно-территориальное деление, Ереван, 1976.
12. Аристова Т.Ф. Названия Курдских селений в Закавказье. – Ономастика Кавказа, Орджоникидзе, 1980, с.92-96.
13. Арутюнян Н.В. Топонимика Урарту, Ереван, 1985.
14. Асадов С. Миф о «Великой Армении», Баку, 1999.

15. Атаниязов С. Словарь туркменских этнонимов, Ашхабад, 1988.
16. Бакиханов А. Гюлистаны – Ирам, Баку, 1991.
17. Баскаков Н.А. Русские фамилии тюркского происхождения, Баку, 1992.
18. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник, М., 1986.
19. Бушуева Е.Н. Словарь русской транскрипции географических терминов и других слов, встречающихся в топонимии Азербайджанской ССР, М., 1971.
20. Вейденбаум Е. Путеводитель по Кавказу, Тифлис, 1888.
21. Вейденбаум Е. Кавказские этюды, Тифлис, 1901.
22. Велиев М.Г. Населения Азербайджан. «Музей этнографический сокровищ». – Азербайджанский настольный календарь, Баку, 1925.
23. Величко В.А. Кавказ. Русское дело и междуплеменные вопросы, Баку, 1990.
24. Ган К.Ф. Опыт объяснения Кавказских географических названий, СМОМПК, вып.40, Тифлис, 1909, с.1-164.
25. Гандзакеци Кр. История Армении (перевод с древнеармянского А.А.Ханларян), М., 1976.
26. Гейбуллаев Г. Хазарские этнонимы в Азербайджане. – Азерб.ССР ЕА Мә'рузәләри, 1980, №10, с.95-96.
27. Гейбуллаев Г.А. Топонимия Азербайджана (историко-этнографическое исследование), Баку, 1986.
28. Гейбуллаев Г.А. К этногенезу азербайджанцев, т.I., Баку, 1991.
29. Гулиев Л.Г. Типология семантической структуры топонимиконных разносистемных языков (на материале топонимии Азербайджана), Баку, 1990.
30. Гусейнзаде А.А. Параллели огузские этнонимов в современной топонимии Азербайджанской ССР. – Советская тюркология, 1977, №4, с.47-51.
31. Гусейнзаде А.А. Ойконимы Закавказья, включающие этнонимы «Биченек». – Советская тюркология, 1982, №5, с.20-24.
32. Долженко И.В. Хозяйственный и общественный быт русских крестьян восточной Армении, Ереван, 1985.

33. Дорога Мгера. Армянские легенды и предания. Составление, перевод с армянского предисловие и комментарий Г.О.Ка-рапетяна, М., 1990.

34. Древнетюркский словарь, Л., 1969.

35. Егиазаров С. Административно-экономический строй сельский общины в Эриванский губернии. – Свод материалов по изучению экономического быта государственных крестьян Кавказской края, Тифлис, 1887.

36. Ереван и его окрестности, Ереван, 1973.

37. Ереванци С. Джамбр. Памятная книга зеркало и сборник всех обстоятельств святого престола. Эчмиадзина и окрестных монастырей, М., 1958.

38. Жучкевич В.А. Общая топонимика, Минск, 1980.

39. Известия Кавказского отдела императорского Русского географического общества, т.Х., №1, Тифлис, 1889-1891 годы.

40. История Азербайджана по документам и публикациям, Баку, 1990.

41. Историческая география западного Азербайджана. Баку, 1998.

42. Кавказский календарь на 1847, Тифлис, 1846.

43. Кавказский календарь на 1879, Тифлис, 1878.

44. Кавказский календарь, Тифлис, 1907.

45. Кавказский календарь, Тифлис, 1909.

46. Кавказский календарь, Тифлис, 1916.

47. Капанцян Гр. Общие элементы между урартским и хеттским языкам, Эриван, 1936.

48. Капанцян Гр. Историко-лингвистическое значение топонимики древней Армении, Ереван, 1940.

49. Капанцян Гр. Историко-лингвистические работы к начальной истории армян, Ереван, 1956.

50. Кононов А.Н. Родословная туркмен. Сочинение Абу-л-Гази хана Хивинского, М.,-Л., 1958.

51. Латышев В.В. Известия древних писателей (греческих и латинских) о скифии и Кавказе, СПб, 1906.

52. Лейстер А.Ф. К вопросу о происхождение озера Гокчи. Известия Кавказского отдела императорского русского географического общества, т.21, №4, Тифлис, 1911-1912.

53. Линч Ф.Б. Армения. Путевые и этюды т. I., Тифлис, 1910.

54. Мамедов С.А. Азербайджан по источникам XV-первой половины XVIII вв. Баку, 1993.

55. Маркова. Экономический быт государственных крестьян Эриванского уезда. – Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Закавказского края, т.III, Тифлис, 1886, с.36-70.

56. Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Закавказского края. Экономических быт государственных крестьян в Шорагял Александропольского уезда Эриванской губернии. Исследование С.П. Зелинского, т.I., Тифлис, 1862.

57. Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Закавказского края. Экономический быт государственных крестьян в Зангезурском уезде, Елисаветпольской губернии. Исследования С.П. Зелинского Т.IV., Тифлис, 1886.

58. Материалы докладов II научной конференции посвященной изучению топонимии Азербайджанской ССР, сентябрь 1981, Баку, 1981.

59. Машадиев К.И. Историко-лингвистический анализ топонимов азербайджанского (тюркского) происхождения зарегистрированных в «Сборнике материалов для описания местностей и племен Кавказа» (СМОМПК), АДД, Баку, 1991.

60. Меликишвили Г.А. Урартский язык, М., 1964.

61. Мирзазаде Ч.Х. Топонимы Азербайджана в средневековых арабских географических источниках, Баку, 1988.

62. Мирмахмудова С.Н. Исследование Азербайджанских ойконимов на территории Армянской ССР, автореферат кандидат географических наук, Баку, 1986.

63. Молла-заде С.М. Топонимия северных районов Азербайджана, Баку, 1979.

64. Молчанова О.Т. Структурные типы тюркских топонимов Горного Алтая, Саратов, 1982.

65. Мурзаев Э.М. Словарь народных географических терминов, М., 1984.

66. Наджафов Б.И. Лицо врага. История армянского национализма в Закавказье в конце XIX-начале XX в., т.I., Баку, 1993.

67. Обзор Эриванской губернии за 1914, Эриван, 1915.

68. Обзорение Армении, в географическом историческом и литературном отношениях (собрал и составил А.Худабашев), СПб, 1859.

69. Ономастика Востока, М., 1980.

70. Ономастика Узбекистана, Ташкент, 1987.

71. Ономастика Средней Азии, М., 1978.

72. Пагирев Д.Д. Алфавитный указатель пятиверстной карт Кавказского края, Тифлис, 1913.

73. Парвицкого В.А. Экономический быт государственных крестьян юго-западной части Новобаязетского уезда Эриванской губернии. – Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Закавказского края, т.1, Тифлис, 1892, с.315-347.

74. Парвицкого А.В. Экономический быт государственных крестьян северо-западной части Шарура – Даралезгского уезда Эриванской губернии. – Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Кавказского края, IV, Тифлис, 1886, с.129-132.

75. Парсамян В. История армянского народа, Ереван, 1972.

76. Петрушевский И.П. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане и Армении в XVI-начале XIX вв., Л., 1949.

77. Пигулевская Н. Сирийские источники по истории народов СССР, М.-Л., 1941.

78. Пиотровский Б.Б. Урарту древнейшее государство Закавказья, Л., 1939.

79. Путеводитель по Армении, Ереван, 1939.

80. Радлов В.В. Опыт словаря тюркских наречий, тт.1-IV, СПб, 1893-1911.

81. Савина В.И. Словарь географических терминов и других слов, формирующих топонимию Ирана, М., 1971.

82. Савина В.И. Этнонимы в топонимии Ирана. – Ономастика Востока, М., 1980, с.147-154.

83. Сборник сведений о Кавказе, Тифлис, 1875.

84. Сборник сведений о Кавказе. Губернии Эриванская, Кутаисская, Бакинская, Ставропольская и Терская область, т.V, ч.1, Тифлис, 1879.

85. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на гласные), М., 1974.

86. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на букву «Б»), М., 1978.

87. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на букву «В», «Г» и «Д»), М., 1980.

88. Сейидов М. Некоторые заметки о гуннско-азербайджанских мифологических связях (на основе этимологического анализа слова куар//гуар, «Азәрбајчан дилчилији мәсәләләри» мәгаләләр мәчмуәси, Баку, 1967, с.205-216.

89. СМОМПК, вып. 4, Тифлис, 1884.

90. СМОМПК, вып. 5, Тифлис, 1886.

91. СМОМПК, вып. 13, Тифлис, 1892.

92. СМОМПК, вып. 25, Тифлис, 1898.

93. СМОМПК, вып. 27, Тифлис, 1900.

94. Статистическое описание Нахчиванской провинции, СПб, 1833.

95. Страбон. География, М., 1964.

96. Сумбатзаде А.С. Азербайджанцы этногенезу и формирование народа, Баку, 1990.

97. Тюркская ономастика, Алма-Ата, 1984.

98. Шаврова Н.Н. Новая угроза русскому делу в Закавказье: предстоящая распродажа Мугани инородцам, СПб, 1911.

99. Шервашидзе И.Н. Еще раз об этимологии имен Aşina и Attila – Авитохоль, ж. «Советская тюркология», 1989, №3, с.79-81.

100. Шопен И. Исторический памятник состояния Армянской области в эпоху ее присоединения к Российской империи, СПб, 1852.

101. Шопен И. Новые заметки по древней истории Кавказе и его обитателей, СПб, 1866.

102. Эзов Г.А. Древней Армении, СПб, 1859.

103. Юсифов Ю.Б. Гунны в Закавказье этнические и исторические связи тюркских народов СССР. – Тезисы докладов и сообщений Всесоюзной тюркологической конференции, Алма-Ата, 1976, с.120-122.

104. Ямпольский З.И. О значении слова «ван» в имени Нахчивань. – Изв. АН Азерб. ССР, сер. обществ. наук, 1961, №1, с.13-19.

105. Тер-Казарян. Ереван. Памятники и история, ж. «Литература Армения», 1983, №7, с.13-20.

В) ТҮРК ДИЛЛЭРИНДӘ

1. Bayramov İ.M. Manevi soykırım türk toponimleri ve onların geleceyi. – Kiyasi С., Bozyel İ. Ermeni Kültür terörü, Ankara, 1996, s.15-18.

2. Әбдірахманов А. Казакстан этнотопонимикасы (зартгелу тарыхыннан), Алмааты, 1979.

3. İğdıroğlu. Torpağın dili olsaydı..., «Azerbaycan türkləri», nisan, 1990, №1, s.37-40;

4. İslam Ansiklopedisi, cilt 9, İstanbul, 1994.

5. Kafesoğlu İ. Selçuklu tarihi, İstanbul, 1992.

6. Kaşğari M. Divani – lüqat – it türk, I -III cilt, Ankara, 1992.

7. Kirzioğlu M. Fahrettin. Dede Korkut oğuznameleri, I kitab, İstanbul, 1952.

8. Kirzioğlu F. Revan türkləri, «Türk kültürü» dergisi, 1963, sayı 11, s.31-36.

9. Kirzioğlu F. Kars tarihi, I cilt, İstanbul, 1953.

10. Mecit Doğru. Kırım ve Maykopun yer adları, «Türk dünyası araştırmaları» dergisi, haziran, 1987, №48, s.73-100.

11. Muharrem Ergin. Dede Korkut kitabı, I- II, cilt, Ankara, 1989, 1991.

12. M.Fahreddin Çelik. «Dede Korkut kitabı»ndaki coğrafi isimler, «Ülkü» dergisi, temmuz, 1941, s.449-456.

13. Necdet Sevinç. Gaziantep'te yer adları ve türk boyları, türk aşiretleri, türk oymakları, «Türk dünyası araştırmaları» dergisi, ekim, 1983, №26, s.1-138.

14. Polat Kaya. Sümerce ile türkçenin aynı kökten geldiğini işaretleyen sözcükler, zamirler, ekler ve dil özellikleri, «Yeni Form» dergisi, cilt 13, mayıs, 1992, s.60-66.

15. Faruk Sumer. Çepniler, İstanbul, 1992.

16. Нафасов Т. Жанубий Узбекистон топонимиясининг этнолингвистик анализи, Тошкент, 1985.

Г) ЕРМӘНИ ДИЛИНДӘ

1. Аветисјан К.М. Чографи адлар лүгәти, Ирәван, 1969.

2. Аракелјан Б.Н. Гәдим Арташат, Ирәван, 1975.

3. Аракелјан Һ.М. Сисијан, Ирәван, 1987.

4. Горгодјан З. 1831-1931-чи илләрдә Совет Ермәнистанынын әһалиси, Ирәван, 1932.

5. Ермәни Совет Энциклопедијасы, I-XII чилд, Ирәван, 1974-1986.

6. Ермәнистанын Мәркәзи Дөвләт Архиви, фонд 102, иш 999; фонд 102, иш 1043.

7. Ермәнистан ССР. Инзибати-әрази бөлкүсү, Ирәван, 1976.

8. Ермәнистан ССР-ин чографи адлары, Ирәван, 1951.

9. Әрәб мәнбәләриндә Ермәнистан вә гоншу өлкәләр һаггында (тәртибчи: Налбандјан А.Т.), Ирәван, 1965.

10. Јегиазарјан О. Әзизбәјов рајонунун мәдәнијјет абидәләри, Ирәван, 1955.

11. Јефрикејан Һ.С. Иллүстријалы чографи адлар лүгәти, Венесија 1900.

12. Мәликсетјан О.У. Гәрби ермәниләрин депортасијасы вә харичдә јашајан ермәниләрин Совет Ермәнистанында репатритасијасы (гајтарылмасы), Ирәван, 1975.

13. Оһанјан К.О. Ермәнистан ССР-ин чај вә кәлләри, Ирәван, 1961.

14. Симоңјан А.П. Јереван (1920-1967), Ирәван, 1968.

15. Һакопјан Т.Х., Мәлик-Бахшјан Ст.Т., Барсерјан О.Х. Ермәнистан вә әтраф вилајәтләрин топонимләр лүгәти, I ч., А-Д, Ирәван, 1986.

16. Гафгазда ермәни-түрк вурушмасы (1905-1906), Ирәван, 1907.

Ғ) АВРОПА ДИЛЛЭРИНДӘ

1. Bayramov I.M. Cultural genocide turkish placenames and ther future. Kiyasi С., Bozyel I. Armenian ackts of cultural terrorism, Ankara, 1997, с.19-22.

2. Bayramov I.M. Cultural genocide continues. Kiyasi С., Bozyel I. Armenian ackts of cultural terrorism, Ankara, 1997, с.39-41.

3. Hübscman H. Die altarmenischen Ortsnamen. Strassburq, 1904.

МҮНДЭРИЧАТ

Өн сөз эвэзи: һәчми кичик, маһижјәти бөјүк олан	
Арашдырма (профессор Вагиф Арзуманлы).....	3
Кириш.....	6
Лүгәтдә истифадә едилән ихтисарларын сијаһысы.....	16
Лүгәт.....	18
Лүгәтдә верилән Гәрби Азәрбајчан топонимләрин нөвү вә инзибати әрази бөлкүсү үзрә сијаһысы.....	64
Истифадә едилмиш әдәбијјат.....	86

Редактор: Н.Б.Мәммәдли

Редактор мұавини: И.Зейналов

Техники редакторлар: Р.Һачыјев, Е.Һачыјев

Корректор: Сәидә, Нурәнкиз, Сәбинә.

Компүтер тәртибчиси: Н.Нагыјева

Јығылмаға верилмиш 09.03. 2000. Чапа имзаланмыш 27.06.2000.

Физики чап вәрәги 6. Учот нәшр вәрәги 6. Шәрти чап вәрәги

6,7.Гарнитуру тајмс. Сифариш № 380. Офсет кағызы №1. Кағыз
форматы 60x84 1/16 Тираж 500. Гијмәти мұтавилә илә.

Китаб «Нурлан» нәшријјат-полиграфија мұәссисәсиндә јығылмыш вә
чап олунмушдур.

Бакы 48, Гарачухур гәс. Гумлуг күч.69.

Тел.: 25-67-72